

สภาพและปัจจัยการคงอยู่
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
ประเภทอาชีวศึกษา

โดย

นางศิริพร ศรีพันธุ์
ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๐
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๐-๒๕๖๑

บทคัดย่อ

เรื่อง สภาพและปัจจัยการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา
ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา ด้านการศึกษา
ผู้วิจัย นางศิริพร ศรีพันธุ์ **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** 60

การศึกษาสภาพและปัจจัยการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา เพื่อหาแนวทางการเพิ่มอัตราการคงอยู่ และสัดส่วนผู้เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ที่เป็นงานวิจัยแบบผสม (Mix Method) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งเป็นการสำรวจสภาพการคงอยู่โดยข้อมูลทุติยภูมิที่เป็นจำนวนนักเรียน ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) และแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.923 จากผู้บริหาร/ครู จำนวน 350 คน และนักเรียน 936 คน การวิจัยเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่ม (focus groups) จากนักเรียนและผู้ปกครองที่ไม่ได้ลงทะเบียนในปีการศึกษา 2561 อย่างละ 15 คน และเจ้าหน้าที่ส่วนกลางของกระทรวงศึกษาธิการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 5 คนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน (Descriptive Statistic) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากการศึกษาสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ในปีการศึกษา 2560 มีอัตราการคงอยู่ในชั้นปีที่ 2 ร้อยละ 79.06 ที่มีนักเรียนหายไปถึงร้อยละ 20.94 (จำนวน 51,114 คน) ที่มีอัตราการคงที่น้อยกว่าปีการศึกษา 2559 อยู่ที่ ร้อยละ 91.01 สาเหตุส่วนใหญ่มาจากตัวนักเรียนเองที่เลือกเรียนไม่ตรงกับความถนัดของตัวเองทำให้เกิดการย้ายที่เรียนใหม่ เป็นต้น อัตราการคงอยู่ในภาพรวมอยู่ที่ร้อยละ 92.80 และอัตราการคงอยู่ในชั้นปีสุดท้ายร้อยละ 100.10 ปัจจัยทำให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ผู้บริหาร/ครู และนักเรียนมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทำให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษาเหมือนกัน คือ นักเรียนได้เลือกเรียนในสาขาที่ตนเองชอบ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาเป็นความเข้าใจ เข้าถึงและการเอาใจใส่ดูแลนักเรียนของอาจารย์ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนคงอยู่จนจบการศึกษา ที่ได้จากการสัมภาษณ์ ได้แก่ การส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้ถึงความถนัดของตัวเองตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรับปรุงการแนะแนวการศึกษาให้นักเรียนได้รู้ถึงเส้นทางการเรียนต่อที่หลากหลาย ส่งเสริมให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างศึกษา การันตีการมีงานทำหลังสำเร็จการศึกษา และแนวทางการเพิ่มอัตราการคงอยู่ และสัดส่วนผู้เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ที่ได้จากการสัมภาษณ์ ได้แก่ 1) การปรับทัศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีวศึกษา 2) การันตีการมีงานทำ และค่าตอบแทนที่เหมาะสม 3) หน่วยงานเอกชนสามารถเปิดหลักสูตรผลิตนักเรียน เพื่อตอบโจทย์ของหน่วยงานตนเองได้ 4) สถาบันการศึกษาต้องผลิตแรงงานให้ตรงกับความต้องการในแต่ละท้องถิ่นได้ 5) สถาบันการศึกษาต้องร่วมมือกับเอกชนในการจัดการศึกษา 6) เปิดหลักสูตรที่เป็นหลักสูตรต่อเนื่องที่สามารถศึกษาต่อได้ถึงระดับปริญญาตรีได้

ABSTRACT

Title Situation and Factor of Student containment at Upper Secondary Level
(Vocational Stream)

Field Psychological Society Education

Name Mrs. Siriporn Saripam

Course NDC

Class 60

This study aimed to find the containment ratio of upper secondary students who studied in the vocational stream. The mix method that contained the secondary source of data of 350 school administrator/teachers and 936 students from the Offices of the Basic Education Commission, Vocational Education Commission, and Private Education Commission pinpointed with the confident level at 0.923. This quantitative analysis was substantiated with a focus group discussion of 15 students, 15 parent, and 5 program officers in Academic Year B.E. 2061. From Descriptive Statistic and Content Analysis of students at this stream in Academic Year B.E. 2060 concluded that there was up to 20.91% (51,114 students) drop out at Grade 10, comparing to 91.01% percent of containment of the previous year. This situation resulted from students' attitude of the professional attachment to this stream due to changing school setting. For Grade 11 and 12, the containment ratios were at 92.80 and 100.10% respectively. The survey indicated that school administrators and teachers noticed the factor of containment derived from 1) professional attachment to the subjects taught in the program 2) personal attachments between teachers and students, from the interview, the factors that contributed to the student containment came from the sense of affiliation to vocational stream at the lower secondary level, teacher counselling service prior to the study, income earning during the study, job guarantee after graduation. If the Ministry of Education intends to sustain this stream, these discovered facts should be addressed and catered by the concern agencies with the concrete aims to link these students with further education opportunity after the graduation including their education at the bachelor level.

ข

คำนำ

การศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาคนและประเทศ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ แต่ในปัจจุบันความต้องการแรงงานและภาคอุตสาหกรรมที่มาจากผู้สำเร็จอาชีวศึกษายังขาดแคลน ไม่เพียงพอกับความต้องการของสถานประกอบการ โดยสาขาที่ต้องการมากที่สุด คือ สาขาช่างกลโรงงาน รองมาสาขาไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และสาขาช่างยนต์ ในขณะที่แนวโน้มของผู้เรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนใหญ่เลือกเรียนประเภทสามัญศึกษา เพื่อมุ่งเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาเพราะต้องการปริญญาบัตร โดยเลือกเรียนสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ไม่เป็นความต้องการของตลาดแรงงาน ส่งผลให้ผู้จบปริญญาตรีสาขานี้ทำงานทำไม่ได้เกิดภาวะการว่างงาน ทำให้นักเรียนเลือกเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษาน้อยลง และมีปัญหาเรื่องอัตราการคงอยู่น้อย นักเรียนหายจากระบบในอัตราที่สูง ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ตลอดจนสาเหตุและปัญหา เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการดำเนินงานตามแผนการศึกษาชาติ นโยบายรัฐบาลและยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปีของประเทศ ที่ต้องการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา และผลิตกำลังคนให้เพียงพอกับความต้องการของตลาดแรงงานของประเทศ

ในโอกาสนี้ ผู้วิจัย ขอขอบคุณหน่วยงานทางการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้ข้อมูลและข้อเสนอ สามารถรวบรวมข้อมูลมาจัดทำรายงานจนเสร็จสมบูรณ์ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานตามแผนการศึกษาชาติ และนโยบายรัฐบาลและยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ของประเทศต่อไป

(ศิริพร ศรีพันธุ์)

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๐

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญตาราง	จ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	3
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	4
คำจำกัดความ	4
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
สถานการณ์ด้านการผลิตและพัฒนากำลังคน ในช่วงตั้งแต่การปฏิรูปการศึกษา	6
รอบที่สองที่ผ่านมา (พ.ศ.2552-2561)	
การคาดประมาณการผลิตและความต้องการกำลังคนเพื่อตอบสนองความต้องการ	7
ในอนาคต (5-10 ปีข้างหน้า) เพื่อรองรับการแข่งขันที่จะเกิดขึ้นในอนาคต	
ข้อเสนอแนะความต้องการกำลังคนเพื่อตอบสนองความต้องการในอนาคต	9
แนวโน้มการจัดอาชีวศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา	13
ยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษานโยบาย	15
ยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาในระยะ 15 ปี	
(พ.ศ.2555-2563)	
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการแรงงานในอนาคต	23
การปฏิรูปอาชีวศึกษาของประเทศไทย	26
อัตราการออกกลางคันประเภทอาชีวศึกษา	34
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	35
กรอบแนวคิดของการวิจัย	38
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	39
วิธีการวิจัย	39
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	39
ตัวแปรและการวัดตัวแปร	40
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	40

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย (ต่อ)	
การทดสอบเครื่องมือ	42
การเก็บรวบรวมข้อมูล	42
การวิเคราะห์ข้อมูล	43
บทที่ 4 ผลการวิจัย	
สภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา	44
ปัจจัยการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา	57
ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา	63
แนวทางการเพิ่มอัตราการคงอยู่ และสัดส่วนผู้เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา	64
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	65
สรุป	65
อภิปรายผล	68
ข้อเสนอแนะ	69
บรรณานุกรม	71
ภาคผนวก	
ผนวก ก แบบสอบถาม	74
ผนวก ข จดหมายขอข้อมูล	79
ผนวก ค ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	80
ประวัติย่อผู้วิจัย	81

สารบัญตาราง

ตารางภาพที่	หน้า
4-1 จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชน จำแนกตามสาขา	45
4-2 จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ภาครัฐ จำแนกตาม สาขา	47
4-3 จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ภาคเอกชน จำแนกตาม สาขา	49
4-4 อัตราการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ทั้งภาครัฐ และเอกชน จำแนกตามสาขา	51
4-5 อัตราการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ภาครัฐ จำแนกตามสาขา	52
4-6 อัตราการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ภาคเอกชน จำแนกตามสาขา	53
4-7 อัตราการคงอยู่ในชั้นปีสุดท้ายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภท อาชีวศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชน จำแนกตามสาขา	54
4-8 อัตราการคงอยู่ในชั้นปีสุดท้ายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภท อาชีวศึกษา ทั้งภาครัฐ จำแนกตามสาขา	55
4-9 อัตราการคงอยู่ในชั้นปีสุดท้ายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภท อาชีวศึกษา ทั้งภาคเอกชน จำแนกตามสาขา	56
4-10 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารและครู	57
4-11 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน	58
4-12 ร้อยละของความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และนักเรียนถึงเหตุผลในการตัดสินใจศึกษา ต่อระดับอาชีวศึกษา	60
4-13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยทำให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่ใน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา จำแนกตามผู้บริหาร/ครูและ นักเรียน	61
4-14 ร้อยละของสาเหตุที่นักเรียนที่ไม่ได้กลับเข้ามาศึกษาในปีการศึกษา 2561	62

สารบัญภาพ

แผนภาพที่	หน้า
2-1 โครงสร้างของแรงงานไทย 2560	23
2-2 สายงานที่ขาดแคลนผู้สมัครในปัจจุบัน	24
2-3 ตลาดแรงงานในช่วง 10 ปีข้างหน้า	25

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศ ที่ปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วและซับซ้อน อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการเปิดประชาคมอาเซียนใน พ.ศ. 2558 ที่จะมีการเปิดเสรีในการเคลื่อนย้ายแรงงาน จึงจำเป็นต้องเร่งการเตรียมความพร้อมให้แก่กำลังคนของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งประเทศไทยยังเผชิญความท้าทายในการเข้าสู่ยุคเทคโนโลยีและการสื่อสาร ทำให้ประเทศไทยต้องเร่งพัฒนาและเพิ่มทักษะ และมาตรฐานฝีมือแรงงาน ให้พร้อมเป็นแรงงานของภูมิภาคอาเซียนเพื่อสร้างโอกาสที่ดีกว่าการลดแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการนำเข้าแรงงานต่างชาติเข้ามาทดแทน ที่ต้องมีการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายนอกประเทศและสอดคล้องกับทิศทางในการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 นโยบายรัฐบาลและยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ของประเทศ รวมทั้งแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559)

การศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาคนและประเทศ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ แต่ในปัจจุบันความต้องการแรงงานและภาคอุตสาหกรรมที่มาจากผู้สำเร็จอาชีวศึกษายังขาดแคลน ไม่เพียงพอกับความต้องการของสถานประกอบการ โดยสาขาที่มีความต้องการมากที่สุด คือ สาขาช่างกลโรงงาน รองมาสาขาไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และสาขาช่างยนต์ ในขณะที่แนวโน้มของผู้เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนใหญ่เลือกเรียนประเภทสามัญศึกษา (ปีการศึกษา 2560 อยู่ที่ร้อยละ 65) เพื่อมุ่งเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาเพราะต้องการปริญญาบัตร ส่วนใหญ่เลือกเรียนจากที่จบง่าย โดยเลือกเรียนสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ไม่เป็นความต้องการของตลาดแรงงานมากถึงร้อยละ 70 ส่งผลให้ผู้จบปริญญาตรีสาขานี้หางานทำไม่ได้เกิดภาวะการว่างงาน ทำให้นักเรียนเลือกเรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษาน้อยลง และอีกปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นนอกจากนักเรียนเลือกเรียนประเภทอาชีวศึกษาน้อยลง และมีอัตราการคงอยู่ร้อยละ 87 ในปีการศึกษา 2559 ที่ยังเป็นปัญหาอยู่ถึงแม้ว่านักเรียนจะสามารถสะสมผลการศึกษาและกลับเข้ามาศึกษาต่อได้ และประเภทวิชาที่มีการอัตราการคงอยู่น้อยที่สุด ในปี 2559 คือ อุตสาหกรรมสิ่งทอ รองลงมาเป็นศิลปกรรม

การพยากรณ์จำนวนแรงงานในอีก 10 ปีข้างหน้า คือ พ.ศ. 2559–2568 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พบว่าใน พ.ศ. 2563 สาขาสังคมศาสตร์ธุรกิจ และกฎหมาย จะเป็น

สาขาที่มีความต้องการแรงงานมากกว่ากำลังแรงงานที่มีอยู่จริง และเป็นสาขาที่มีแนวโน้มที่จะเกิดอุปสงค์ส่วนเกินสูงสุดถึง 0.22 ล้านคนใน พ.ศ. 2568 รองลงมา คือ สาขาการบริการ สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากผู้เข้าศึกษาในระดับ ปวช. มีแนวโน้มลดลงส่งผลให้อัตราการขยายตัวของกำลังแรงงานในสาขาวิชาดังกล่าวมีน้อยกว่าอัตราการขยายตัวของความต้องการแรงงาน จึงทำให้กำลังแรงงานไม่เพียงพอต่อความต้องการ นอกจากนี้สาขาที่มีความต้องการแรงงานในระดับ ปวช. มากกว่ากำลังแรงงานที่มีอยู่ในตลาด ได้แก่ สาขาการศึกษา สาขาเกษตรศาสตร์ และสาขาสุขภาพและสวัสดิการ ในขณะที่สาขาวิทยาศาสตร์และคอมพิวเตอร์มีกำลังแรงงานมากกว่าความต้องการแรงงานส่งผลให้เกิดอุปทานส่วนเกินในตลาดแรงงาน เนื่องจากเป็นสาขาที่มีผู้สำเร็จการศึกษา มากกว่าความต้องการของแรงงานในตลาด ส่วนสาขาวิศวกรรมศาสตร์การผลิต และการก่อสร้างเป็นสาขาที่มีอุปทานส่วนเกินมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับสาขาวิชาอื่น ๆ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ผลการคาดประมาณอุปสงค์และอุปทานของแรงงานในระดับปวส. หรืออนุปริญญา พบว่า ในพ.ศ. 2563 และ พ.ศ. 2568 สาขาวิศวกรรมศาสตร์การผลิต ก่อสร้าง และสังคมศาสตร์ธุรกิจ และกฎหมายเป็นสาขาที่มีสัดส่วนจำนวนมากเมื่อเทียบกับสาขาวิชาอื่น แต่ความต้องการแรงงานมีสูงมากกว่ากำลังแรงงานที่สำเร็จการศึกษาในระดับปวส. หรืออนุปริญญา จึงส่งผลให้เกิดอุปสงค์ส่วนเกินในตลาดแรงงานระดับปวส. หรืออนุปริญญา และเกิดอุปสงค์ส่วนเกินจำนวนมากกว่าสาขาวิชาอื่น แสดงให้เห็นว่าแม้สาขาวิชานี้มีผู้ศึกษาในระดับปวส. หรืออนุปริญญา เป็นจำนวนมากนั้นยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดแรงงาน ส่วนสาขาวิชาที่มีกำลังแรงงานมากกว่าความต้องการแรงงานหรือเกิดอุปทานส่วนเกิน เป็นสาขาวิชาที่มีสัดส่วนจำนวนแรงงานและกำลังแรงงานไม่สูง เช่น สาขาเกษตรศาสตร์มีอุปทานแรงงานส่วนเกินเท่ากับ 0.004 ล้านคนใน พ.ศ. 2563 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็น 0.007 ล้านคน ใน พ.ศ. 2568 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559)

จากปัญหาข้างต้นได้มีนโยบายที่จะสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ผู้เรียนอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้น และขยายการจัดอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา สู่กลุ่มประชากรวัยแรงงาน และสนับสนุนการจัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาวิชาชีพชั้นสูงระดับปฏิบัติการ ตลอดจนผลิตและพัฒนากำลังคนสาขาขาดแคลน และที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ รวมทั้งปรับกระบวนการผลิตกำลังคนสายวิชาการและสายวิชาชีพให้มีประสิทธิภาพตอบสนองการพัฒนาประเทศ ที่สอดคล้องกับทิศทางในการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 รวมทั้งนโยบายรัฐบาลและยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปีของประเทศ ในการเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขัน และร่วมมือกับนานาชาติ เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประชาชน ขยายโอกาสให้กว้างขวางและลดปัญหาคนออกจากระบบการศึกษา และแผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี พ.ศ. 2560-2579 ด้านการตอบโจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง ที่ต้องเพิ่มสัดส่วนนักเรียนอาชีวศึกษาต่อสามัญเป็น 70 ต่อ 30 ภายในปี 2579 ที่เป็นนโยบายที่ทำนายต่อการปฏิบัติ

ดังนั้น จากปัญหาที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เลือกเรียนประเภทอาชีวศึกษา น้อยลงทุกปี ในขณะที่ความต้องการกำลังคนเพิ่มขึ้น และปัญหาอัตราการคงอยู่ที่มีน้อย ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ตลอดจนสาเหตุและปัญหา เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการดำเนินงานตามแผนการศึกษาชาติ นโยบายรัฐบาลและ

ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปีของประเทศ ที่ต้องการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา และผลิตกำลังคนให้เพียงพอับความต้องการของตลาดแรงงานต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. ศึกษาสภาพและปัจจัยการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา
2. แนวทางการเพิ่มอัตราการคงอยู่ และสัดส่วนผู้เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านประชากร ประกอบด้วย

1.1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ตั้งแต่ชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2561

1.2 นักเรียน และผู้ปกครองชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษาที่ไม่ได้ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2561

1.3 ครู และผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษา ที่เปิดสอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ที่ประกอบด้วย สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 842 แห่ง

1.4 เจ้าหน้าที่ส่วนกลางของกระทรวงศึกษาธิการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

2. ด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาปัจจัย และสภาพการคงอยู่ของศึกษานักเรียนมัธยมศึกษา

ตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ตั้งแต่ชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2561 เท่านั้น ไม่รวมรวมนักเรียนที่พักการศึกษา รักษาสภาพนักเรียน และย้ายสถานศึกษา

3. ด้านตัวแปร ประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ ประเภทสถาบัน ชั้นปี เกรดเฉลี่ย สาขาวิชา การพักอาศัย อาชีพของผู้ปกครอง ค่าใช้จ่ายในการศึกษา สาเหตุในการตัดสินใจต่อการศึกษาต่อ

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

1. สภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา จะออกจากระบบในช่วงชั้นปีที่ 2 ด้วยสาเหตุต่าง ๆ เช่น การเลือกเรียนที่ผิดไปจากความถนัดของตัวนักเรียนเอง นักเรียนต้องช่วยทางบ้านทำงานหารายได้ สิ่งแวดล้อมในการเรียน ทศนคติที่มองต่อนักเรียนอาชีวศึกษา เป็นต้น

2. แนวทางการเพิ่มเป็นเรื่องของการปรับทัศนคติ เพิ่มค่านิยมของผู้ปกครองและนักเรียนต่อการเรียนอาชีวศึกษา ตลอดจนสร้างแรงจูงใจต่อค่าตอบแทนและการรองรับการทำงานหลังสำเร็จการศึกษา

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

แนวทางการเพิ่มอัตราการคงอยู่ และสัดส่วนผู้เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา

คำจำกัดความ

สภาพการคงอยู่ หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ตั้งแต่ชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษาถัดมา

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา หมายถึง การศึกษาหลังมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ

การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมโดยวิธีต่าง ๆ อย่างหลากหลายที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง และเกิดการพัฒนา

ระบบอาจารย์ที่ปรึกษา หมายถึง แนวทางที่อาจารย์ใช้ทำหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเรียนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการและเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อให้ นักศึกษาได้พัฒนาตนเอง และมีความก้าวหน้า ส่งผลต่อการประสบความสำเร็จในอนาคต อีกทั้งคอยตักเตือนและดูแลความประพฤติ ให้คำปรึกษา และให้กำลังใจเพื่อให้นักศึกษาได้เป็นคนเก่ง คนดี ในช่วงของการเรียนอย่างมีความสุข

บรรยากาศในห้องเรียน หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน เพื่อช่วยส่งเสริมให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยสร้างความสนใจใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษา ตลอดจนช่วยสร้างเสริมความมีระเบียบวินัยให้แก่ผู้เรียน

สาขาวิชา หมายถึง ประกอบด้วย 9 ประเภทวิชา ได้แก่ อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ ศิลปกรรม คหกรรม เกษตรกรรม ประมง อุตสาหกรรมท่องเที่ยว อุตสาหกรรมสิ่งทอ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาสภาพ ปัจจัย และแนวการเพิ่มอัตราการคงอยู่ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ที่ผู้วิจัยได้มีการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. สถานการณ์ด้านการผลิตและพัฒนากำลังคน ในช่วงตั้งแต่การปฏิรูปการศึกษารอบที่สองที่ผ่านมา (พ.ศ. 2552-2561)
2. การคาดประมาณการผลิตและความต้องการกำลังคนเพื่อตอบสนองความต้องการในอนาคต (5-10 ปีข้างหน้า) เพื่อรองรับการแข่งขันที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
3. ข้อเสนอแนะความต้องการกำลังคนเพื่อตอบสนองความต้องการในอนาคต
4. แนวโน้มการจัดอาชีวศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
5. ยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษานโยบายยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา ในระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2555-2569)
6. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับความต้องการแรงงานในอนาคต
7. การปฏิรูปอาชีวศึกษาของประเทศไทย
8. อัตราการออกกลางคันประเภทอาชีวศึกษา
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
10. กรอบแนวคิดของการวิจัย

สถานการณ์ด้านการผลิตและพัฒนากำลังคน ในช่วงตั้งแต่การปฏิรูปการศึกษารอบที่สองที่ผ่านมา (พ.ศ. 2552-2561) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559)

สถานการณ์การผลิตกำลังคนในปีการศึกษา 2560 ที่ผ่านมามีจำนวนนักเรียนนักศึกษาทั้งหมด 13,468,160 คน ส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาของรัฐ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 83 ซึ่งในแต่ละระดับการศึกษาจะมีสัดส่วนของประเภทสถานศึกษาของรัฐและของเอกชนอยู่ที่ประมาณ 80 : 20 ยกเว้นระดับมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีวศึกษามีสัดส่วนของประเภทสถานศึกษาของรัฐและของเอกชนอยู่ที่ 66 : 34 ซึ่งจำนวนนักเรียน/นักศึกษาประเภทอาชีวศึกษาที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการนั้น มีจำนวนทั้งสิ้น 997,623 คน กำลังศึกษาอยู่ในระดับ ปวช. จำนวน 647,577 คน ระดับ ปวส. จำนวน 350,046 คนโดยหลักสูตร/ประเภทวิชาที่มีผู้เรียนมากที่สุด ได้แก่ ช่างอุตสาหกรรม และพาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจมีจำนวนผู้เรียนทั้งในระดับ ปวช. และปวส. ของแต่ละสาขาจำนวนมากกว่า 300,000 คน รองลงมา คือ พาณิชยกรรมบริหารธุรกิจที่มีจำนวนผู้เรียนทั้งหมด 244,900 คน

ส่วนระดับอุดมศึกษานั้นสามารถแบ่งออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ ได้แก่ ระดับปริญญาตรี (ปริญญาบัณฑิต) และระดับสูงกว่าปริญญาตรี (บัณฑิตศึกษา) เมื่อพิจารณาเฉพาะในระดับปริญญาตรีพบว่า ปีการศึกษา 2558 มีจำนวนนิสิต นักศึกษา ทั้งหมด 1,802,787 คน ส่วนใหญ่จะเรียนในหลักสูตร/ประเภทวิชาในสายสังคมศาสตร์ ได้แก่ สังคมศาสตร์ บริหารธุรกิจ และกฎหมายมนุษยศาสตร์และศิลปศาสตร์ โดยจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาในปีการศึกษา 2558 นั้นในระดับปริญญาตรีจำนวน 262,089 คน ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในสายสังคมศาสตร์ บริหารธุรกิจ และกฎหมาย รองลงมา ได้แก่ วิศวกรรมศาสตร์วิทยาศาสตร์และการศึกษา ส่วนในระดับการศึกษาอื่น ๆ เช่น ในระดับปริญญาโท และปริญญาเอกนั้นก็มีผู้สำเร็จการศึกษาในสายสังคมศาสตร์ บริหารธุรกิจ และกฎหมายมากที่สุดเช่นเดียวกันกับระดับปริญญาตรีในระดับปริญญาโทสาขาที่สำเร็จการศึกษารองลงมา คือ สาขาการศึกษา ส่วนในระดับปริญญาเอกนั้น สาขาที่มีผู้สำเร็จการศึกษาในลำดับรองลงมา ได้แก่ สาขาวิทยาศาสตร์และสาขาการศึกษา

สำหรับการผลิตกำลังคนในเชิงคุณภาพนั้น พบว่า ผลการประเมินผู้สำเร็จการศึกษาเชิงคุณภาพของไทย โดยผลการประเมินผลนักเรียนระดับนานาชาติในปี พ.ศ. 2555 พบว่า ประเทศที่มีผลการประเมินสูงส่วนใหญ่เป็นประเทศในเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แต่สำหรับประเทศไทย มาเลเซีย และประเทศอินโดนีเซีย ยังไม่สามารถเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านเหล่านั้นเพราะยังมีผลการประเมินที่จัดอยู่ในกลุ่มต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ OECD ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาซึ่งทางสถาบันทดสอบทางการศึกษาได้ประเมินผล ในปีการศึกษา 2552-2556 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา และวิทยาศาสตร์ ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาไม่ถึงร้อยละ 50 โดยวิชาที่ยังอ่อน คือ วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ โครงการศึกษาเพื่อทบทวนความต้องการกำลังคนเพื่อใช้วางแผนการผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ

การคาดประมาณการผลิตและความต้องการกำลังคนเพื่อตอบสนองความต้องการในอนาคต (5-10 ปีข้างหน้า) เพื่อรองรับการแข่งขันที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559)

คณะวิจัยได้ใช้วิธีทางเศรษฐมิติเพื่อคาดประมาณอุปสงค์และอุปทานของแรงงาน ซึ่งการพยากรณ์จำนวนแรงงานในภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และบริการ โดยใช้ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร (Labor Force Survey : LFS) รายปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536–2558 โดยช่วงแรกใช้วิธีการวิเคราะห์โดยแบบจำลอง (Autoregressive Integrated Moving Average Model (ARIMA)) ส่วนช่วงที่สองเป็นการพยากรณ์จำนวนแรงงานในอีก 10 ปีข้างหน้า คือ พ.ศ. 2559–2568 ใช้ข้อมูลกำลังแรงงานจาก LFS ร่วมกับข้อมูลประมาณการจำนวนประชากรด้วยโปรแกรม spectrum ที่พัฒนาโดยสถาบัน Avenir Health วิธีการประมาณการใช้แบบจำลอง Quadratic regression และตรวจสอบค่าที่ได้จากการพยากรณ์ให้สอดคล้องกับค่าคาดการณ์จำนวนประชากรและผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโดยสรุปผลการเปรียบเทียบผลประมาณการอุปสงค์และอุปทานของแรงงานได้ดังนี้

1) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

ผลการคาดประมาณอุปสงค์และอุปทานของแรงงานในระดับ ปวช. พบว่าในปี พ.ศ. 2563 สาขาสังคมศาสตร์ธุรกิจ และกฎหมาย จะเป็นสาขาที่มีความต้องการแรงงานมากกว่ากำลังแรงงานที่มีอยู่จริงหรือเกิดอุปสงค์ส่วนเกินมากที่สุด และเป็นสาขาที่มีแนวโน้มที่จะเกิดอุปสงค์ส่วนเกินสูงสุดถึง 0.22 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2568 รองลงมา คือ สาขาการบริการ สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากผู้เข้าศึกษาในระดับ ปวช. มีแนวโน้มที่ลดลงส่งผลให้อัตราการขยายตัวของกำลังแรงงานในสาขาวิชาดังกล่าวมีน้อยกว่าอัตราการขยายตัวของความต้องการแรงงาน จึงทำให้กำลังแรงงานไม่เพียงพอต่อความต้องการ นอกจากนี้สาขาที่มีความต้องการแรงงานในระดับ ปวช. มากกว่ากำลังแรงงานที่มีอยู่ในตลาด ได้แก่ สาขาการศึกษา สาขาเกษตรศาสตร์และสาขาสุขภาพและสวัสดิการ ในขณะที่สาขาวิทยาศาสตร์และคอมพิวเตอร์มีกำลังแรงงานมากกว่าความต้องการแรงงานส่งผลให้เกิดอุปทานส่วนเกินในตลาดแรงงาน เนื่องจากเป็นสาขาที่มีผู้สำเร็จการศึกษามากกว่าความต้องการของแรงงานในตลาด ส่วนสาขาวิศวกรรมศาสตร์การผลิต และการก่อสร้างเป็นสาขาที่มีอุปทานส่วนเกินมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับสาขาวิชาอื่นๆ

2) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

ผลการคาดประมาณอุปสงค์และอุปทานของแรงงานในระดับ ปวส. หรืออนุปริญญา พบว่า ในปี พ.ศ. 2563 และ ปี พ.ศ. 2568 สาขาวิศวกรรมศาสตร์การผลิต ก่อสร้าง และสังคมศาสตร์ธุรกิจ และกฎหมายเป็นสาขาที่มีสัดส่วนจำนวนมากเมื่อเทียบกับสาขาวิชาอื่น แต่ความต้องการแรงงานมีสูงมากกว่ากำลังแรงงานที่สำเร็จการศึกษาในระดับ ปวส. หรืออนุปริญญา จึงส่งผลให้เกิดอุปสงค์ส่วนเกินในตลาดแรงงานระดับ ปวส. หรืออนุปริญญา และเกิดอุปสงค์ส่วนเกินจำนวนมากที่มากกว่าสาขาวิชาอื่น แสดงให้เห็นว่าแม้สาขาวิชานี้มีผู้ศึกษาในระดับ ปวส. หรืออนุปริญญา เป็นจำนวนมากนั้นยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดแรงงานส่วนสาขาวิชาที่มีกำลังแรงงานมากกว่าความต้องการแรงงานหรือเกิดอุปทานส่วนเกิน เป็นสาขาวิชาที่มีสัดส่วนจำนวนแรงงานและกำลังแรงงานไม่

สูง เช่น สาขาเกษตรศาสตร์มีอุปทานแรงงานส่วนเกินเท่ากับ 0.004 ล้านคน ในปีพ.ศ. 2563 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็น 0.007 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2568

3) ระดับปริญญาตรี

ผลการคาดประมาณอุปสงค์และอุปทานของตลาดแรงงานระดับปริญญาตรี พบว่า ในปี พ.ศ. 2563 สาขาวิชาเกษตรศาสตร์เป็นสาขาวิชาที่ความต้องการแรงงานมีมากกว่ากำลังแรงงาน เนื่องจากอัตราการขยายตัวของความต้องการแรงงานในสาขาเกษตรศาสตร์เพิ่มขึ้นแต่อัตราการขยายตัวของกำลังแรงงานลดลงจึงส่งผลให้ความต้องการแรงงานส่วนเกินมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในปีพ.ศ. 2568 สาขาวิทยาศาสตร์และคอมพิวเตอร์มีความต้องการแรงงานที่สูงกว่ากำลังแรงงาน ในปีพ.ศ. 2563 และมีอัตราการขยายตัวที่เพิ่มขึ้นทั้งความต้องการแรงงานและกำลังแรงงานแต่อัตราการขยายตัวของความต้องการแรงงานมีสูงกว่ากำลังแรงงาน จึงส่งผลให้เกิดความต้องการแรงงานเพิ่มสูงขึ้นในปี พ.ศ. 2568 นอกจากนี้สาขาวิชาที่กำลังแรงงานยังไม่เพียงพอต่อความต้องการแรงงาน ได้แก่ สาขามนุษยศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ สาขาสุขภาพและสวัสดิการ และสาขาการบริการ ส่วนสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์ธุรกิจและกฎหมาย และสาขาวิศวกรรมศาสตร์การผลิต และก่อสร้าง เป็นสาขาวิชาที่มีกำลังแรงงานส่วนเกินในตลาดแรงงานเป็นจำนวนมาก เพราะอัตราการขยายตัวของกำลังแรงงานเพิ่มสูงขึ้นมากกว่าความต้องการแรงงานที่แท้จริง ส่งผลให้ภาพรวมของตลาดแรงงานในระดับปริญญาตรีมีแนวโน้มที่จะเกิดอุปทานส่วนเกินเท่ากับ 0.74 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2563 และเพิ่มขึ้นเป็น 2.25 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2568 โดยสาขาวิชาที่มีกำลังแรงงานส่วนเกินมากที่สุดคือสาขาสังคมศาสตร์ธุรกิจ และกฎหมาย

4) ระดับสูงกว่าปริญญาตรี

ผลการคาดประมาณอุปสงค์และอุปทานของแรงงานระดับสูงกว่าปริญญาตรี พบว่า ภาพรวมความต้องการแรงงานในปี พ.ศ. 2563 และปี พ.ศ. 2568 มีมากกว่ากำลังแรงงานในตลาดแรงงาน โดยในปี พ.ศ. 2563 สาขาวิชาการศึกษามีความต้องการแรงงานส่วนเกินมากที่สุดเท่ากับ 0.15 ล้านคน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็น 0.43 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2568 สาขาวิชาการศึกษาเป็นสาขาวิชาที่มีความต้องการแรงงานส่วนเกินสูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับสาขาวิชาอื่นๆ ส่วนสาขาวิทยาศาสตร์และคอมพิวเตอร์มีความต้องการแรงงานส่วนเกินเท่ากับ 0.03 ล้านคน ในปีพ.ศ. 2563 และปี พ.ศ. 2568 กำลังแรงงานในสาขาสุขภาพและสวัสดิการมีแนวโน้มที่จะมากกว่าความต้องการแรงงานโดยมีกำลังแรงงานส่วนเกินเท่ากับ 0.006 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2563 และเพิ่มขึ้นเป็น 0.032 ล้านคน

ในปี พ.ศ. 2568 สาขาสังคมศาสตร์ธุรกิจ และกฎหมาย เป็นสาขาที่มีอัตราการขยายตัวของกำลังแรงงานมากกว่าความต้องการแรงงานส่งผลให้เกิดกำลังแรงงานส่วนเกินในปี พ.ศ. 2563 เท่ากับ 0.02 ล้านคน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็น 0.05 ล้านคนในปี พ.ศ. 2568 เนื่องจากเป็นสาขาวิชาที่มีสัดส่วนผู้เลือกศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรีสูงสุดส่งผลให้สาขาสังคมศาสตร์ ธุรกิจ และกฎหมาย เป็นสาขาที่มีกำลังแรงงานส่วนเกินมากที่สุดในการศึกษาความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมที่เป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาประเทศยังมีข้อจำกัดของข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์ การศึกษานี้จึงใช้การประมาณการแนวโน้มเพื่อใช้ประกอบการวางแผนพัฒนาด้านกำลังคนของประเทศ โดยใช้ข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติและแบ่งประเภทอุตสาหกรรมของประเทศตาม

กิจกรรมทางเศรษฐกิจของ TSIC 2009 การประมาณใช้วิธีการทำให้เรียบแบบเอกโพเนนเชียล (Exponential Smoothing) ผลการศึกษาแนวโน้มของจำนวนแรงงานในอุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีศักยภาพในการพัฒนาประเทศ (S-curve) และอุตสาหกรรมใหม่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (New S-curve) พบว่า ในภาพรวมยังคงมีแนวโน้มจำนวนแรงงานที่เพิ่มขึ้นตามการเติบโตของเศรษฐกิจในสถานการณ์ปกติที่ไม่มีวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มการขยายตัวของจำนวนแรงงานมากที่สุด ได้แก่ อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพเคมีชีวภาพ อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ และอุตสาหกรรมดิจิทัล โดยมีอัตราการเจริญเติบโตร้อยละ 11.62 ร้อยละ 9.74 และร้อยละ 9.55 ต่อปีตามลำดับในปี พ.ศ. 2568 แนวโน้มของสัดส่วนจำนวนแรงงานส่วนใหญ่อยู่ที่อุตสาหกรรมการแปรรูปอาหารจำนวน 2,425,661 คน สาเหตุอาจเกิดจากการที่อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารส่วนใหญ่ยังเน้นการใช้กำลังแรงงานในการผลิตมากกว่าการใช้เทคโนโลยีเข้ามาทดแทนแรงงาน เนื่องจากข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์มีอยู่อย่างจำกัดผลลัพธ์ที่ได้อาจมีความคลาดเคลื่อนสูง การนำไปใช้ควรพิจารณาปัจจัยอื่นที่มีผลกระทบต่อการวางแผนด้านกำลังคนประกอบด้วย

ข้อเสนอแนะความต้องการกำลังคนเพื่อตอบสนองความต้องการในอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559)

จากผลการศึกษาทั้งข้อมูลเชิงสถิติการศึกษา ผลการสำรวจความต้องการกำลังคนในกลุ่มภาคการผลิตและบริการ และสาขาที่เป็นความต้องการ/ความจำเป็นของประเทศ การศึกษานโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากำลังคน รวมทั้งการศึกษาด้านความไม่สอดคล้องระหว่างอุปสงค์และอุปทานแรงงาน การคาดประมาณความต้องการแรงงาน พบว่า ประเทศไทยมีปัญหาความไม่สอดคล้องระหว่างความต้องการแรงงานและอุปทานแรงงานทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนมีจุดเริ่มต้นมาจากภาคการศึกษา ทำให้ต้องมีการหาแนวทางในการวางแผนหรือกำหนดทิศทางการผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อลดช่องว่างของความไม่สมดุล ลดต้นทุนการผลิต และการสูญเสียทรัพยากรในการวางแผนการศึกษาให้กับสถานศึกษาในสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาผลิตนักเรียนนักศึกษาในสาขาวิชาที่สอดคล้องและตอบสนองความต้องการด้านเศรษฐกิจของประเทศและภูมิภาค โดยเน้นการลดผู้เรียนในบางสาขาและระดับการศึกษา โดยเฉพาะในสาขาทางด้านสังคมศาสตร์และเพิ่มผู้เรียนในสาขาที่เป็นที่ต้องการและขาดแคลนทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งนำไปใช้เป็นแนวทางการกำหนดหลักสูตรร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยต้องเน้นหลักสูตรที่ตอบสนองทั้งเศรษฐกิจหลักของประเทศและเศรษฐกิจของท้องถิ่น หรืออาจจะมีการเปิดสาขาใหม่ที่สะท้อนถึงความต้องการในอนาคต

การตอบสนองความต้องการของผู้ประกอบการหรือภาคเศรษฐกิจไม่ได้ขึ้นอยู่กับด้านปริมาณเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงด้านคุณภาพด้วย สถาบันการศึกษาจึงควรเร่งดำเนินการเพิ่มคุณภาพของผู้เรียนเพื่อเพิ่มผลิตภาพแรงงาน โดยพัฒนาให้ผู้สำเร็จการศึกษาสาขาอาชีพศึกษาทั้งระดับ ปวช. และ ปวส. มีสมรรถนะสอดคล้องกับการทำงาน และมีความสามารถในสาขาอาชีพสูง ทั้งด้านความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนมีทัศนคติที่พึงประสงค์ในตลาดแรงงาน การเรียนการสอนต้องเน้นการปฏิบัติเป็นสัดส่วนที่สูง เนื่องจากต้องไปประกอบวิชาชีพ ไม่ใช่ศึกษามาเพื่อเรียนต่อ ซึ่งปกติก็มีสัดส่วนที่น้อยอยู่แล้ว ดังนั้นควรมีมาตรการหลักให้ผู้สำเร็จ ปวช. และ ปวส. เข้าสู่ตลาดแรงงานให้ได้มากที่สุด

เช่น การส่งเสริมมาตรการเรียนอาชีวศึกษาพร้อมมีงานทำผ่านระบบทวิภาคีหรือการเรียนพร้อมกับการทำงานในสถานประกอบการ ซึ่งจำเป็นที่สถาบันการศึกษากับสถานประกอบการต้องมีความร่วมมือกันเป็นอย่างดี

ทั้งนี้การปฏิรูปการศึกษาของไทยในช่วงที่ผ่านมา จะปฏิรูปแต่เฉพาะด้านอุปทาน คือ การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพอย่างรับผิดชอบ จนผู้ผ่านระบบการศึกษาทุกคนไม่ว่าจะเป็นผู้มีร่างกายสติปัญญาปกติหรือผู้ที่มีร่างกายและสติปัญญาไม่ปกติก็ตาม ทุกคนได้รับ “สิทธิ” เท่าเทียมกัน ตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2559 อย่างน้อย 12+2 ปีแต่ที่สำคัญนอกเหนือจากที่ประเทศชาติจะต้องรับผิดชอบต่อผลิตคนดีคนเก่ง แล้วผู้ที่จบจากระบบการศึกษาที่ต้องการทำงานจะต้องได้ทำงานตามความต้องการของสถานประกอบการ คือ ผลิตบุคลากรได้ตรงกับอุปสงค์ของตลาดแรงงานสำหรับประเทศไทยตามกรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะยาว 20 ปี มีจุดมุ่งหมายชัดเจนที่จะทำให้ประเทศไทยเกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยนำพาประเทศไทยไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง

อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินการด้านอุปสงค์ที่มีต่อแรงงานขึ้นกับความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศตามแผนปฏิรูปประเทศในช่วง 20 ปีข้างหน้า และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) อาจจะต้องเผชิญสิ่งแวดล้อมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่ค่อยเอื้อต่อการพัฒนา (เหมือนเช่นในอดีต) ซึ่งมีประเด็นที่ต้องเผชิญ ดังนี้

1. เป้าหมายด้านความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness) ซึ่งประเทศไทยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ผลิตภาพแรงงานเฉลี่ยขยายตัวเพียงร้อยละ 2.2 ต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านที่เพิ่งเข้าสู่ประเทศที่มีรายได้สูงถึง 1 เท่า สาเหตุสำคัญ คือ ประเทศไทยมีภาคการเกษตรที่ใหญ่ มีเนื้อที่ทำกินมากกว่า 169 ล้านไร่มีเกษตรกรถึง 12 ล้านคน มีรายได้จากราคาพืชผลที่ไม่แน่นอน ภาควัตถุศาสตร์ที่ไม่ใช่เจ้าของเทคโนโลยีภาคบริการที่เน้นปริมาณนักท่องเที่ยวมากกว่าคุณภาพ ทำให้ผลิตภาพแรงงานไม่สูง

2. ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ขณะที่กำลังแรงงานเริ่มถดถอยลง โดยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 คาดว่าจะลดลงร้อยละ 0.4 และยังมีแรงงานที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่าถึงร้อยละ 68 ของกำลังแรงงาน

3. ประเทศไทยเพิ่งเริ่มปฏิรูปโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ ทั้งทางด้านรถไฟ ถนน ท่าเรือ และสนามบิน

4. มีการพัฒนาอีกมากที่ยังอยู่ในระยะเริ่มแรกซึ่งจะต้องวางระบบแผนปฏิบัติการไว้ในกฎหมายเพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานด้วยการพัฒนาอุตสาหกรรม First S-curve และ new S-curve (10 ประเภท) และนโยบายประเทศไทย 4.0 (อุตสาหกรรม 4.0) รวมไปถึงโครงสร้างพื้นฐานของอุตสาหกรรม digital การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทั้งในส่วนของพื้นที่ติดชายแดนและพื้นที่ไม่ติดชายแดน เช่น การก่อสร้างเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Thailand's Eastern Economic Corridor : EEC) ครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัด คือ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา เป็นต้น กล่าวโดยสรุป คือ รัฐบาลปัจจุบันวางรากฐานการปฏิรูปเศรษฐกิจไว้ 3 ด้าน ดังนี้

1. การยกระดับประสิทธิภาพ โดยเน้น 3 ด้าน คือ 1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 2) การสร้างอุตสาหกรรมและธุรกิจในอนาคต และ 3) สร้างกระบวนการใหม่ในการผลิตและพัฒนาฝีมือแรงงาน

2. ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างโอกาสให้ทุกคนอย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น ปรับปรุงความไม่เท่าเทียมกันด้านรายได้และทรัพย์สิน เป็นต้น

3. สร้างความยั่งยืนให้กับการพัฒนา ซึ่งเป็นการปฏิรูปกรอบการเงินและการคลังของประเทศ ขจัดนโยบายประชานิยมสุดโต่ง (ที่ไม่คำนึงถึงระยะทางการคลังการเงินระยะยาว) เสริมสร้างระบบการออมฐานรากให้มีความเข้มแข็ง และมีธรรมาภิบาล เป็นต้น 1 อุปสงค์แรงงานเป็น derived demand จากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมโครงการศึกษาเพื่อทบทวนความต้องการกำลังคน เพื่อใช้วางแผนการผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ

จากเป้าประสงค์ดังกล่าว มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ

1. ยกระดับการผลิตของประเทศ โดยเฉพาะภาคเกษตรและอุตสาหกรรมให้สูงขึ้นตาม scenario ระดับสูง เพราะว่าถ้าล้มเหลวเข้าสู่ scenario ระดับต่ำ มาตรฐานความเป็นอยู่ของคนไทยจะแย่งและอาจจะเข้าสู่ประเทศที่มีรายได้ต่ำ เกิดความยากลำบาก ประเทศไทยคงไม่สามารถพึ่งพาการส่งออกและการลงทุนภาคเอกชนได้ดังเช่นในอดีต จำเป็นต้องสร้างผลผลิตใหม่จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมและมีความสามารถหรือสมรรถนะของแรงงานที่สอดคล้องกัน

2. ขีดความสามารถในเรื่องนวัตกรรมของไทยยังไม่สูงจากการสำรวจขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาแห่งโลก (wipo) ได้ประกาศผลในปี พ.ศ. 2559 ให้ประเทศไทยอยู่ลำดับที่ 52 ต่ำกว่ามาเลเซีย ซึ่งอยู่ที่ 35 และเวียดนามอยู่ที่ 59 ปัจจุบันนี้ (จากบทความของ นครินทร์ ศรีเลิศ 2) พบว่า SMEs รู้จักนโยบายประเทศไทย 4.0 ร้อยละ 60.7 เห็นว่าการจะก้าวกระโดดจากอุตสาหกรรม 2.0 3.0 ไปสู่ 4.0 เป็นไปได้ยากแต่นักธุรกิจโดยทั่วไปร้อยละ 76.1 เข้าใจว่าการที่จะยกระดับธุรกิจในปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัยนวัตกรรมและเทคโนโลยีในธุรกิจในประเทศไทยส่วนใหญ่ตระหนักรู้แต่จำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนส่งเสริมจากรัฐบาลให้ช่วยจัดปัญหาอุปสรรคอย่างจริงจังเพื่อให้บรรลุนโยบายประเทศไทย 4.0

ดังนั้นการวางแผนการผลิตกำลังคนและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาควรสอดคล้องกับทิศทางในการพัฒนาประเทศระยะ 20 ปีและตามกรอบวิสัยทัศน์และเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 12 ที่ให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่มุ่งสู่การเปลี่ยนผ่านประเทศไทยจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง โดยกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของประเทศ ให้ประเทศไทยเป็นประเทศรายได้สูงที่มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมเป็นศูนย์กลางด้านการขนส่งและโลจิสติกส์ของภูมิภาคสู่ความเป็นชาติการค้าและบริการ (Trading and Service Nation) รวมทั้งการพัฒนาอุตสาหกรรม First S-curve และ new S-curve (10 ประเภท) และนโยบายประเทศไทย 4.0 (อุตสาหกรรม 4.0) รวมไปถึงโครงสร้างพื้นฐานของอุตสาหกรรม digital การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทั้งในส่วนของพื้นที่ติดชายแดนและพื้นที่ไม่ติดชายแดน เช่น การก่อสร้างเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Thailand's Eastern Economic Corridor : EEC) โดยต้องมีการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์เพื่อนำไปขับเคลื่อนการผลิตและพัฒนา กำลังคนไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ดังนี้

- ยุทธศาสตร์ที่ 1** : **ปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับ**
เป้าประสงค์ : เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนทุกระดับให้สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษให้อยู่ในระดับมาตรฐานสากล
- ผู้รับผิดชอบหลัก** : กระทรวงศึกษาธิการ
- ยุทธศาสตร์ที่ 2** : **ยกระดับคุณภาพการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาให้มีมาตรฐาน สอดคล้องกับความต้องการของสาขาการเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ**
เป้าประสงค์ : เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษา มีคุณภาพ หรือความสามารถสอดคล้องกับความต้องการของภาคการผลิตและบริการต่างๆ เพิ่มขึ้นทุกปี
- ผู้รับผิดชอบหลัก** : กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา รวมทั้งสถานศึกษาเอกชนในสังกัดที่เปิดสอนในระดับอุดมศึกษาและอาชีวศึกษา)
- ยุทธศาสตร์ที่ 3** : **การเพิ่มจำนวนและคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษาสายอาชีวศึกษา โดยเฉพาะ ด้าน S&T**
เป้าประสงค์ : เพื่อเพิ่มจำนวนและสมรรถนะของผู้สำเร็จการศึกษาสายอาชีวศึกษา โดยเฉพาะ การเพิ่มจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาสายอาชีวศึกษาในด้าน S&T เพื่อให้เพียงพอต่อ ความต้องการ
- ผู้รับผิดชอบหลัก** : กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา รวมทั้ง สถานศึกษาเอกชนในสังกัดและสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, สถาบัน ส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.), สำนักงาน คณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรม (สวทน.))
- ยุทธศาสตร์ที่ 4** : **การนำระบบคุณวุฒิวิชาชีพและมาตรฐานอาชีพมาพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร**
เป้าประสงค์ : เพื่อใช้ระบบคุณวุฒิวิชาชีพ (Vocation Qualification System) เป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาความสามารถ (competencies) ของกำลังคน
- ผู้รับผิดชอบหลัก** : สำนักงานมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการ อาชีวศึกษา (ร่วมกับกระทรวงแรงงานและ สศช.)
- ยุทธศาสตร์ที่ 5** : **การบริหารจัดการความไม่สอดคล้องระหว่างอุปสงค์และอุปทาน**
เป้าประสงค์ : 1. ในระยะสั้น มุ่งแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาความไม่สอดคล้องของอุปสงค์และ อุปทานเนื่องมาจากการขาดข้อมูลและ/หรือคุณภาพของแรงงานไม่ตรงกับ ความต้องการของสถานประกอบการ
 2. ในระยะยาวมุ่งพัฒนาการแนะแนวการศึกษาและแนะแนวอาชีพที่เป็นที่ ต้องการของตลาดมาเป็นเครื่องมือในการลดความไม่สอดคล้องของผู้สำเร็จ การศึกษาตามความต้องการของตลาดแรงงาน
- ผู้รับผิดชอบหลัก** : กระทรวงศึกษาธิการ (หน่วยงาน กรอ.- ศธ ในระดับประเทศและ กรอ.-ศธ ใน ระดับจังหวัด หรือกลุ่มจังหวัด ซึ่งควรจะมีการจัดตั้งโดยเร็ว)

จากการกำหนดยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ยุทธศาสตร์จำเป็นต้องมีกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาต้องเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เหล่านี้และบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้การดำเนินงานตามภารกิจของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวโน้มการจัดอาชีวศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ตามความในมาตรา 8 และมาตรา 11 กระทรวงศึกษาธิการได้ออกกฎกระทรวง เพื่อกำหนดหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามีภารกิจเกี่ยวกับการจัดและส่งเสริมการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ โดยคำนึงถึงคุณภาพและความเป็นเลิศทางวิชาชีพ ให้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำข้อเสนอแนวนโยบาย แผนพัฒนา มาตรฐานและหลักสูตรการอาชีวศึกษาทุกระดับ ดำเนินการและประสานงานเกี่ยวกับมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดงบประมาณและสนับสนุนทรัพยากร พัฒนาครูและบุคลากรอาชีวศึกษา ส่งเสริมและประสานงานการจัดการอาชีวศึกษาของรัฐและเอกชน รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์และรูปแบบความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นและสถานประกอบการ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการจัดการอาชีวศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน จัดระบบ ส่งเสริมและประสานงานเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศและการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มาใช้ในการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการของคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และดำเนินการตามที่คณะกรรมการการอาชีวศึกษามอบหมาย ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจึงเป็นองค์กรหลักในการผลิตและพัฒนากำลังคนโดยมีสถานศึกษาในสังกัด จำแนกตามประเภทต่าง ๆ ประกอบด้วย วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยพณิชยการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยการอาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่าง วิทยาลัยบริหารธุรกิจและการท่องเที่ยว วิทยาลัยเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง วิทยาลัยศิลปหัตถกรรม วิทยาลัยประมง วิทยาลัยช่างทองหลวง วิทยาลัยเทคโนโลยีและการจัดการ ศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพกรรมเกษตร จำนวน 415 แห่ง จัดการเรียนการสอนระดับและหลักสูตรต่าง ๆ ในประเภทวิชา คหกรรม ศิลปกรรม พณิชยกรรม เกษตรกรรม และช่างอุตสาหกรรม ดังนี้

1. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ซึ่งจัดอยู่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 24 สาขาวิชา 85 สาขางาน
2. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ซึ่งจัดอยู่ในระดับช่างเทคนิคหรือ 2 ปี แรกของระดับอุดมศึกษา จำนวน 96 สาขาวิชา 231 สาขางาน
3. หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นเพื่อการฝึกอบรมวิชาชีพแก่ประชาชนรวมทั้งกลุ่มเป้าหมายพิเศษ เพื่อให้การผลิตและพัฒนากำลังคนในระดับอาชีวศึกษาซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่โดยตรงของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ

อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้มีการกำหนดเป้าหมายการจัดอาชีวศึกษา ดังนี้

(1) เร่งรัดการกำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ (NQF) และการพัฒนาระบบการผลิตกำลังคนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ

(2) เร่งรัดการจัดตั้งสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพเพื่อการรับรองสมรรถนะ ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพ

(3) ขยายการศึกษาระบบทวิภาคี และพัฒนาระบบการฝึกงานให้มากขึ้นโดยกำหนดเป้าหมายการจัดอาชีวศึกษาทวิภาคีเป็นร้อยละ 30

(4) เพิ่มสัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษา : สามัญศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. เป็น 60 : 40

(5) เพิ่มสัดส่วนกำลังแรงงานในระดับมัธยมศึกษาเป็น 65 : 35

ทั้งนี้ได้กำหนดกรอบแนวทางการดำเนินงานโดย

(1) กำหนดทิศทางความต้องการกำลังคนและสร้างระบบความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งกลุ่มผู้ใช้กำลังคนได้แก่ องค์กรวิชาชีพ สถานประกอบการ และผู้ผลิตกำลังคนได้แก่ สถานศึกษา

(2) พัฒนาระบบมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพเพื่อรองรับความรู้เชิงวิชาการ สมรรถนะวิชาชีพของผู้สำเร็จการศึกษา และคุณวุฒิวิชาชีพ พร้อมจัดตั้งองค์กรเพื่อรับรองสมรรถนะการปฏิบัติงานตามมาตรฐานอาชีพ ตลอดจนการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหาร และสถานศึกษา

(3) พัฒนาระบบการเตรียมนักเรียนเข้าสู่การเรียนรู้ในสายอาชีพ จัดระบบการแนะแนวการศึกษาเชิงรุก และปรับภาพลักษณ์ผู้เรียนอาชีวศึกษา เพื่อจูงใจให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการของตนเอง โดยใช้กลไกในการปรับปรุงองค์และอุปทานกำลังคนตามความต้องการตลาดแรงงานและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

(4) พัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริง (Hands on) ขยายการจัดอาชีวศึกษาทวิภาคี การฝึกงาน รวมทั้งสนับสนุนการทำงานควบคู่กับการเรียน และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

(5) จัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดอาชีวศึกษาขยายโอกาสในการจัดอาชีวศึกษาให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายโดยรัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนในยุคปฏิรูปการศึกษา ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ด้านการปฏิรูปการเรียนรู้ด้านการศึกษาเพื่ออาชีพ การพัฒนาคุณภาพกำลังคนทุกระดับ เร่งผลิตและพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษา ผลิตและพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรวมทั้งสาขาขาดแคลนและจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาสมรรถนะและขีดความสามารถของกำลังแรงงาน เสริมสร้างความยั่งยืนให้กับภาคการผลิตและบริการที่เชื่อมโยงกับการพัฒนากำลังคน เสริมสร้างความเข้มแข็งของครู คณาจารย์ และผู้บริหาร พัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ และสร้างระบบความร่วมมือและเครือข่ายในการผลิตและพัฒนากำลังคน

ยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษานโยบายยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา ในระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2555-2569)

การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ การผลิตและพัฒนากำลังคน อาชีวศึกษาของคณะอนุกรรมการการอาชีวศึกษาด้านการกำหนดนโยบาย เป้าหมายการผลิตและแผนพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาให้ความสำคัญกับคุณภาพผู้สำเร็จอาชีวศึกษาเป็นสำคัญ โดยมุ่งปรับปรุงปัจจัยสนับสนุนและกระบวนการจัดอาชีวศึกษาให้เกิดคุณภาพ ทั้งในด้าน

1. สารสนเทศสำคัญที่จะเป็นตัวบ่งชี้แนวทางการพัฒนากำลังคนในระดับโลก ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ ระดับกลุ่มจังหวัด และระดับจังหวัด

2. ให้ความสำคัญกับครู และผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จ โดยมุ่งเพิ่มพูนขีดความสามารถของครูในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องและเชื่อมโยงกับสถานประกอบการโดยเน้นความร่วมมือในการจัดอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคี และการฝึกงาน

4. เตรียมความพร้อมกำลังคนรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในส่วนของ การตั้งรับและเชิงรุกได้แก่ การเพิ่มขีดความสามารถทางภาษา และสมรรถนะกำลังคนอาชีวศึกษาให้มีมาตรฐานในระดับสากล

ในการนี้คณะอนุกรรมการฯ ได้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ของการพัฒนา ประกอบด้วย 4 นโยบาย 10 ยุทธศาสตร์ 28 กลยุทธ์ และ โครงการ 93 โครงการ

นโยบายที่ 1 : มุ่งสร้าง/ผลิตกำลังคนอาชีวศึกษา ให้ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน

เป้าหมาย : ผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาภายใต้ บริบทความร่วมมือกับสถานประกอบการให้ได้ตามเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองและฝึกอบรมวิชาชีพกำลังคนอาชีวศึกษาที่อยู่นอกระบบให้เพิ่มขึ้น

➤ **ยุทธศาสตร์ที่ 1** มุ่งพัฒนาคุณภาพและปริมาณผู้เรียนให้สัมพันธ์กับความต้องการของตลาดแรงงานในประเทศและระดับสากล

กลยุทธ์ที่ 1 ผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของตลาดแรงงานและสังคมทั้งในประเทศ ภูมิภาค อาเซียน และระดับสากล

โครงการสำคัญ

1. โครงการศึกษาความต้องการการผลิตและพัฒนากำลังคนทั้งปริมาณและคุณภาพภายในประเทศ

2. โครงการศึกษาความต้องการการผลิตและพัฒนากำลังคน ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพตามกรอบความร่วมมือกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและสากล

3. โครงการศึกษาเป้าหมายการผลิตและพัฒนากำลังคนระดับกลางของประเทศไทย ระยะ 15 ปี (ปีการศึกษา 2555-2569) ระยะที่ 1 2555-2561 (60 : 40) และระยะที่ 2 2562-2569 (70 : 30)

กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนากิจการอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพด้วยรูปแบบที่หลากหลายทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาระบบทวิภาคี

โครงการสำคัญ

1. โครงการแลกเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาและสถานประกอบการในกลุ่มจังหวัด

2. โครงการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และระดับสากล

3. โครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาอาชีวศึกษาระหว่างประเทศ

กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริม สนับสนุน และเร่งรัดการจัดอาชีวศึกษาด้านความร่วมมือผลิตและพัฒนากำลังคนร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ โดยเฉพาะการศึกษา ระบบทวิภาคีและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพตามสาขาวิชาที่เป็นความต้องการของตลาดแรงงาน

โครงการสำคัญ

1. โครงการพัฒนาหลักสูตรทวิภาคีให้สอดคล้องกับขนาดและความสามารถของสถานประกอบการโดยเฉพาะ SME ภายใต้ความร่วมมือกับสถานประกอบการ

2. โครงการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารความร่วมมือในการผลิตและพัฒนา กำลังคนอาชีวศึกษาระดับจังหวัด

3. โครงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถานประกอบการในการจัดการฝึกงาน และฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

กลยุทธ์ที่ 4 ปรับภาพลักษณ์ ทิศนคติและสร้างการยอมรับของสังคมที่มีต่อการเรียนสายอาชีพด้วยการแข่งขันคุณภาพให้กับนักเรียน กลุ่มผู้ประกอบการและชุมชน

โครงการสำคัญ

1. โครงการส่งเสริมให้มีการสร้างรายได้ระหว่างเรียนเพื่อเพิ่มประสบการณ์ ของผู้เรียนและลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง

2. โครงการพัฒนาระบบการแนะแนวอาชีพเชิงรุกเพื่อให้สามารถเข้าถึงพ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

3. โครงการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ภาพลักษณ์เชิงคุณภาพไปยังกลุ่มเป้าหมายให้เห็นความสำคัญของการเรียนอาชีวศึกษาที่จะสร้างให้เกิด “การศึกษาเพื่ออาชีพ คือ ดวงประทีปส่องชีวิต ช่วยเสริมสร้างเศรษฐกิจเพื่อชีวิตที่มั่นคง”

4. โครงการสร้างภาพยนตร์ เพื่อประชาสัมพันธ์ และปรับภาพลักษณ์ เกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวอาชีวศึกษาเชิงสร้างสรรค์

5. โครงการส่งเสริมคนดีศรีอาชีวะ

6. โครงการเยาวชนอาชีวะสัมพันธ์ ร่วมสร้างสรรค์สังคม

7. โครงการอาชีวะอาสา เพื่อพัฒนาสังคม

➤ **ยุทธศาสตร์ที่ 2** การเพิ่มโอกาสการเรียนรู้และการฝึกอบรมวิชาชีพอาชีวศึกษาให้กับกลุ่มผู้อยู่นอกระบบ

กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้ผู้อยู่นอกระบบการศึกษา ให้สามารถสร้างงาน สร้างรายได้

โครงการสำคัญ

1. โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์และยกระดับรายได้ ของชุมชน

2. โครงการฝึกอาชีพพระยาสันตามความต้องการของตลาดแรงงาน
กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริม สนับสนุน และร่วมมือพัฒนาการจัดอาชีวศึกษาและ
 ฝึกอบรมวิชาชีพตลอดชีวิตให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการและผู้นอกระบบ

โครงการสำคัญ

1. โครงการเทียบโอนประสบการณ์ในการทำงานเพื่อให้คุณวุฒิทางการศึกษา
2. โครงการอบรมฝึกอาชีพร่วมกับหน่วยงานตามโครงการพระราชดำริ
3. โครงการฝึกอาชีพร่วมกับผู้รับผิดชอบโครงการตามนโยบายยุทธศาสตร์
4. โครงการฝึกอาชีพให้กับผู้พิการ สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส

กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริม สนับสนุนอบรมวิชาชีพเพื่อการพัฒนาต่อยอดอาชีพเดิมหรือ
 สร้างอาชีพใหม่สำหรับผู้ประกอบอาชีพอิสระ

โครงการสำคัญ

1. โครงการฝึกอบรมฝีมือแรงงานเพื่อสร้างหรือเปลี่ยนอาชีพที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน

2. โครงการอบรมยกระดับฝีมือแรงงานหลังเข้าสู่ตลาดแรงงาน

➤ **ยุทธศาสตร์ที่ 3** พัฒนาระบบการประเมินมาตรฐานวิชาชีพตามระบบคุณวุฒิวิชาชีพ
กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาหลักสูตรให้มีผลลัพธ์การเรียนรู้ เป็นไปตามสมรรถนะของ
 กรอบคุณวุฒิวิชาชีพ

โครงการสำคัญ

1. โครงการศึกษารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรเป็นไปตามกรอบคุณวุฒิวิชาชีพโดย
 ความร่วมมือกับสถานประกอบการ

2. โครงการพัฒนาคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรให้มีผลลัพธ์การเรียนรู้ให้ตรงกับ
 สมรรถนะตามกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาระบบประเมินมาตรฐานวิชาชีพตรงตามคุณวุฒิวิชาชีพ

โครงการสำคัญ

1. โครงการพัฒนาระบบประเมินมาตรฐานวิชาชีพโดยความร่วมมือของสถาน
 ประกอบการ

2. โครงการฝึกอบรมพัฒนาคณะกรรมการผู้ประเมินมาตรฐานวิชาชีพ

➤ **ยุทธศาสตร์ที่ 4** สร้างระบบการจูงใจให้เกิดการตัดสินใจเข้าศึกษาต่ออาชีวศึกษา
กลยุทธ์ที่ 1 ปรับระบบกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาต่ออาชีวศึกษา

โครงการสำคัญ

1. โครงการพัฒนาหลักเกณฑ์ เพื่อให้กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาจัดสรรเงินกู้ยืมให้
 แก่ผู้เรียนอาชีวศึกษา 100 เปอร์เซ็นต์ ในสาขาวิชาชีพที่ขาดแคลน

2. โครงการสนับสนุนด้านทุนการศึกษาและสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่พักและ
 แหล่งรองรับงาน

กลยุทธ์ที่ 2 จัดหาแหล่งเงินสนับสนุนทุนการศึกษาให้ผู้ที่สนใจและคนเก่งได้ศึกษา
 ในระดับ ปวช. ปวส. และปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ

โครงการสำคัญ

1. โครงการจัดหาแหล่งเงินทุนการศึกษาจากภายนอกสถานศึกษา
2. โครงการจัดหาแหล่งเงินทุนการศึกษาในสถานศึกษา
3. โครงการสนับสนุนเครื่องมือประจำตัวพื้นฐานตามวิชาชีพ

กลยุทธ์ที่ 3 สนับสนุนแหล่งเงินทุนเพื่อการประกอบอาชีพอิสระหลังจบการศึกษา
สร้างความมั่นคงในชีวิต

โครงการสำคัญ

1. โครงการแนะแนวเส้นทางความก้าวหน้าเพื่อการประกอบอาชีพ (Career Path)

2. โครงการกองทุนตั้งตัวอาชีพศึกษา
3. โครงการแก้แค้น้อย

กลยุทธ์ที่ 4 มาตรการทางด้านภาษีอากรเพื่อการจูงใจให้สถานประกอบการให้ความร่วมมือในการจัดการอาชีวศึกษา

โครงการสำคัญ

1. โครงการศึกษาการสร้างแรงจูงใจ ทางด้านมาตรการภาษีอากรให้แก่ภาคเอกชน/สถานประกอบการในการร่วมจัดการอาชีวศึกษา

นโยบายที่ 2 : พัฒนาปริมาณและคุณภาพของครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาด้านอาชีวศึกษา

เป้าหมาย :

1. มีปริมาณครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาด้านอาชีวศึกษา พอเพียงต่อการจัดการศึกษาระดับ ปวช. ระดับ ปวส. และระดับปริญญาตรี สายเทคโนโลยี หรือสายปฏิบัติการ และการฝึกอบรมวิชาชีพ

2. พัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาด้านอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพและได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ

➤ **ยุทธศาสตร์ที่ 1** สร้างเสริมปริมาณครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาด้านอาชีวศึกษา

กลยุทธ์ที่ 1 การสนับสนุนบุคลากรทางการศึกษาด้านอาชีวศึกษาจากภาครัฐ

โครงการสำคัญ

1. โครงการขออัตรากำลังข้าราชการ พนักงานราชการให้พอเพียง

2. โครงการขอรับงบประมาณค่าจ้างชั่วคราวครูและเจ้าหน้าที่

3. โครงการคุรุทายาทครูวิชาชีพ (ขอทุนการศึกษาและอัตราบรรจุแต่งตั้งครูวิชาชีพพันธุ์ใหม่ให้แก่ผู้เรียนตั้งแต่ระดับ ปวช. ปวส. และปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ)

กลยุทธ์ที่ 2 การสนับสนุนบุคลากรทางการศึกษาด้านอาชีวศึกษาจากภาคเอกชนและชุมชน

โครงการสำคัญ

1. โครงการเชิญครูเกษียณอายุราชการเป็นครูพิเศษ อาจารย์พิเศษ
  2. โครงการสร้างระบบเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญจากสถานประกอบการเป็นครูพิเศษ
- อาจารย์พิเศษ
3. โครงการครูพิเศษจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้านและผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่น

➤ **ยุทธศาสตร์ที่ 2** สร้างเสริมสมรรถนะและประสบการณ์เพื่อคุณภาพของครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาด้านอาชีวศึกษา

กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมการศึกษาต่อ การฝึกอบรมและการปฏิบัติงาน

โครงการสำคัญ

1. โครงการรัฐจัดทุนการศึกษาต่อปริญญาโทและปริญญาเอกทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- ในสาขาวิชาที่เปิดสอนระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ
2. โครงการรัฐจัดทุนการฝึกอบรมเทคโนโลยีใหม่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- ในสาขาวิชาที่เปิดสอนระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ
3. โครงการกำหนดมาตรการให้ครูวิชาชีพได้มีการพัฒนาสมรรถนะและประสบการณ์ด้านวิชาชีพอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

4. โครงการกำหนดมาตรการให้มีการนำผลสัมฤทธิ์ที่เกิดต่อผู้เรียนไปใช้ในการพิจารณาความดีความชอบ เลื่อนขั้นเงินเดือน ให้ค่าตอบแทน การขอมิและเลื่อนวิทยฐานะ

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาคู คณาจารย์และบุคลากรอาชีวศึกษา

โครงการสำคัญ

1. โครงการจัดตั้งสถาบันพัฒนาคู คณาจารย์และบุคลากรอาชีวศึกษา (ทำหน้าที่พัฒนาคู คณาจารย์และบุคลากรอาชีวศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน)
2. โครงการพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา
3. โครงการพัฒนาขีดความสามารถของครูในการจัดการเรียนการสอน
4. โครงการพัฒนาขีดความสามารถของศึกษานิเทศก์ในการนิเทศ
5. โครงการพัฒนาขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานสนับสนุนการจัดการอาชีวศึกษา
6. โครงการพัฒนาขีดความสามารถด้านภาษาอังกฤษ
7. โครงการพัฒนาคูในการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนการสอน
8. โครงการพัฒนาศักยภาพในการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
9. โครงการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูจัดทำตำรา เอกสารที่ใช้ในการเรียนการสอน

➤ **ยุทธศาสตร์ที่ 3** สร้างโอกาสและความร่วมมือในการสร้างเสริมคุณภาพครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาด้านอาชีวศึกษา

กลยุทธ์ที่ 1 สร้างโอกาสและความร่วมมือกับภาครัฐ

โครงการสำคัญ

1. โครงการปรับบทบาทหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ให้รับผิดชอบสถานศึกษาอาชีวศึกษาทั้งของรัฐและของเอกชน
2. โครงการร่วมกับคุรุสภากำหนดมาตรฐานผู้ประกอบวิชาชีพด้านอาชีวศึกษาเป็นการเฉพาะ (กำหนดมาตรฐานในการขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูวิชาชีพใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพศึกษานิเทศก์ด้านอาชีวศึกษา)
3. โครงการร่วมกับสำนักงาน ก.ค.ศ. กำหนดมาตรฐานตำแหน่งมาตรฐานวิทยฐานะสำหรับครูวิชาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาและศึกษานิเทศก์ด้านอาชีวศึกษาเป็นการเฉพาะ
4. โครงการร่วมกับสำนักงาน ก.ค.ศ. และกระทรวงการคลังกำหนดมาตรฐานชั่วโมงการสอนขั้นต่ำและขั้นสูงของครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษาทั้งครูวิชาสามัญและครูวิชาชีพ
5. โครงการร่วมกับสำนักงาน ก.ค.ศ. ปรับปรุง กฎ ระเบียบที่เป็นอุปสรรคในการบรรจุ แต่งตั้ง ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ ด้านวิชาชีพเป็นครูวิชาชีพและคณาจารย์ โดยกำหนดอัตราเงินเดือน ค่าตอบแทนตามความรู้ ความสามารถและประสบการณ์

กลยุทธ์ที่ 2 สร้างโอกาสและความร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชน

โครงการสำคัญ

1. โครงการจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ
2. โครงการกำหนดหลักเกณฑ์ ในการแต่งตั้ง การทดสอบ การฝึกอบรมและการออกใบรับรองการเป็นครูฝึกในสถานประกอบการ
3. โครงการความร่วมมือด้านวิชาการกับภาคเอกชนโดยใช้มาตรการด้านภาษีอากรเป็นแรงจูงใจ
4. โครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่ภูมิปัญญาระหว่างภาคเอกชน ชุมชน และสถานศึกษา
5. โครงการพัฒนาความยั่งยืนของภูมิปัญญาท้องถิ่น
6. โครงการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งประดิษฐ์ชุมชนสู่อุตสาหกรรมเชิงพาณิชย์

นโยบายที่ 3 : พัฒนาคุณภาพสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ใหม่

เป้าหมาย : สถานศึกษาของอาชีวศึกษามีมาตรฐานในด้านการจัดการเรียนการสอนในระดับ ปวช. ปวส. และปริญญาตรี สายเทคโนโลยี หรือสายปฏิบัติการและเป็นแหล่งเรียนรู้ ของชุมชน โดยความร่วมมือทางวิชาการระหว่างหน่วยงาน สถานศึกษา สถานประกอบการทั้งภายในและต่างประเทศ

➤ **ยุทธศาสตร์ที่ 1** ยกระดับมาตรฐานสถานศึกษาของอาชีวศึกษาในด้านการจัดการเรียนการสอนในระดับ ปวช.ปวส. และปริญญาตรี สายเทคโนโลยี หรือสายปฏิบัติการและเพิ่มศักยภาพให้เป็นแหล่งเรียนรู้ วิชาชีพและฝึกอบรมวิชาชีพของชุมชน

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาโครงสร้างและเครือข่ายการเรียนรู้

โครงการสำคัญ

1. โครงการส่งเสริมความร่วมมือการจัดการเรียนการสอนร่วมกับสถานประกอบการหน่วยงานภาครัฐและเอกชน
2. โครงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและใช้ทรัพยากรร่วมกัน
3. โครงการส่งเสริมความร่วมมือและพัฒนาเครือข่ายภายใต้ข้อมูลและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาระบบการบริหารจัดการ

โครงการสำคัญ

1. โครงการบริหารจัดการตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐมีธรรมาภิบาล โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. โครงการพัฒนาระบบสารสนเทศการบริหารจัดการ
3. โครงการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในให้เชื่อมโยงกับการประกันคุณภาพภายนอก
4. โครงการพัฒนาศูนย์วิทยบริการให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย

กลยุทธ์ที่ 3 ร่วมมือกับสถานประกอบการในการเปิดสอนระดับ ปวช. ปวส. และ

ปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ

โครงการสำคัญ

1. โครงการร่วมมือกับสถานประกอบการในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนระดับ ปวช. ปวส. และปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ

กลยุทธ์ที่ 4 เร่งรัดการจัดเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาในการจัดการเรียน

การสอนระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ

โครงการสำคัญ

1. โครงการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาในการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี สายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ
2. โครงการจัดหาแหล่งสนับสนุนจากต่างประเทศ
3. โครงการพัฒนาและเพิ่มจำนวนบุคลากรให้เป็นที่ไปตามมาตรฐานของการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา

กลยุทธ์ที่ 5 ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนานักวิจัยและนวัตกรรมอาชีวศึกษา

ภายใต้ความร่วมมือกับสถานประกอบการและชุมชน

โครงการสำคัญ

1. โครงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถานประกอบการด้านการวิจัย
2. โครงการผลิตผลงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสนองตอบความต้องการของสถานประกอบการและชุมชน

➤ **ยุทธศาสตร์ที่ 2** ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการระหว่างหน่วยงาน สถานศึกษาทั้งภายในและต่างประเทศ

กลยุทธ์ที่ 1 เจรจาแสวงหาความร่วมมือทั้งในประเทศและต่างประเทศ

โครงการสำคัญ

1. โครงการศึกษาดูงานสถานประกอบการและสถานศึกษา ทั้งภายในและต่างประเทศ
2. โครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้บุคลากรระหว่างหน่วยงาน สถานศึกษา ทั้งภายในและต่างประเทศ
3. โครงการแลกเปลี่ยนนักวิจัยระหว่างหน่วยงาน สถานศึกษา ทั้งภายในและต่างประเทศ
4. โครงการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาอาชีพศึกษา ทั้งภายในและต่างประเทศ
5. โครงการให้ทุนสัมมนาวิชาการ ประชุมวิชาการ

นโยบายที่ ๔ : การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่

เป้าหมาย : ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีพศึกษามีทักษะการบริหารอย่างมีคุณภาพโดยมีส่วนร่วม

➤ **ยุทธศาสตร์ที่ 1** ยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมและพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพผู้บริหาร

โครงการสำคัญ

1. โครงการพัฒนาผู้บริหารโดยฝึกประสบการณ์จริง (On the Job Training)
2. โครงการฝึกอบรมวิชาการด้านการบริหารสถานศึกษา
3. โครงการฝึกอบรม ICT เพื่อการบริหาร

กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือ นวัตกรรม องค์ความรู้ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการบริหารจัดการ

โครงการสำคัญ

1. โครงการจัดการระบบข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา
- อาชีพศึกษา

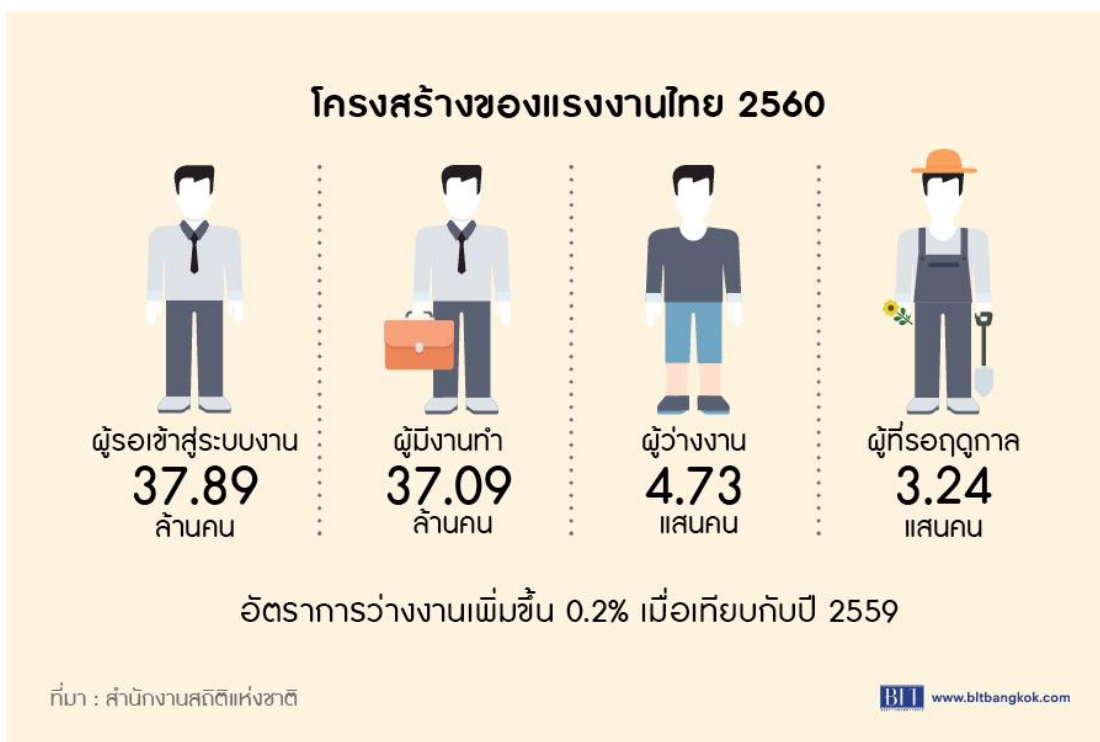
กลยุทธ์ที่ 3 สนับสนุนให้มีการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในการลงทุนทางการศึกษา

โครงการสำคัญ

1. โครงการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายรายหัวตามประเภทสาขาวิชา
2. โครงการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในการพัฒนาบุคลากร
3. โครงการการวิเคราะห์งบประมาณการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับความต้องการแรงงานในอนาคต

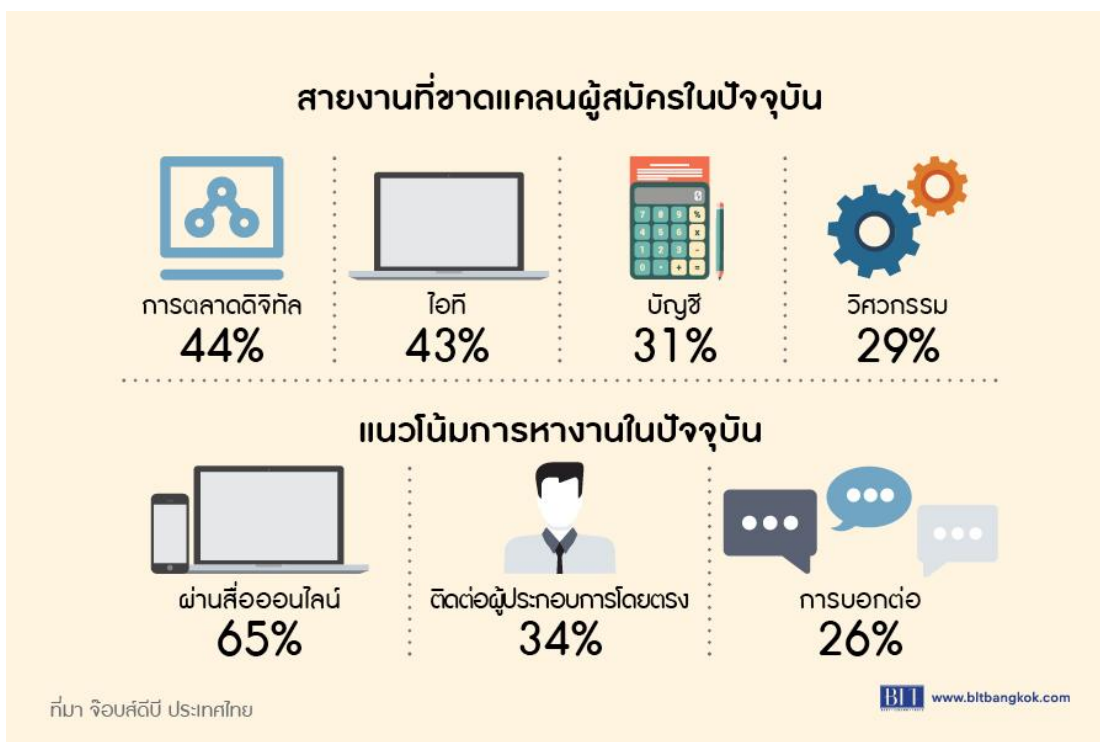
BLTbangkok (www.bltbangkok.com/article/info/48/255: ออนไลน์ วันที่ 26 ก.พ. 2561) เศรษฐกิจไทยกลับมาเติบโตอย่างต่อเนื่องอีกครั้ง ทำให้ตลาดแรงงานมีความต้องการใช้กำลังคนด้านเทคโนโลยีมากขึ้น ผู้ประกอบการและคนทำงานจึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อสร้างความพร้อมให้ทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงของนวัตกรรม ตอบสนองนโยบายไทยแลนด์ 4.0

รูปที่ 2-1 โครงสร้างของแรงงานไทย 2560

1) ไอทีสายงานหลักที่ตลาดต้องการ

จากสถิติโครงสร้างของแรงงานไทยเมื่อเดือน เม.ย. 2560 พบว่า มีผู้ที่มีความพร้อมเข้าสู่ระบบงาน จำนวน 37.89 ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นผู้มีงานทำ 37.09 ล้านคน ขณะที่จำนวนผู้ว่างงานมี 4.73 แสนคน คิดเป็น 1.2% หรือเพิ่มขึ้น 0.2% เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา สะท้อนให้เห็นว่าองค์กรยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มบุคคลที่มีโอกาสเข้าสู่สายงานต่าง ๆ ได้ปัจจุบันไทยมีปัญหาขาดแคลนแรงงานสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือ S&T และมีแรงงานส่วนเกินในระดับปริญญาตรีจำนวนมาก ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการขาดทักษะที่ตรงกับสายงานที่ตลาดต้องการ ซึ่งพบว่า ตำแหน่งงานที่เป็นที่ต้องการของตลาด คือ สายงานด้านไอทีและวิศวกรรม หรืออยู่ในกลุ่ม STEM (วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม คณิตศาสตร์และสถิติ) ซึ่งเป็นแรงงานพื้นฐานของเศรษฐกิจตามแนวเศรษฐกิจดิจิทัล

รูปที่ 2-2 สายงานที่ขาดแคลนผู้สมัครในปัจจุบัน

2) อาชีวะปรับตัวปรัญญาตรีเพิ่มขึ้น

จากการประเมินของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย หรือ ทีดีอาร์ไอ ระบุว่า ในช่วง 10 ปีข้างหน้า แนวโน้มแรงงานไทยในระดับ ปวส. และอนุปริญญาเติบโตจาก 1 ล้านคน เป็น 1.1 ล้านคน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสายงานกลุ่ม STEM ขณะที่ความต้องการบุคลากรในสายธุรกิจและบริการ และสาขาอื่นๆ ในระดับ ปวช. เพิ่มขึ้นจาก 8 แสนคน เป็น 2 ล้านคน แต่ความต้องการของตลาดแรงงานในระดับ ปวส. และอนุปริญญาในสาขาที่ไม่ใช่ S&T กลับมีแนวโน้มลดลง ทำให้กลุ่ม ปวส. และอนุปริญญาที่ไม่ใช่ S&T ว่างานจำนวนมากส่วนกำลังคนที่หายไปในตลาดแรงงาน เป็นผลจากการผันตัวเองไปเรียนในระดับปริญญาตรีมากขึ้น ทำให้แนวโน้มของแรงงานเพิ่มจาก 3.01 ล้านคน เป็นเกือบ 6 ล้านคนในช่วงเวลา 10 ปีข้างหน้าถ้าดูจากผลการพยากรณ์ดังกล่าว ภาคเศรษฐกิจต้องการคนด้าน STEM มากขึ้น ทำให้นักศึกษาที่จบสาย S&T มีโอกาสที่จะได้รับการจ้างงานมากกว่าผู้จบสาย Non-S&T ความหวังจึงอยู่ที่การขยายตัวของภาคบริการของประเทศทั้งในส่วนของบริการขายส่ง ขายปลีกและซ่อมบำรุง และงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ (ถ้าไม่เลิกงาน) น่าจะเป็นโอกาสให้คนไทยได้เข้ามาสมัครงานมากขึ้น

รูปที่ 2-3 ตลาดแรงงานในช่วง 10 ปีข้างหน้า

3) เร่งพัฒนาศักยภาพแรงงานไทย

ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผู้บริหารจัดการกลไกสำคัญในการผลักดันไทยแลนด์ 4.0 ระบุถึงทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจว่า ให้เน้นไปที่ทรัพยากรของไทย เช่น อาหาร การเกษตรสมัยใหม่ และไบโอเทคโนโลยี คือ เปลี่ยนจากการเกษตรแบบดั้งเดิมในปัจจุบันไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ เน้นการบริหารจัดการและเทคโนโลยี มุ่งสู่นวัตกรรมเกี่ยวกับสุขภาพ Wellness และเวชภัณฑ์ต่างๆ ส่วนด้านอุตสาหกรรม ให้นำนวัตกรรมอัจฉริยะ โพรบอท และวิศวกรรมเมคคาทรอนิกส์ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาคนให้ไปในทิศทางดังกล่าวโดยเร็วที่สุด

ในประเทศไทย แรงงานกลุ่มแรกจะเป็นแรงงานจบมัธยมต้นหรือต่ำกว่า ร้อยละ 68 ของกำลังแรงงานทั้งหมด ซึ่งจะปรับให้มีสมรรถนะสูงเพื่อนำมาใช้ในไทยแลนด์ 4.0 ได้ยาก จึงต้องสนับสนุนให้พวกเขาทำในสิ่งที่ถนัดให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้นสำหรับคนว่างงานและผู้ด้อยคุณภาพระดับอุดมศึกษาจะเป็นกลุ่มเป้าหมายที่นำมาฝึกอบรมเพื่อนำเข้าตลาดแรงงานตอบสนองไทยแลนด์ 4.0 ต่อไปส่วนแรงงานที่กำลังเรียนอยู่ในปัจจุบันที่จะจบการศึกษา รัฐควรมีวิธีเข้าไปรับ Talents ให้ตรงกับความต้องการของ Talent Market ด้วยการฝึกอบรมอย่างเข้มข้นจนกว่าจะทดสอบผ่านเกณฑ์มาตรฐานสมรรถนะที่กำหนด

4) กำลังแรงงานสวนทางเศรษฐกิจ

สถานการณ์ทางเศรษฐกิจไทยอาจจะยังไม่ดีนักถ้าเทียบกับบางประเทศในอาเซียน เช่น ในปี 2559 คาดว่า GDP ของไทยขยายตัวที่ 3.2% ขณะที่เพื่อนบ้าน เช่น กัมพูชาขยายตัว 7% ลาว 7.2% เวียดนาม 6.5% ฟิลิปปินส์ 6.0% อินโดนีเซีย 5.1% และ มาเลเซีย 4.4% เป็นต้น

ปัจจุบันไทยมีขนาดตลาดแรงงานใหญ่เป็นลำดับ 4 ของอาเซียน รองจากอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม ซึ่งไทยเริ่มมีกำลังแรงงานลดลง โดยปี 2559 มีกำลังแรงงาน

38.70 ล้านคน ปัจจุบันเหลือ 37.89 ล้านคน หายไปจากตลาดประมาณ 1 ล้านคน แต่ประเทศในอาเซียนที่กล่าวถึงข้างต้น กลับมีจำนวนกำลังแรงงานเพิ่มขึ้น

เนื่องจากแรงงานไทยไม่ชอบงานหนัก งานยากลำบาก แต่กลับเลือกตางานมากกว่า และเลือกเดินต่อไปในสายปริญญา สอดคล้องกับปัจจัยที่ทำให้นักศึกษาจบใหม่ยังคงว่างงาน เพราะความต้องการด้านรายได้สูงเกินประสบการณ์ และความต้องการทำงานในองค์กรใหญ่

ขณะเดียวกันผู้ที่เข้ามาเป็นหนึ่งในฟันเฟืองขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไทยแลนด์

4.0 ก็จะต้องมีมาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งนอกจากจะมีความสามารถเฉพาะทางแล้ว ทักษะคิดเชิงบวกต่อการทำงานก็ยังคงเป็นคุณสมบัติที่ผู้ประกอบการทุกองค์กรต้องการ

การปฏิรูปอาชีวศึกษาของประเทศไทย (ณัฐสิฏฐิ รัชเกียรติวงศ์, 2559)

ระบบอาชีวศึกษาไทยถูกปล่อยปละละเลยจนมีคุณภาพต่ำและมีปัญหาภาพลักษณ์ ก่อให้เกิดปัญหาสำคัญต่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้แก่

1. นักเรียนอาชีวศึกษาจำนวนมากขาดโอกาสในการประกอบอาชีพที่ดีเพราะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพต่ำ ทำให้เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ที่จบปริญญาตรีแล้ว ผู้จบอาชีวศึกษาจะมีความก้าวหน้าในอาชีพการงานน้อยกว่า ซึ่งส่งผลต่อโอกาสในการเลื่อนขั้นทางสังคมของครอบครัว รายได้น้อยซึ่งส่งลูกเรียนอาชีวศึกษา

2. ภาคธุรกิจประสบปัญหาขาดแคลนแรงงาน ทักษะ ส่งผลให้จำเป็นต้องจ้างแรงงานไร้ทักษะ หรือแรงงานที่มีทักษะไม่ตรงกับความต้องการเข้ามาฝึกในสถานประกอบการเอง ซึ่งทำให้ธุรกิจมีต้นทุนดำเนินการสูงกว่าที่ควรจะเป็น และความสามารถในการแข่งขันตกต่ำลง

3. ระบบการศึกษามีต้นทุนสูงชันและผลตอบแทนจากระบบการศึกษาลดลง เนื่องจากนักเรียนต้องเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยเพราะอาชีวศึกษาไม่สามารถรับประกันการได้งานที่ดีได้ สิ่งที่เรา มักมองว่าเป็น “ค่านิยม” แท้ที่จริงแล้วจึงอาจเป็น “ความจำเป็น” ปรากฏการณ์นี้อาจส่งผลให้เกิดปัญหาตามมา 2 ประการ คือ 1. ระบบการศึกษาโดยรวมมีต้นทุนสูงชันเพราะต้นทุนต่อหน่วยของมหาวิทยาลัยสูงกว่าของอาชีวศึกษา และ 2. การลงทุนในการศึกษาให้ผลตอบแทนที่ต่ำลงในภาพรวม เนื่องจากการศึกษาในมหาวิทยาลัยมักจะเน้นความรู้เชิงวิชาการ ซึ่งจะมีประโยชน์น้อยหากบัณฑิตที่จบมาไม่ได้ประกอบวิชาชีพชั้นสูงที่ต้องใช้ความรู้ที่เรียนมา

การปฏิรูประบบอาชีวศึกษาจึงเป็นวาระสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ข้อเสนอใน รายงานฉบับนี้ถูกเสนอโดยผ่านกระบวนการที่ประกอบด้วย

- 1) การศึกษาปัญหาของระบบอาชีวศึกษาไทยภายใต้บริบทตลาดแรงงานไทยในปัจจุบัน
- 2) การสำรวจเอกสารและสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง
- 3) การศึกษาและถอดบทเรียนจากประสบการณ์การจัดการจัดอาชีวศึกษาในต่างประเทศ
- 4) การนำร่างข้อเสนอมารับฟังความคิดเห็นและคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้อง

ขอบเขตการศึกษาให้ความสนใจเฉพาะอาชีวศึกษาสาขาช่างอุตสาหกรรมหรือที่เรียกโดยทั่วไปว่า “สายช่าง” โดยเน้นอาชีวศึกษาที่จัดการโดยภาครัฐ สาเหตุที่เจาะจงอาชีวศึกษาสาขาช่างอุตสาหกรรม เนื่องจากเป็นสาขาที่ภาคธุรกิจร้องเรียนต่อภาครัฐอย่างชัดเจนว่ามีปัญหาขาดแคลน

แรงงานอย่างรุนแรง นอกจากนี้ช่างอุตสาหกรรมยังเป็นฟันเฟืองสำคัญในการพัฒนาเทคโนโลยีและยก
ผลิตภาพของประเทศ ส่วนสาเหตุที่เน้นเฉพาะอาชีวศึกษาภาครัฐเป็นเพราะนักศึกษาอาชีวศึกษาสาขา
ช่างอุตสาหกรรมส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 78 เรียนในสถาบันอาชีวศึกษาของรัฐนอกจากนี้ข้อจำกัดด้าน
ข้อมูลยังทำให้การวิจัยการจัดอาชีวศึกษาของภาคเอกชนนั้นทำได้ยาก

1. ความต้องการและคุณภาพแรงงานอาชีวศึกษา

1.1 ภาพรวมตลาดแรงงานไทย

“ตลาดแรงงานไทยยังเป็นตลาดที่ใช้แรงงานทักษะต่ำ
แต่มีแนวโน้มพัฒนาไปสู่การใช้แรงงานทักษะสูงมากขึ้น”

เมื่อศึกษาโครงสร้างตลาดแรงงานไทยในปี 2557 จะพบว่า แรงงานไทยส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพที่ใช้ทักษะต่ำและได้ค่าจ้างแรงงานต่ำ แรงงานไทยกลุ่มใหญ่ที่สุดประกอบอาชีพ
เกษตรกรรม (33%) กลุ่มที่รองลงมาคืองานบริการ (20%) งานช่างฝีมือ (12%) งานควบคุมเครื่องจักร
(11%) และงานอาชีพพื้นฐาน (11%) ตามลำดับ งานในกลุ่มนี้คิดเป็นสัดส่วนรวมกันถึง 87% เป็นงาน
ที่ใช้ทักษะต่ำ โดยมีระดับการศึกษาเฉลี่ยไม่เกินมัธยมศึกษาตอนต้น หรือได้รับการศึกษาไม่เกิน 9 ปี

ในขณะเดียวกัน มีแรงงานเพียงประมาณ 13% ที่ทำงานที่ใช้ทักษะสูงขึ้นไป
โดยมีการศึกษาระดับมัธยมปลายขึ้นไป งานในกลุ่มนี้ประกอบไปด้วย งานบริหารจัดการ (3%) งาน
วิชาชีพ (3%) ช่างเทคนิค (4%) และเสมียน (3%) การที่แรงงานส่วนใหญ่ทำงานใช้ทักษะความรู้ต่ำ
ส่งผลให้ค่าตอบแทนที่แรงงานได้รับต่ำไปด้วย โดยประมาณ 84% ของแรงงานไทยได้รับค่าจ้างต่ำกว่า
15,000 บาท โดย 64.2% เป็นลูกจ้างได้รับค่าจ้างต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน และ 19.5% ได้รับ
ค่าจ้างระหว่าง 10,000–15,000 บาทต่อเดือน มีแรงงานเพียง 16.3% ที่ได้รับค่าจ้างสูงกว่า 15,000
บาท ดังนั้น เราจึงสามารถสรุปได้ว่าตลาดแรงงานไทยในปัจจุบันยังใช้แรงงานทักษะต่ำจึงได้ค่าจ้างต่ำ

อย่างไรก็ตามในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาตลาดแรงงานไทยมีแนวโน้มปรับตัวไปสู่การ
ใช้แรงงานที่มีทักษะสูงขึ้น เมื่อพิจารณาตำแหน่งงานที่เกิดใหม่ในภาคเอกชนระหว่างปี 2547-2557
จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่าการขยายตัวสุทธิเพิ่มขึ้นประมาณ 1.5 ล้านตำแหน่งจาก
11.3 ล้านคนเป็น 12.8 ล้านตำแหน่ง ทั้งนี้ในขณะที่มีการจ้างงานในบางสาขาอาชีพมีการขยายตัว
อาชีพบางกลุ่มกลับมีการจ้างงานลดลง โดยในกลุ่มแรกที่มีการจ้างงานเพิ่มขึ้นรวมแล้วประมาณ 2.2
ล้านตำแหน่ง ในขณะที่สาขาอาชีพกลุ่มหลังนั้นมีการจ้างงานลดลงทั้งสิ้นราว 6.8 แสนตำแหน่ง ทั้งนี้
งานที่มีการขยายตัวประกอบไปด้วยงานบริหารจัดการ (2.5 แสนตำแหน่ง) งานวิชาชีพ (4.3 แสน
ตำแหน่ง) ช่างเทคนิค (2.7 แสนตำแหน่ง) เสมียน (1.7 แสนตำแหน่ง) และงานควบคุมเครื่องจักร (4.6
แสนตำแหน่ง) ส่วนงานที่มีการหดตัวนั้นมี 2 สาขา คือ งานช่างฝีมือ (-2.9 แสนตำแหน่ง) และงาน
พื้นฐาน (-3.9 แสนตำแหน่ง)

1.2 ปัญหาของระบบอาชีวศึกษาไทยมีข้อสังเกต 3 ประการ ดังต่อไปนี้

ประการแรก การขาดแคลนช่างเทคนิคและช่างฝีมือไม่ได้เกิดจากการที่ระบบ
อาชีวศึกษาผลิตบุคลากรไม่เพียงพอ ข้อมูลการสำรวจความต้องการแรงงานโดยสำนักงานสถิติ
แห่งชาติชี้ว่าในปี 2556 มีตำแหน่งงานช่างเทคนิคและช่างฝีมือที่ว่างอยู่รวมกันประมาณ 35,000
ตำแหน่ง ทั้งที่ในช่วงเดียวกันนั้นมียูนิฟิเคชันการศึกษาระดับ ปวส. สายเทคนิคทั้งหมดประมาณ
120,000 คน ซึ่งหมายความว่าตำแหน่งงานทั้งหมดที่ว่างอยู่ควรสามารถบรรจุได้จนเต็มทุกตำแหน่ง

โดยผู้สำเร็จการศึกษาระดับ ปวส. เพียงรุ่นเดียวการเกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานช่างเทคนิคและช่างฝีมือมีสาเหตุหนึ่งมาจากการที่ผู้จบ ปวส. สายเทคนิคส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงานช่างตามที่ศึกษามาโดยกว่า 47% ทำงานอาชีพอื่นที่ไม่ใช่ช่างประมาณ 19% เรียนต่อ และอีกประมาณ 20% เป็นผู้ที่ไม่ได้ทำงานและไม่ได้เรียนต่อ โดยมีผู้จบการศึกษาปวส. สายเทคนิค เพียง 14% เท่านั้นที่ทำงานช่างเทคนิคหรือช่างฝีมือ

ประการที่สอง มีผู้สำเร็จการศึกษา ปวส. สายเทคนิคประมาณ 47% ที่ทำงานในระดับต่ำกว่าช่างเทคนิคหรือช่างฝีมือ จากข้อมูลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2556 พบว่ารายได้เฉลี่ยของผู้เพิ่งจบ ปวส. สายเทคนิคที่ประกอบอาชีพช่างเทคนิคจะมีค่าจ้างเฉลี่ยประมาณ 9,000 บาทต่อเดือน ซึ่งสูงกว่าการประกอบอาชีพอื่น ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วจะได้ค่าจ้างประมาณ 7,500 บาทต่อเดือน เมื่อเปรียบเทียบกันแล้วจะเห็นว่าส่วนต่างรายได้ของผู้ประกอบอาชีพสองกลุ่มดังกล่าวสูงถึง 1,500 บาทดังนั้นเหตุที่ผู้เพิ่งจบ ปวส. สายเทคนิคไม่ทำงานช่างเทคนิคหรือช่างฝีมือที่น่าจะไม่ได้เป็นเพราะงานดังกล่าวมีค่าตอบแทนที่ไม่น่าดึงดูด แต่น่าจะเพราะมีสาเหตุอื่นที่ทำให้ทำงานตรงตามที่ศึกษามา

ประการสุดท้าย สาเหตุที่ผู้เพิ่งจบ ปวส. สายเทคนิค 47% ประกอบอาชีพที่มีรายได้น้อยกว่าช่างเทคนิคหรือช่างฝีมือ น่าจะเป็นเพราะมีปัญหาด้านคุณภาพจึงไม่เป็นที่ต้องการของนายจ้างจึงสามารถวิเคราะห์ประเด็นนี้ได้โดยอาศัยข้อมูลจากการสำรวจความต้องการแรงงานของสถานประกอบการสำนักงานสถิติแห่งชาติ 2556

จากข้อสังเกตทั้ง 3 ประการ สามารถสรุปได้ว่าปัญหาของระบบอาชีวศึกษาไทยไม่ใช่ปัญหาเชิงปริมาณแต่เป็นปัญหาเชิงคุณภาพ ซึ่งความหมายถึง การที่ระบบอาชีวศึกษาผลิตทักษะที่นายจ้างไม่ต้องการ หรือการที่ระบบอาชีวศึกษาผลิตทักษะตรงกับที่นายจ้างต้องการ แต่ผู้จบการศึกษาไม่มีทักษะเพียงพอ

1.3 สรุปสภาพตลาดแรงงานและผลผลิตอาชีวศึกษา

จากที่กล่าวมาแล้วสามารถสรุปเบื้องต้นได้ว่าตลาดแรงงานไทยยังจ้างแรงงานที่ใช้ทักษะน้อย แต่มีแนวโน้มการจ้างงานที่ใช้ทักษะสูงมากขึ้น โดยเฉพาะแรงงานวิชาชีพและช่างเทคนิค ซึ่งมีรายได้ดีพอสมควร ในขณะที่เดียวกัน เกิดความขาดแคลนแรงงานช่างเทคนิคและช่างฝีมือ แม้ว่าอาชีวศึกษาจะผลิตช่างเทคนิคจำนวนมากพอ โดยสาเหตุที่เกิดความขาดแคลนเป็นเพราะผู้จบ ปวส. ส่วนหนึ่งไม่มีทักษะช่างเทคนิคที่นายจ้างต้องการ และอีกส่วนเลือกศึกษาต่อมหาวิทยาลัย เพราะจะมีรายได้สูงขึ้นอีกมากดังนั้น การเพิ่มปริมาณผู้เรียนอาชีวศึกษาจึงเป็นการแก้ไขปัญหามิตรงจุดเพราะปัญหาที่แท้จริง คือ ปัญหาด้านคุณภาพ

2. สาเหตุของปัญหาคุณภาพระบบอาชีวศึกษา

วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาคุณภาพของระบบอาชีวศึกษาไทย โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นสองส่วนคือ ส่วน “อาชีวศึกษาภาคปรกติ” และ ส่วน “อาชีวศึกษาภาคทวิภาคี”

2.1 ภาพรวมระบบอาชีวศึกษาไทย

ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

การเรียนการสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เป็นการจัดการศึกษาให้แก่ผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใช้ระยะเวลาเรียนทั้งสิ้น 3 ปี โดยมีเนื้อหา 9 สาขาวิชา

หลัก ได้แก่ สาขาช่างอุตสาหกรรม สาขาพาณิชยกรรม สาขาศิลปกรรม สาขาคหกรรม สาขาเกษตรกรรม สาขาประมงสาขาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว สาขาอุตสาหกรรมสิ่งทอ และสาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ในปี 2557 มีนักเรียนระดับ ปวช. ที่กำลังศึกษาอยู่ทั้งหมด 689,560 คน ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนประมาณ 32% ของผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับ ปวช. ทั้งหมดรวมกันจากข้อมูลปีล่าสุดที่มี (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2557) เมื่อพิจารณาประเภทสถานศึกษาที่เป็นผู้จัดการเรียนการสอนระดับ ปวช. จะพบว่านักเรียนส่วนใหญ่จำนวน 437,269 คน หรือประมาณ 63% อยู่ในสถานศึกษาสังกัด สอศ. (ซึ่งจะเรียกต่อไปว่าวิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐหรือสถานศึกษาของรัฐ) จำนวนนักเรียนอาชีวศึกษาในสถานศึกษาของรัฐเป็นข้อมูลปี 2557 ซึ่งเป็นปีล่าสุดที่มีข้อมูลเผยแพร่ โดยทั้งหมดมาจาก (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2557) ในขณะที่นักเรียนอีก 252,321 คน หรือประมาณ 37% อยู่ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนภายใต้สังกัด สช. (ซึ่งจะเรียกต่อไปว่าวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนหรือ สถานศึกษาเอกชน) จำนวนนักเรียนอาชีวศึกษาในสถานศึกษาเอกชนเป็นข้อมูลปี 2555 ซึ่งเป็นปีล่าสุดที่มีข้อมูลเผยแพร่โดยทั้งหมดมาจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน 2555

นอกจากสอศ. และสช. ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษาอาชีวศึกษาส่วนใหญ่แล้วยังมีหน่วยงานอื่นที่มีบทบาทจัดการศึกษาระดับปวช. อีก 5 หน่วยงานคือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สังกัดกระทรวงมหาดไทย) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม) และโรงเรียนช่างฝีมือทหาร (สังกัดกระทรวงกลาโหม) โดยหน่วยงานเหล่านี้เป็นผู้จัดการศึกษาให้แก่ นักเรียนระดับ ปวช. ประมาณ 3%

ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) เปิดให้กับทั้งผู้จบการศึกษา ระดับ ปวช. และผู้จบการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายที่เลือกศึกษาต่อในสายอาชีพ โดยใช้เวลาเรียนทั้งสิ้นประมาณ 2 ปี เนื้อหาหลักสูตรมี 9 สาขาวิชาหลักเช่นเดียวกับระดับ ปวช. ทั้งนี้ ผู้เข้าศึกษาสำเร็จการศึกษาสายสามัญหรือระดับ ปวช. แต่เลือกเปลี่ยนมาเรียนในระดับ ปวส. จะต้องเข้าเรียนหลักสูตรปรับพื้นฐานก่อนในขณะที่ผู้จบการศึกษา ปวช. ตรงสาขาจะสามารถเริ่มเรียนเนื้อหาหลักได้ทันที

จากข้อมูลล่าสุดในปี 2557 มีนักเรียนระดับ ปวส. ที่กำลังศึกษาอยู่ทั้งหมด 295,865 คน หรือประมาณ 14% ของผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับสูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมด ทั้งนี้ นักเรียนระดับปวส. ประมาณ 70% เป็นผู้ที่ศึกษาอยู่ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐ ในขณะที่วิทยาลัยอาชีวศึกษาของเอกชนมีนักเรียนอยู่เพียงประมาณ 30%

ในด้านสาขาวิชาที่เปิดสอน นักเรียนระดับ ปวส. ในแต่ละสาขานั้นแทบไม่แตกต่างจากสัดส่วนในระดับ ปวช. โดยประมาณ 46% เรียนสาขาช่างอุตสาหกรรม ในขณะที่อีก 47% เรียนสาขาพาณิชยกรรม

2.2 สาเหตุปัญหาคุณภาพระบบอาชีวศึกษาภาคปริกตปัญหาคุณภาพของอาชีวศึกษาภาคปริกตเกิดจากสาเหตุสำคัญ 3 ประการ คือ

- (1) เนื้อหาไม่สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นต้องใช้ประกอบอาชีพ
- (2) หลักสูตรอาชีวศึกษาถูกออกแบบมาไม่เหมาะสมกับความพร้อมของผู้เรียน และละเลยทักษะความรู้พื้นฐาน
- (3) นักเรียนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวนมากมีทักษะพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ในระดับต่ำมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนอาชีวศึกษาซึ่งมักจะมีผลการเรียนระดับมัธยมต้นไม่ดี จากโครงการสำรวจผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา PISA ของ OECD พบว่านักเรียนอาชีวศึกษาส่วนใหญ่มีทักษะด้านคณิตศาสตร์ต่ำในระดับที่ไม่สามารถใช้งานได้เลย นักเรียนอาชีวศึกษา 75% มีทักษะด้านคณิตศาสตร์ต่ำกว่าระดับ 2 และมีนักเรียนถึง 32% ที่มีทักษะด้านคณิตศาสตร์ระดับ 0 (ต่ำที่สุด)

2.2.1 เนื้อหาหลักสูตรไม่เชื่อมโยงกับทักษะที่ต้องใช้ในโลกการทำงานจริง

(1) สถานศึกษาไม่เปิดสอนสาขาที่ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการสาขาที่วิทยาลัยอาชีวศึกษาจำนวนมากเปิดสอนไม่ใช่สาขาที่สถานประกอบการต้องการ ทั้งนี้ภายใต้สมมติฐานว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงด้านสัดส่วนสาขาอาชีพในตลาดแรงงานมากนัก ระบบอาชีวศึกษาที่สอดคล้องกับตลาดแรงงานควรสามารถผลิตแรงงานรุ่นใหม่เพื่อทดแทนแรงงานที่เกษียณอายุหรือแรงงานที่หันไปประกอบอาชีพอื่น ดังนั้นสัดส่วนนักเรียนอาชีวศึกษาที่เหมาะสมในแต่ละสาขาควรจะไปใกล้เคียงกับสัดส่วนสาขาอาชีพในตลาดแรงงานจริง อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาข้อมูลนักเรียนในแต่ละสาขาจะพบว่า แรงงานที่อาชีวศึกษาผลิตส่วนใหญ่อยู่ในสาขาที่มีการจ้างงานน้อย ในขณะที่สาขาอาชีพที่มีการจ้างงานมากกลับมีแรงงานที่ผลิตออกมาไม่มาก

มีสาเหตุสำคัญ 2 ประการที่ทำให้ระบบอาชีวศึกษาไทยไม่ตอบสนองต่อความต้องการของสถานประกอบการ คือหนึ่งวิทยาลัยอาชีวศึกษาสามารถเลือกเปิดสอนสาขาใดก็ได้ โดยไม่ต้องพิจารณาความต้องการของสถานประกอบการ และสองการขาดระบบฐานข้อมูลตลาดแรงงานที่จะสามารถนำมาช่วยวางแผนการผลิตกำลังคน

ประการแรก วิทยาลัยอาชีวศึกษาสามารถเลือกเปิดสอนสาขาใดก็ได้ โดยไม่ต้องพิจารณาความต้องการของสถานประกอบการในปัจจุบันหากวิทยาลัยอาชีวศึกษาใดจะเปิดสอนหลักสูตรที่มีการเปิดสอนอยู่แล้ว เช่น หลักสูตรแกนกลางของ สอศ. ก็จะต้องขออนุมัติจากสำนักนโยบายและแผนงานอาชีวศึกษา ซึ่งจะพิจารณาปัจจัยสำคัญ 2 ข้อ คือ จำนวนนักเรียนที่คาดว่าจะสมัครเรียนและความพร้อมของวิทยาลัยโดยความต้องการแรงงานของสถานประกอบการไม่ได้เป็นปัจจัยหลักในการพิจารณา ดังนั้นความต้องการเข้าศึกษาที่สะท้อนผ่าน “จำนวนนักเรียนที่คาดว่าจะสมัครเรียน” จึงไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความต้องการแรงงานของสถานประกอบการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้เรียนและผู้ปกครองขาดข้อมูลความต้องการของสถานประกอบการ

ประการที่สอง การขาดระบบฐานข้อมูลตลาดแรงงานที่จะสามารถนำมาช่วยวางแผนการผลิตกำลังคนสถานศึกษาจะสามารถเปิดสอนสาขาวิชาที่ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการได้ก็ต่อเมื่อรู้ความต้องการแรงงานของสถานประกอบการอย่างแม่นยำพอสมควร อย่างไรก็ตามในปัจจุบันยังไม่มีระบบฐานข้อมูลดังกล่าวทำให้การเปิดสอนสาขาที่ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการทำได้ยาก

(2) แม้ในกรณีที่เปิดสอนได้ตรงสาขาแต่เนื้อหาหลักสูตรไม่ตรงกับทักษะความรู้ที่นายจ้างต้องการลำพังโดยการเปิดสอนให้ตรงสาขานั้นยังไม่เพียงพอเพราะรายละเอียดของเนื้อหาในหลักสูตรก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เช่น หลักสูตรอาจตรงความต้องการแต่ล้ำสมัยเพราะสอนเทคนิคการผลิตที่โรงงานเลิกใช้กันไปแล้ว หรือหลักสูตรอาจจะไม่ได้บรรจุทักษะที่ต้องใช้ในงานจริงหรือแม้หลักสูตรจะบรรจุเนื้อหาได้ครบถ้วน แต่การให้น้ำหนักความสำคัญของแต่ละหัวข้ออาจไม่สะท้อนสภาพการทำงานที่เกิดขึ้นจริง

(3) แม้หลักสูตรจะสอนทักษะความรู้ที่นายจ้างต้องการแต่ผู้เรียนยังขาดความเชี่ยวชาญจนไม่สามารถทำงานได้จริง

แม้จะเปิดสอนได้ตรงสาขาและเนื้อหาหลักสูตรตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ แต่หากไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความเชี่ยวชาญจริง การเรียนการสอนก็จะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์เราไม่มีหลักฐานข้อมูลการวัดสมรรถนะทักษะอาชีพของผู้จบอาชีวศึกษาจึงไม่สามารถพิสูจน์ปัญหาผู้เรียนขาดความเชี่ยวชาญทักษะได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่สถานประกอบการหลายแห่งชี้ไปในทิศทางเดียวกันว่าผู้จบอาชีวศึกษาไม่สามารถทำงานได้จริง นอกจากนี้หลักฐานแวดล้อมหลายอย่างยังชี้ว่าระบบอาชีวศึกษาในปัจจุบันไม่น่าจะสามารถทำให้ผู้เรียนเชี่ยวชาญทักษะการทำงานจริง

ประการแรก ดังที่ได้กล่าวไปในตอนต้นทักษะช่างหลายอย่างจำเป็นต้องอาศัยความเชี่ยวชาญทักษะความรู้พื้นฐาน ซึ่งนักเรียนอาชีวศึกษาไทยยังขาดและหลักสูตรอาชีวศึกษาก็ไม่ได้แก้ไขจุดอ่อนในส่วนนี้

ประการที่สอง อาจารย์อาชีวศึกษาส่วนใหญ่ขาดประสบการณ์ในสถานประกอบการจึงไม่มีทักษะที่จะต้องใช้ในสถานประกอบการจริง

ประการที่สาม ระบบผลิตอาจารย์อาชีวศึกษาไทยในปัจจุบันไม่สามารถรับประกันได้ว่าอาจารย์ที่จบออกมาจะมีความเชี่ยวชาญทักษะช่างเทคนิค นับตั้งแต่ปี 2546 ซึ่งมีการออกพระราชบัญญัติสภาอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาผู้ที่ได้รับเข้าบรรจุเป็นข้าราชการจะต้องมีใบประกอบวิชาชีพซึ่งวิธีการหลักที่จะได้มา คือ การสำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรครุศาสตร์ที่คุรุสภาให้การรับรองในกรณีของอาชีวศึกษาสายเทคนิค หลักสูตรที่จะนำไปสู่การได้ใบประกอบวิชาชีพ คือ หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม ซึ่งมีข้อบกพร่องสำคัญ คือ มีการฝึกทักษะฝีมือช่างไม่เพียงพอ อาจารย์จำนวนหนึ่งสำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรเหล่านี้จึงไม่มีทักษะอาชีพ

2.2.2 ระบบอาชีวศึกษาขาดแคลนทรัพยากร

(1) ระบบอาชีวศึกษาไทยมีอาจารย์ไม่เพียงพออาชีวศึกษาไทยขาดแคลนอาจารย์อย่างหนัก โดยเฉพาะอาจารย์ที่เป็นข้าราชการซึ่งมีไม่เพียงพอ ทำให้ต้องอาศัยอาจารย์สัญญาจ้างระยะสั้น ซึ่งได้รับค่าตอบแทนต่ำ ส่งผลให้เกิดปัญหาขวัญและกำลังใจในการทำงานตกต่ำไม่สามารถดึงดูดคนเก่งให้มาเป็นอาจารย์ได้ และการเรียนการสอนไม่ต่อเนื่องเพราะอาจารย์ออกกลางคันเมื่อเปรียบเทียบจำนวนอาจารย์อาชีวศึกษาของไทยกับอาจารย์สายมัธยมศึกษาของไทยและอาจารย์อาชีวศึกษาของสิงคโปร์อย่างเทียบ ๆ จะเห็นได้ว่าอาชีวศึกษาของภาครัฐไทยนั้นมีอาจารย์ 4 คนต่อนักเรียน 100 คน ซึ่งน้อยกว่าจำนวนข้าราชการมัธยมศึกษาเล็กน้อย (ประมาณ 4.5 คนต่อนักเรียน 100 คน) แต่น้อยกว่าอาชีวศึกษาในสิงคโปร์เกือบเท่าตัว โดยในกรณีประเทศสิงคโปร์นั้น

มีอาจารย์ประมาณ 7.1 คนต่อนักเรียน 100 คน ทั้งในระดับมัธยมศึกษาและในระดับอาชีวศึกษา นอกจากนี้ ในจำนวนอาจารย์อาชีวศึกษา 4 คนต่อนักเรียน 100 คนของไทยนั้น มีเพียงประมาณร้อยละ 58 ของอัตรากำลังที่เป็นข้าราชการที่เหลือเป็นครูสัญญาจ้างงานระยะสั้น

(2) ระบบอาชีวศึกษาไทยมีวัสดุครุภัณฑ์ไม่เพียงพอจากงบการเงินที่ปรากฏในท้ายรายงานประจำปีของ สอศ. เรายังสามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่าอาชีวศึกษาไทยนั้นได้รับการลงทุนครุภัณฑ์น้อยครุภัณฑ์ ส่วนใหญ่จึงถูกใช้งานมานานและมักขาดการบำรุงรักษา นอกจากนี้ยังมีงบประมาณวัสดุฝึกไม่เพียงพอ

(2.1) อาชีวศึกษาไทยไม่ได้รับการลงทุนครุภัณฑ์อย่างเพียงพอ ปัญหาความขาดแคลนครุภัณฑ์ของอาชีวศึกษาไทยนั้นเห็นได้อย่างชัดเจนโดยใช้ตัวชี้วัด 3 ตัว ซึ่งชี้ว่าสภาพของครุภัณฑ์อาชีวศึกษาไทยนั้นมีจำนวนน้อย เก่าและชำรุด

(2.2) อาชีวศึกษาไทยมีงบประมาณวัสดุฝึกไม่เพียงพอระหว่างปี 2555 ถึงปี 2556 นั้น สอศ. ได้มีการใช้จ่ายค่าวัสดุฝึกเพียง 2,880 ล้านบาท หรือประมาณ 4,400 บาทต่อปีต่อนักเรียน 1 คน ซึ่งเป็นสัดส่วนเพียงประมาณ 1 ใน 3 ของงบสำหรับวัสดุฝึกที่ใช้ใน ITE ที่มีงบประมาณค่าวัสดุฝึกประมาณ 13,000 บาทต่อนักเรียน 1 คนต่อปี

(3) สรุบบประมาณที่จำเป็นต้องใช้เพื่อยกระดับอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพหากใช้ ITE เป็นเกณฑ์เทียบเคียงการพัฒนาให้อาชีวศึกษาไทยมีคุณภาพจะต้องใช้งบประมาณทั้งหมด 44,500 ล้านบาทต่อปี โดยแบ่งเป็นงบบุคลากรปีละ 20,000 ล้านบาท งบค่าซ่อมบำรุง/ปลดระวางครุภัณฑ์ปีละ 5,300 ล้านบาท งบวัสดุฝึกปีละ 8,300 ล้านบาท และงบอื่นๆ อีกปีละ 7,300 ล้านบาท นอกจากนี้ยังจะต้องมีการจัดสรรงบประมาณต่างหากสำหรับการลงทุนปรับปรุงอุปกรณ์ครุภัณฑ์ให้มีความทันสมัยอีกปีละประมาณ 6,700 ล้านบาท เป็นเวลา 5 ปี โดยยังไม่ได้รวมการลงทุนก่อสร้างสินทรัพย์ถาวร

2.2.3 ข้อบกพร่องในระบบประกันคุณภาพวิทยาลัยอาชีวศึกษา

ระบบอาชีวศึกษาภาครัฐของไทยมีกลไกด้านการประกันคุณภาพ 2 ส่วน คือ การประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก

การประกันคุณภาพภายในไม่มีประสิทธิผลเพราะใช้กลไกการประเมินตนเองระบบการประกันคุณภาพภายในอาศัยคณะกรรมการประกันคุณภาพที่ประกอบไปด้วยบุคลากรของวิทยาลัย 7 คนและผู้แทนสถานประกอบการไม่น้อยกว่า 2 คน โดยคณะกรรมการฯ มีหน้าที่ดำเนินการและจัดทำรายงานการประกันคุณภาพ 16 กลไกการประกันคุณภาพที่กล่าวไปนั้นเป็นกลไกที่ไม่มีประสิทธิผลเพราะวางอยู่บนพื้นฐานของการประเมินตนเอง โดยที่ผู้ประเมินที่ไม่มีกลไกความรับผิดชอบต่อผลการศึกษาและผลการประกอบอาชีพของผู้สำเร็จการศึกษา

ระบบประกันคุณภาพภายนอกไม่มีประสิทธิผลเพราะเน้นตัวชี้วัดที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับคุณภาพการเรียนการสอนโดยตรง ซึ่งนอกจากจะไม่ช่วยพัฒนาคุณภาพวิทยาลัยอาชีวศึกษาได้แล้ว ยังเพิ่มภาระให้แก่วิทยาลัยและทำให้ปัญหาคุณภาพที่แท้จริงไม่ถูกค้นพบและไม่ได้รับการแก้ไข

ประการแรก กรอบตัวชี้วัดมีปัญหาในเชิงการออกแบบทำให้ผลการประเมินไม่สามารถสะท้อนคุณภาพการเรียนการสอนได้จริง เพราะแทนที่จะเน้นวัดผลสัมฤทธิ์ทาง

การศึกษาของนักเรียนกลับไปเน้นการกำหนดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการภายในเป็นส่วนใหญ่โดยหากเราเปรียบเทียบน้ำหนักของตัวชี้วัดด้านต่าง ๆ แล้ว จะพบว่าตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณภาพการเรียนการสอนนั้นมีน้ำหนักน้อย คือ มีน้ำหนักเพียงร้อยละ 20 และมีน้ำหนักตัวชี้วัดด้านความพร้อมสถานศึกษาอีกร้อยละ 11 ในขณะที่ตัวชี้วัดกว่าร้อยละ 69 นั้นเป็นการตรวจสอบกิจกรรมและกระบวนการจัดการ ซึ่งแม้จะมีความสำคัญแต่ไม่ได้ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนการสอนนอกจากไร้ประสิทธิผลแล้วตัวชี้วัดนี้ยังสร้างแรงจูงใจให้วิทยาลัยอาชีวศึกษาดำเนินกิจกรรมตามตัวชี้วัดอย่างฉาบฉวย

ประการที่สอง ตัวชี้วัดจำนวนมากสร้างภาระให้แก่สถานศึกษาโดยเปล่าประโยชน์ เนื่องจากตัวชี้วัดกว่าร้อยละ 69 นั้นเป็นการตรวจสอบกระบวนการจัดการภายในทำให้มีภาระในการจัดเก็บเอกสารจำนวนมาก เพียงเพื่อพิสูจน์ให้ผู้ตรวจสอบเชื่อว่าวิทยาลัยได้มีการจัดกิจกรรมดังกล่าวจริง เช่น วิทยาลัยแห่งหนึ่งได้ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยว่าต้องจัดเก็บสิ่งประดิษฐ์ทั้งหมดของนักเรียน เพื่อนำไปเป็นหลักฐานการประเมินตัวชี้วัดด้านจำนวนผลงานที่เป็นโครงการหรือสิ่งประดิษฐ์ของผู้เรียน

ประการที่สาม ตัวชี้วัดสำคัญ ๆ บางด้านยังไม่ได้ถูกพัฒนาให้สามารถใช้งานได้จริง เช่น ตัวชี้วัดที่กำหนดให้ผู้เรียนผ่านการทดสอบมาตรฐานทางวิชาชีพจากองค์กรที่เป็นที่ยอมรับ ซึ่งสามารถประเมินคุณภาพการศึกษาได้อย่างตรงจุด อย่างไรก็ตามตัวชี้วัดนี้ยังไม่ถูกใช้ในทางปฏิบัติ เพราะประเทศไทยยังไม่มีกรอบมาตรฐานทางวิชาชีพที่สามารถนำมาใช้ทดสอบได้จริง นอกจากนี้ยังมีตัวชี้วัดอื่นที่มีปัญหาคล้ายกัน คือ อัตราการได้งานทำของผู้จบและความรู้และทักษะการทำงานของผู้เรียน ซึ่งสามารถประเมินคุณภาพการศึกษาได้อย่างตรงจุด แต่ยังไม่ถูกใช้ในทางปฏิบัติ

2.3 อุปสรรคการขยายผลระบบอาชีวศึกษาภาคทวิภาคี

2.3.1 อาชีวศึกษาทวิภาคีของไทย

ระบบทวิภาคีในประเทศไทยนั้นมีการกำเนิดขึ้นมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2527 โดยได้มีการจัดโครงการนำร่องการเรียนการสอนรูปแบบ “โรงเรียน-โรงงาน” ในวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง สิบเมนต์ไทยอุบลรัตน์เป็นแห่งแรก จากนั้นในปี 2534 จึงมีการขยายผลไปในวิทยาลัยอีก 3 แห่ง ซึ่งประกอบไปด้วยวิทยาลัยเทคนิคมีนบุรี วิทยาลัยเทคนิคสมุทรสงครามและวิทยาลัยเทคนิคระยอง โดยได้รับความช่วยเหลือทางวิชาการและการถ่ายทอดองค์ความรู้จากองค์กรความช่วยเหลือด้านเทคนิคของประเทศสหพันธ์รัฐเยอรมนี (Die Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit GmbH - GTZ) ในช่วงเริ่มต้นนี้ภาครัฐยังไม่ได้ให้การรับรองหลักสูตร “โรงเรียน-โรงงาน” อย่างเป็นทางการผู้จบการศึกษาจึงไม่ได้รับประกาศนียบัตร อย่างไรก็ตาม ผู้จบการศึกษาส่วนมากเมื่อเข้าทำงานจะได้รับเงินเดือนสูงกว่าผู้จบ ปวช. ทั่วไปต่อมาในปีพ.ศ. 2538 กรมอาชีวศึกษาในขณะนั้นได้ปรับปรุงหลักสูตรอาชีวศึกษาให้รองรับระบบทวิภาคีและมีการสะสมเทียบโอนหน่วยกิต อาชีวศึกษาทวิภาคีในรูปแบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบันจึงกำเนิดขึ้นอย่างเต็มรูปแบบแม้จะมีประวัติมายาวนานและได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ แต่อาชีวศึกษาทวิภาคีของไทยในภาพรวมยังไม่มี ความก้าวหน้ามากนัก ในปัจจุบันมีนักเรียนอาชีวศึกษาในสถานศึกษาภาครัฐที่ศึกษาอยู่ในระบบ

ทวิภาคีเพียงประมาณ 90,000 คน จากทั้งหมดประมาณ 650,000 คน หรือเพียงประมาณร้อยละ 14 ซึ่งยังถือว่าเป็นสัดส่วนที่ไม่สูงนักหากเทียบกับประเทศที่ใช้ระบบทวิภาคีอย่างเต็มที่

2.3.2 ปัญหาของระบบอาชีวศึกษาทวิภาคีไทยอาชีวศึกษาทวิภาคีของไทยขยายผลยาก เพราะขาดการส่งเสริมจากภาครัฐ ขาดระบบประกันคุณภาพและไม่มีองค์กรตัวกลางเข้ามาช่วยบริหารจัดการระบบ

(1) มาตรการส่งเสริมทวิภาคีในปัจจุบันไม่สามารถป้องกันไม่ให้เกิดการแย่งตัวผู้ที่ได้รับลงทุนฝึกอบรมจากสถานประกอบการที่จัดทวิภาคี หรือที่เรียกว่า “free-riding” การจัดการศึกษาทวิภาคีนั้นมีต้นทุนบางส่วนที่ตกแก่สถานประกอบการ แต่ผลตอบแทนจากการลงทุนอาจจะไม่ตกแก่สถานประกอบการที่ลงทุนการจัดการเรียนการสอน หากผู้ที่จบการเรียนในสถานประกอบการนั้นเลือกไปทำงานกับนายจ้างคนอื่น ซึ่งจะทำให้สถานประกอบการส่วนใหญ่ไม่ลงทุนในการศึกษาทวิภาคีหรือมีการลงทุนต่ำกว่าจุดเหมาะสม (Underinvestment) จากปัญหาการโดยสธารฟรี (free-riding) เพื่อแก้ไขปัญหานี้รัฐจึงมีมาตรการลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลให้แก่บริษัทที่จัดการศึกษาทวิภาคี โดยอนุญาตให้สถานประกอบการสามารถนำรายจ่ายที่เกิดจากการฝึกอบรมทวิภาคีไปหักออกจากฐานภาษีได้ในอัตราร้อยละ 200 ของค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งช่วยเพิ่มการลงทุนแต่ก็ไม่อาจแก้ไขปัญหา free-riding ได้ทั้งหมด

(2) ขาดระบบประกันคุณภาพอาชีวศึกษาทวิภาคีอาชีวศึกษาทวิภาคีของไทยยังไม่มีระบบประกันคุณภาพที่ใช้งานได้จริง ทำให้คุณภาพการเรียนการสอนไม่มีมาตรฐาน จึงไม่เป็นที่นิยมของนักเรียนและผู้ปกครองเพิ่มต้นทุนการจัดการเรียนการสอนแก่สถานประกอบการจึงไม่เป็นที่นิยมในภาคธุรกิจด้วยสาเหตุสองประการนี้ การขยายผลจึงไม่สามารถทำได้ง่ายนัก

(3) ขาดองค์กรตัวกลางที่จะเข้ามาช่วยบริหารระบบอาชีวศึกษาทวิภาคี 5 มาตรการการปฏิรูปอาชีวศึกษา

(3.1) ขยายผลการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีด้วยการจัดตั้งกองทุนอาชีวศึกษา

(3.2) พัฒนาทักษะความรู้พื้นฐานด้วยการปรับหลักสูตรระดับ ปวช.

(3.3) แก้ไขปัญหาทรัพยากรด้วยการเพิ่มงบประมาณเป็น 44,500 ล้านบาทต่อปี

(3.4) ปฏิรูประบบการพัฒนาอาจารย์อาชีวศึกษาและระบบการจัดทำหลักสูตรด้วยการจัดตั้งสถาบันวิชาชีพอาจารย์อาชีวศึกษา

(3.5) ปรับปรุงระบบประกันคุณภาพภายนอกเพื่อพัฒนาคุณภาพ

อัตราการออกกลางคันประเภทอาชีวศึกษา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำรวจตัวเลขเพื่อทำฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงกันว่า 3 ปีที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) มีอัตราการออกกลางคันลดลง จากการสำรวจตัวเลขนักเรียนวิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) 3 รุ่น พบว่า นักเรียนที่เข้าเรียนปวช.ปี 1 ในปีการศึกษา 2554 เมื่อถึงชั้นปีที่ 3 (ปีการศึกษา 2556) ออกกลางคันรวม 76,441 คน ปีการศึกษา 2555 (2555-2557) ออกกลางคันรวม 75,608 คน และปีการศึกษา 2556 (2556-2558)

ออกกลางคันรวม 61,898 คน เมื่อดูข้อมูลเชิงลึกพบว่า ปวช.ปี 1 มีตัวเลขออกกลางคันมากกว่า ปวช.ปี 2 อาจเพราะไม่ชอบหรือไม่ถนัด จึงลาออก ส่วนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) อยู่ระหว่างสำรวจตัวเลข ส่วนสถาบันอาชีวเอกชนอยู่ระหว่างสำรวจตัวเลข เท่าที่ดูภาพรวมปีที่ผ่านมา อัตราออกกลางคันของสถาบันอาชีวเอกชนจะสูงมากกว่าอาชีวรัฐ เหตุผลคล้ายกัน คือ เมื่อเรียนแล้วพบว่าไม่ใช่สิ่งที่ตัวเองชอบ ก็ลาออก แต่มีปัจจัยที่แตกต่าง คือ เด็กบางส่วนเมื่อรู้ว่าไม่สามารถกู้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ได้จะลาออก ซึ่งเรื่องนี้สถาบันอาชีว เอกชนให้ประสานกับกยศ. เพิ่มวงเงินกู้ในส่วนของอาชีวเอกชนมากขึ้น

จากการสำรวจข้อมูลปีการศึกษา 2558 ยังพบว่ามีนักเรียนที่จบชั้นม.3 ไม่ได้เรียนต่อระดับที่สูง ประมาณ 60,000 คน คิดเป็น 7% ของนักเรียนที่จบชั้น ม.3 ทั้งหมด ลดลงจากปีการศึกษาที่ผ่านมาที่มี 9% จึงต้องดูว่าเด็กกลุ่มนี้ออกจากระบบการศึกษาแล้วไปอยู่ที่ไหน หากทำงานก็ถือว่าผิดกฎหมาย และยังเข้าเรียน กศน. ไม่ได้เพราะอายุยังไม่ครบ 18 ปี หากปล่อยให้อยู่เฉยๆ อาจไปสร้างปัญหาให้สังคม ดังนั้น สอศ. จะเข้าไปเจาะเด็กกลุ่มนี้น่ากลับเข้าสู่ระบบการศึกษา โดยอาจจัดห้องเรียนพิเศษเน้นการสอนทักษะทางวิชาชีพ หากไม่เรียนต่อก็ทำงานในสาขาที่เรียนมาไม่ได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปริญญญา มีสุข (2559) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจออกกลางคันของนักเรียนอาชีวศึกษา เขตภาคกลาง 1 เรียงลำดับตามระดับการส่งผลจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้แก่ การให้ความสำคัญกับการศึกษาของครอบครัว เศรษฐฐานะ สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ทัศนคติและการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ซึ่งผลการสำรวจ พบว่าการให้ความสำคัญกับการศึกษาของครอบครัว ทัศนคติ และการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ที่มีอิทธิพลในทางลบหมายถึง การที่ครอบครัวให้ความสำคัญกับการศึกษาที่ดี การที่นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษา และการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่ดี จะส่งผลให้การตัดสินใจออกกลางคันของนักเรียนจะน้อยลง ต่างจากอิทธิพลของเศรษฐานะและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่มีอิทธิพลในทางบวก ซึ่งหมายถึง หากครอบครัวของนักเรียนมีฐานะดีและอยู่ในสถานศึกษาที่มีสภาพแวดล้อมที่ดี จะส่งผลให้นักเรียนมีโอกาสในการตัดสินใจออกกลางคันเพิ่มมากขึ้น

นางสาวเตือนใจ อารีโรจนกุล (2559) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการไม่เลือกศึกษาต่อสายอาชีพ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนประเภทขยายโอกาส ที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งผลสำรวจพบว่าในแต่ละภูมิภาค แต่ละจังหวัดมีบริบทที่แตกต่างกัน ดังนั้นผลการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการไม่เลือกศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดจากการวิจัยของผู้ศึกษานี้ พบว่า อุปนิสัยส่วนตัวของผู้เรียน มีอิทธิพล มากที่สุด รองลงมาคือด้านความสามารถของตัวผู้เรียน ด้านค่านิยม ความเข้าใจสายอาชีพ และด้านผู้ปกครอง ตามลำดับ

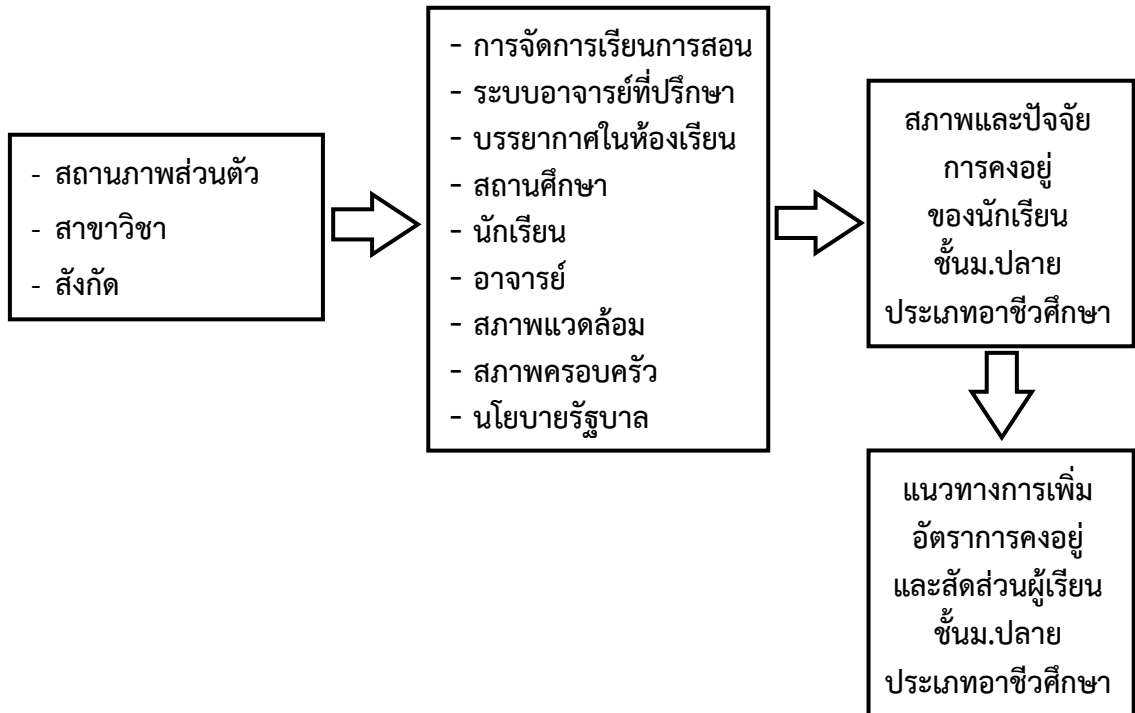
พาริกา กิมชัยวงศ์ (2557) ได้ศึกษาอัตราการคงอยู่และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การศึกษาครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์สถิติพรรณนา และการประมาณการทางเศรษฐมิติ ซึ่งผลวิจัยปรากฏว่าส่วนแรก อาศัยข้อมูลทางสถิติด้านการศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มาใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งแสดงให้เห็น

สภาพความเป็นจริงของการศึกษาไทย ที่มีเด็กจำนวนหนึ่งไม่ได้เข้ารับการศึกษตามที่กฎหมายได้กำหนดเอาไว้ โดยสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาจากอัตราการออกกลางคันที่ยังคงมีอยู่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อถึงอัตราการคงอยู่ที่ลดลงตามไปด้วย ในขณะที่รัฐบาลมีการใช้จ่ายด้านการศึกษา โดยเฉพาะการลงทุนในการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ แต่ปัญหาเหล่านี้ก็ยังไม่หมดไป ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรของรัฐที่ไม่เกิดประโยชน์สูงสุดอีกด้วย ส่วนที่สอง เป็นการประมาณการสมการโอกาสหรือการตัดสินใจเรียนต่อของเด็ก โดยใช้แบบจำลองโลจิสต์ (Logit Model) พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการศึกษาของเด็ก คือ ปัจจัยทางด้านอุปสงค์ต่อการศึกษา (Demand for Education) เช่น อายุของเด็ก เพศของเด็ก ระดับการศึกษาของพ่อแม่หรือหัวหน้าครัวเรือน ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน สถานะของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

นางสาวเตือนใจ อารีโรจนกุล (2557) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนระดับชั้น ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีพายัพและบริหารธุรกิจ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผลการสำรวจพบว่า ด้านตัวผู้เรียนมีอิทธิพลอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านสภาพแวดล้อมและจุดเด่นของสถานศึกษา ด้านผู้ปกครอง ด้านครูแนะแนว และด้านเพื่อนและรุ่นพี่ตามลำดับด้านตัวผู้เรียนมีอิทธิพลอยู่ในระดับมากโดยเหตุผลหลักคือ เลือกเรียนสายอาชีพตามเป้าหมายที่ตนเองได้ตั้งไว้ในอนาคตดังนั้นจึงเห็นได้ว่า ผู้เรียนเป็นผู้คิด วางแผน และตัดสินใจเองในการเลือกศึกษาต่อ ปัจจัยจูงใจในการตัดสินใจในการเข้าศึกษาต่ออยู่ในระดับมากที่สุดคือ ด้านการประกอบอาชีพ ก็คือการทำตัวผู้เรียนได้กำหนดเป้าหมายในอนาคตไว้แล้วนั่นเอง โดยประเมินจากความชอบส่วนตัวที่จะเรียนสายสาขาวิชาต่าง ๆ และอาชีพตนเองได้ตั้งเป้าหมายไว้ในอนาคตจึงตัดสินใจเลือกเรียน ผู้ปกครอง อาจารย์แนะแนว และกลุ่มเพื่อนเป็นเพียงปัจจัยรองเท่านั้น ด้านผู้ปกครอง มีอิทธิพลอยู่ในระดับปานกลางโดยเหตุผลหลัก คือ ความเข้าใจของผู้ปกครองในปัจจุบันถึงรายละเอียดของการเรียนสายสามัญ และการเรียนสายวิชาชีพ ว่ามีข้อดี ข้อเสียแตกต่างกันอย่างไร และบุตรหลานของตนเองมีคุณสมบัติที่จะเรียนในหลักสูตรแบบใด เหตุผลด้านผู้ปกครองมีส่วนในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อสายอาชีพของนักเรียนอยู่ในระดับมาก ผู้ปกครองมีความสามารถจ่ายค่าเล่าเรียนในการเรียนวิชาชีพได้จนจบ ซึ่งผลอาจจะมีความแตกต่างจากการศึกษาของผู้วิจัยในเรื่องระดับของอิทธิพล และเหตุผล อาจจะเนื่องจากบริบทของนักเรียน สภาพครอบครัวในพื้นที่ที่แตกต่างกัน ช่วงระยะเวลาในการทำการประเมินที่แตกต่างกัน ด้านครูแนะแนวมีอิทธิพลอยู่ในระดับปานกลางโดยเป็นการแนะนำจากทั้งครูแนะแนวจากสถาบันการศึกษาเดิม และได้รับการประชาสัมพันธ์จากครูแนะแนวสถานศึกษาในสายอาชีพศึกษาซึ่งระดับอิทธิพลของทั้ง 2 รูปแบบ มีผลที่ใกล้เคียงกันมาก มีเรื่องของการได้รับคำแนะนำจากครูแนะแนวจากสถานศึกษาเดิม มีอยู่ในระดับมากด้านสภาพแวดล้อมและจุดเด่นของสถานศึกษามีอิทธิพลอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยหลักในด้านนี้ คือ ด้านสภาพแวดล้อมที่ติดภายในสถานศึกษาที่จะไปศึกษาต่อและนโยบายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยหรือนโยบายสถานศึกษา มีอิทธิพลต่อการเลือกศึกษาต่ออยู่ในระดับมากด้านเพื่อนและตัวอย่างจากรุ่นพี่ มีอิทธิพลอยู่ในระดับน้อยโดยเหตุผลในเรื่อง เลือกเรียนตามกลุ่มเพื่อนสนิท เลือกเรียนตามตัวอย่างรุ่นพี่ที่จบการศึกษา และเลือกเรียนตามเพื่อนรุ่นพี่ที่แนะนำ ไม่ได้มีอิทธิพลต่อการเลือกศึกษาต่อของนักเรียนมาก

วันฉัตร ทิพย์มาศ (2556) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนของนักเรียนในเขตภาคใต้ตอนบน ประกอบด้วย 6 ปัจจัย คือ แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ สภาพแวดล้อมภายในวิทยาลัย ครูดี ความสำเร็จของศิษย์เก่า การส่งเสริมของผู้ปกครอง และแบรนด์ ซึ่งผลการสำรวจ พบว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนของนักเรียน ในเขตภาคใต้ตอนบนมากที่สุด ในประเด็นนี้พิจารณาได้ว่าเป็นเพราะนักเรียนมีแรงจูงใจในการศึกษาต่อวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เพื่อมุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่วางไว้ สภาพแวดล้อมภายในวิทยาลัย เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนของนักเรียน ในเขตภาคใต้ตอนบน ทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมภายในวิทยาลัยเป็นสิ่งที่ผู้เรียน ครูผู้สอน ผู้บริหารตลอดจนผู้ปกครองและชุมชนสัมผัสได้และพบเห็นอยู่ตลอดเวลา ครูดี เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนของนักเรียนในเขตภาคใต้ตอนบน ในประเด็นนี้พิจารณาได้ว่าเป็นเพราะครูเป็นผู้ที่ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนนักเรียน เป็นผู้ให้ความรู้แก่นักเรียนซึ่งหากโรงเรียนมีครูที่มีเกียรติยศชื่อเสียงที่ดี ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี มีความรู้ดี มีทักษะในกระบวนการสอน มีวิธีการสอนที่ผู้เรียนสนใจ และการจัดกระบวนการเรียนการสอนอย่างมีระบบที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างมีประสิทธิภาพ ความสำเร็จของศิษย์เก่า เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนของนักเรียน ในเขตภาคใต้ตอนบน เนื่องจากนักเรียนหรือนักศึกษาที่เรียนจบออกไปแล้วของสถาบันการศึกษาเป็นผู้ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต นำชื่อเสียงสู่สถาบัน และนักเรียนที่ต้องการศึกษาต่อใช้ความสำเร็จของศิษย์เก่า เป็นปัจจัยในการตัดสินใจเพราะต้องการประสบความสำเร็จการส่งเสริมของผู้ปกครอง เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนของนักเรียน ในเขตภาคใต้ตอนบนในประเด็นนี้พิจารณาได้ว่าอาจเป็นเพราะผู้ปกครองมองเห็นความสำคัญของการศึกษา จึงสนับสนุนให้บุตรหลานได้ศึกษาต่อในระดับที่สูง ซึ่งผู้ปกครองนอกจากมีบทบาทหน้าที่ในการให้การเลี้ยงดู การให้การอบรมสั่งสอนแล้ว การให้การศึกษาแก่บุตรเป็นหน้าที่อันสำคัญที่จะเป็นการส่งเสริมให้บุตรก้าวสู่ความสำเร็จในชีวิต และแบรนด์ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนของนักเรียนในเขตภาคใต้ตอนบน ในประเด็นนี้พิจารณาได้ว่าอาจเป็นเพราะแบรนด์ของสถานศึกษา ทำให้นักเรียนเกิดความไว้วางใจในคุณภาพของสถานศึกษาที่ส่งสมมานาน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดแนวทางการเพิ่มอัตราการคงอยู่และสัดส่วนผู้เรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา

จากกรอบแนวคิดสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ที่มีสถานภาพเบื้องต้นที่แตกต่างกันในเรื่องต่างๆ เช่น สถานภาพส่วนตัว สาขาวิชาที่เรียน สังกัดของสถาบันที่ศึกษา ภูมิภาค เมื่อเข้ามาศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ต้องมีปัจจัยอย่างที่ทำให้นักเรียนคงอยู่จนสำเร็จการศึกษา และเกิดแรงจูงใจในการศึกษา ต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีวศึกษา ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการจัดการเรียนการสอน ระบบอาจารย์ที่ปรึกษา บรรยากาศในห้องเรียน สถานศึกษา ตัวนักเรียนอาจารย์ สภาพแวดล้อม สถานภาพครอบครัว รวมถึงนโยบายรัฐบาลเป็นต้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาสภาพ ปัจจัย และแนวทางการเพิ่มอัตราการคงอยู่ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ที่มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

วิธีการวิจัย

การศึกษาสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา เป็นงานวิจัยแบบผสม (Mix Method) โดยการวิจัยเชิงปริมาณเป็นการสำรวจสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ประกอบด้วยสถานภาพส่วนตัว ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษาสาเหตุของผู้ที่ไม่ได้ศึกษาต่อ หรือไม่ได้ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 และข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมต่อการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่ม (focus groups) ในเรื่องสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ประเด็นในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ ปัญหาและสาเหตุของการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา เพื่อนำมา รวบรวมวิเคราะห์ และสังเคราะห์ถึงปัจจัย และแนวทางการเพิ่มอัตราการคงอยู่ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย ดังนี้

1. ใช้ในการสำรวจสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1.1 นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ตั้งแต่ชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2561 จำนวนทั้งหมด 432,689 คน (ประมาณการจาก (ร่าง) สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2560 : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา)

1.2 ครู และผู้บริหารสถานศึกษา ของสถานศึกษาที่เปิดสอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 36,678 คน ((ร่าง) สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2560 : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา)

2. ใช้ในการสนทนากลุ่ม (focus groups) ในเรื่องสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา

2.1 ผู้ปกครอง และนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ที่ไม่ได้ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2561

2.2 เจ้าหน้าที่ส่วนกลางของกระทรวงศึกษาธิการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น สพฐ. สอศ. สช. สป. สกอ. เป็นต้น

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยโดยสุ่มจากสถานศึกษาที่เปิดสอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ที่ประกอบด้วย

1. กลุ่มตัวอย่างใช้ในการสำรวจสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1.1 นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2561 จำนวน 400 คน (ตารางยามาเน่ที่ความเชื่อมั่น 95% และความคาดเคลื่อน 0.5) ที่จำนวนตัวอย่างขั้นต่ำ ในงานวิจัยนี้ได้รวบรวมแบบสอบถามทั้งหมด 936 คน

1.2 ครู และผู้บริหารสถานศึกษา ของสถานศึกษาที่เปิดสอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 200 คนที่จำนวนตัวอย่างขั้นต่ำ ในงานวิจัยนี้ได้รวบรวมแบบสอบถามทั้งหมด 350 คน

2. ใช้ในการสนทนากลุ่ม (focus groups) ในเรื่องสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา

2.1 ผู้ปกครอง และนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ที่ไม่ได้ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2561 จำนวนอย่างละ 15 คน

2.2 เจ้าหน้าที่ส่วนกลางของกระทรวงศึกษาธิการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น สพฐ. สอศ. สช. สป. สกอ. เป็นต้น จำนวน 5 ท่าน

ตัวแปร และการวัดตัวแปร

ด้านตัวแปร ประกอบด้วย

ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ ประเภทสถาบัน ชั้นปี เกรดเฉลี่ย สาขาวิชา การพักอาศัย อาชีพของผู้ปกครอง ค่าใช้จ่ายในการศึกษา สาเหตุในการตัดสินใจต่อการศึกษาต่อ

ตัวแปรตอบสนอง คือ สภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 แบบ ที่ประกอบด้วย

1.1 แบบสอบถามเชิงสำรวจ เรื่อง สภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษาของนักเรียนประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ประเภทสถาบัน ชั้นปี เกรดเฉลี่ย สาขาวิชา การพักอาศัย อาชีพของผู้ปกครอง ค่าใช้จ่ายในการศึกษา ที่เป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 สาเหตุในการตัดสินใจต่อการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษา ที่เป็นแบบเลือกได้หลายคำตอบ

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษาโดยคำถามเป็นแบบกำหนดระดับการประเมินให้เลือกตอบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของเบสท์ (Best) คือ ระดับของปัญหามากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 4 สาเหตุที่ทำให้เพื่อนไม่ได้กลับเข้ามาศึกษาต่อในภาคเรียนปัจจุบัน โดยเป็นแบบเลือกตอบและเป็นแบบปลายเปิด

ตอนที่ 5 ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษาโดยคำถามเป็นแบบปลายเปิด

1.2 แบบสอบถามเชิงสำรวจ เรื่อง สภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษาของ**ผู้บริหาร/ครู** ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ประเภทสถาบัน ตำแหน่ง ประสบการณ์ทำงาน ที่เป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 สาเหตุในการตัดสินใจต่อการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษา ที่เป็นแบบเลือกได้หลายคำตอบ

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษาโดยคำถามเป็นแบบกำหนดระดับการประเมินให้เลือกตอบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของเบสท์ (Best) คือ ระดับของปัญหามากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 4 สาเหตุที่ทำให้นักเรียนไม่ได้กลับเข้ามาศึกษาต่อในภาคเรียนปัจจุบัน โดยเป็นแบบเลือกตอบและเป็นแบบปลายเปิด

ตอนที่ 5 ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา โดยคำถามเป็นแบบปลายเปิด

1.3 แบบสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ส่วนกลาง ผู้ปกครอง และนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ที่ไม่ได้ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2561 ที่ประกอบด้วย สาเหตุสาเหตุที่ทำให้นักเรียนไม่ได้กลับเข้ามาศึกษาต่อในภาคเรียนปัจจุบัน และ ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเชิงสำรวจ เรื่อง สภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษามีขั้นตอนการสร้างและทดสอบคุณภาพดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา
2. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา
3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความครอบคลุมข้อคำถาม และความชัดเจนของถ้อยคำคำถาม
4. ปรับปรุง แก้ไขข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ นางสาวสมรัชกร อ่องเอิบ ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนการศึกษา นางเกื้อกุล ชั่งใจ ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ และนายวีระ พลอยครบุรี อดีตผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา จากนั้นนำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุง แก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่ตัวอย่างจำนวน 5 คน และทำการสัมภาษณ์ผู้ตอบแบบสอบถามว่ามีความเข้าใจในข้อคำถามหรือไม่ และความชัดเจนของข้อคำถามเป็นอย่างไร แล้วดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม
5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุง แก้ไขข้อคำถามแล้วไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.92

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่อง สภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Research) ที่ใช้ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และคุณภาพในการตรวจสอบและยืนยันข้อมูล โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลทุติยภูมิจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ตั้งแต่ ปีการศึกษา 2555-2560
2. เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสำรวจสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ขั้นตอนดังนี้
  - 1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากหัวหน้าโครงการวิจัย เสนอไปยังผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นตัวอย่างในการวิจัย
  - 2) เตรียมแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยกำหนดหมายเลขแบบสำรวจถามสถานศึกษา
  - 3) จัดส่งแบบสำรวจฯ สอบถามไปยังสถานศึกษาเป็นตัวอย่างในการวิจัย
3. เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่ม (focus groups) ในเรื่องสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ประเด็นในการสนทนากลุ่ม

ได้แก่ ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมการคงอยู่แนวทางการเพิ่มอัตราการคงอยู่ และสัดส่วนผู้เรียนของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ รายละเอียด
ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์สถิติพื้นฐาน (Descriptive Statistic) เพื่อให้ทราบลักษณะการแจกแจงใน
แต่ละตัวแปร โดยใช้สถิติพื้นฐานบรรยายให้ทราบค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ในส่วนที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กำหนดค่าคำตอบดังนี้

ระดับปัจจัยมากที่สุด	กำหนดค่าน้ำหนัก เป็น	5
ระดับปัจจัยมาก	กำหนดค่าน้ำหนัก เป็น	4
ระดับปัจจัยปานกลาง	กำหนดค่าน้ำหนัก เป็น	3
ระดับปัจจัยน้อย	กำหนดค่าน้ำหนัก เป็น	2
ระดับปัจจัยน้อยที่สุด	กำหนดค่าน้ำหนัก เป็น	1

การแปลความหมายของค่าที่วิเคราะห์ได้ กำหนดดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00	มีปัจจัยอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20	มีปัจจัยอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40	มีปัจจัยอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60	มีปัจจัยอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80	มีปัจจัยอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดกลุ่มข้อมูลข้อเสนอแนะต่อการ
ส่งเสริมต่อการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ตลอดจนสาเหตุและปัญหา เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการดำเนินงานตามแผนการศึกษาชาติ นโยบายรัฐบาลและยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปีของประเทศ ที่ต้องการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา เพิ่มอัตราการคงอยู่ และสัดส่วนผู้เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษาโดยผู้วิจัยขอ นำเสนอผล ดังนี้

- 4.1 สภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา
- 4.2 ปัจจัยการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา
- 4.3 ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา
- 4.4 แนวทางการเพิ่มอัตราการคงอยู่ และสัดส่วนผู้เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา

4.1 สภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา

การศึกษาสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา จากข้อมูลนักเรียนตั้งแต่ ปีการศึกษา 2555-2561 ทั้งภาครัฐและเอกชน ที่ได้จากข้อมูลทุติยภูมิ จำแนกตามสาขาวิชา รายละเอียดดังตารางที่ 4-1 - 4-9

ตารางที่ 4-1 จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชน
จำแนกตามสาขาวิชา

ประเภทวิชา	2555	2556	2557	2558	2559	2560
ภาพรวม	708,707	680,926	655,550	601,747	641,246	647,577
ปวช.1	272,074	241,114	226,081	214,357	244,103	240,013
ปวช.2	213,373	208,633	197,322	160,223	195,087	192,989
ปวช.3	223,260	231,179	232,147	227,167	202,056	214,575
เกษตรกรรม	16,042	14,880	13,945	13,609	14,530	14,819
ปวช.1	5,293	4,983	4,779	5,486	5,216	6,071
ปวช.2	5,262	4,292	4,128	3,668	4,550	3,922
ปวช.3	5,487	5,605	5,038	4,455	4,764	4,826
คหกรรม	14,978	14,720	14,338	14,189	15,177	16,012
ปวช.1	6,032	5,593	5,243	5,814	6,214	6,265
ปวช.2	4,476	4,316	4,191	3,890	4,526	4,851
ปวช.3	4,470	4,811	4,904	4,485	4,437	4,896
เทคโนโลยี สารสนเทศและ การสื่อสาร	-	569	333	4,111	4,375	5,419
ปวช.1	-	567	212	1,786	2,080	2,304
ปวช.2	-	2	121	1,167	1,327	1,722
ปวช.3	-	-	-	1,158	968	1,393
พาณิชยกรรม/ บริหารธุรกิจ	318,575	300,576	281,956	243,079	250,312	244,900
ปวช.1	120,029	100,937	91,896	78,780	90,058	85,400
ปวช.2	100,309	98,023	89,752	65,990	79,747	76,188
ปวช.3	98,237	101,616	100,308	98,309	80,507	83,312
ประมง	639	544	542	576	420	465
ปวช.1	253	201	221	248	139	196
ปวช.2	182	154	157	156	147	109
ปวช.3	204	189	164	172	134	160
ศิลปกรรม	14,549	13,862	12,916	11,277	14,082	16,007
ปวช.1	6,138	5,089	4,588	4,701	5,382	6,868
ปวช.2	4,168	4,303	3,749	2,888	4,920	4,553
ปวช.3	4,243	4,470	4,579	3,688	3,780	4,586

ตารางที่ 4-1 (ต่อ)

ประเภทวิชา	2555	2556	2557	2558	2559	2560
อุตสาหกรรม	322,170	314,594	310,287	295,379	316,562	320,926
ปวช.1	125,322	115,623	111,485	109,604	124,239	121,591
ปวช.2	92,352	91,015	88,771	77,319	91,895	92,668
ปวช.3	104,496	107,956	110,031	108,456	100,428	106,667
อุตสาหกรรม ท่องเที่ยว	21,527	20,997	20,956	19,248	25,518	28,862
ปวช.1	8,873	8,049	7,504	7,849	10,721	11,267
ปวช.2	6,553	6,471	6,397	5,014	7,894	8,933
ปวช.3	6,101	6,477	7,055	6,385	6,903	8,662
อุตสาหกรรมสิ่งทอ	227	184	277	279	270	167
ปวช.1	134	72	153	89	54	51
ปวช.2	71	57	56	131	81	43
ปวช.3	22	55	68	59	135	73

จากตารางที่ 4-1 จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชน จำแนกตามสาขาวิชา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2555-2558 มีแนวโน้มลดลงทุกปี จนถึงปีการศึกษา 2559-2560 มีแนวโน้มสูงขึ้น โดยในปีการศึกษา 2560 มีจำนวน 647,577 คน ที่ส่วนใหญ่อยู่ในสาขาอุตสาหกรรม จำนวน 320,926 คน คิดเป็นร้อยละ 49.56 รองลงมาเป็นสาขาพาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ จำนวน 244,900 คน คิดเป็นร้อยละ 37.82 สาขาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จำนวน 28,862 คน คิดเป็นร้อยละ 4.46 และน้อยที่สุดเป็นอุตสาหกรรมสิ่งทอ จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 0.03 โดยส่วนใหญ่ นักเรียนจะหายไปในช่วงปีที่ 2 มากที่สุดและมีนักเรียนตกค้างหรือกลับเข้ามาเรียนอยู่ในชั้นปีที่ 3

ตารางที่ 4-2 จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ภาครัฐ จำแนกตาม สาขาวิชา

ประเภทวิชา	2555	2556	2557	2558	2559	2560
ภาพรวม	456,100	443,395	437,267	434,663	444,324	437,949
ปวช.1	176,860	161,961	160,590	171,148	169,767	165,766
ปวช.2	132,562	128,044	121,847	119,890	31,346	123,832
ปวช.3	146,678	53,390	154,830	143,625	143,211	148,351
เกษตรกรรม	16,002	14,829	13,934	13,449	14,447	14,810
ปวช.1	5,275	4,958	4,773	5,449	5,181	6,067
ปวช.2	5,250	4,283	4,123	3,625	4,534	3,918
ปวช.3	5,477	5,588	5,038	4,375	4,732	4,825
คหกรรม	14,696	14,274	13,843	13,907	14,718	15,378
ปวช.1	5,891	5,332	5,062	5,733	6,051	6,014
ปวช.2	4,371	4,231	3,968	3,830	4,371	4,661
ปวช.3	4,434	4,711	4,813	4,344	4,296	4,703
เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	-	569	333	2,625	3,606	4,391
ปวช.1	-	567	212	1,354	1,697	1,886
ปวช.2	-	2	121	856	1,107	1,330
ปวช.3	-	-	-	415	802	1,175
พาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ	151,812	147,137	141,234	136,829	134,947	125,389
ปวช.1	57,308	51,780	50,275	51,156	47,829	43,811
ปวช.2	46,327	45,021	41,046	40,489	41,968	37,155
ปวช.3	48,177	50,336	49,913	45,184	45,150	44,423
ประมง	639	544	542	520	420	465
ปวช.1	253	201	221	220	139	196
ปวช.2	182	154	157	156	147	109
ปวช.3	204	189	164	144	134	160
ศิลปกรรม	11,273	10,586	9,903	10,009	11,033	12,521
ปวช.1	4,690	3,888	3,580	4,352	4,084	5,446
ปวช.2	3,227	3,200	2,740	2,603	3,987	3,496
ปวช.3	3,356	3,498	3,583	3,054	2,962	3,579

ตารางที่ 4-2 (ต่อ)

ประเภทวิชา	2555	2556	2557	2558	2559	2560
อุตสาหกรรม	247,303	241,189	242,763	241,457	247,420	246,735
ปวช.1	97,330	89,717	90,827	95,911	97,308	95,368
ปวช.2	68,976	66,881	65,481	64,051	69,817	67,593
ปวช.3	80,997	84,591	86,455	81,495	80,295	83,774
อุตสาหกรรม ท่องเที่ยว	14,148	14,083	14,438	15,588	17,463	18,093
ปวช.1	5,979	5,446	5,487	6,884	7,424	6,927
ปวช.2	4,158	4,215	4,155	4,149	5,334	5,527
ปวช.3	4,011	4,422	4,796	4,555	4,705	5,639
อุตสาหกรรม สิ่งทอ	227	184	277	279	270	167
ปวช.1	134	72	153	89	54	51
ปวช.2	71	57	56	131	81	43
ปวช.3	22	55	68	59	135	73

จากตารางที่ 4-2 จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ของสถาบันการศึกษาภาครัฐ จำแนกตามสาขาวิชา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2555-2558 มีแนวโน้มลดลงทุกปี และเพิ่มขึ้นในปีการศึกษา 2559 โดยในปีการศึกษา 2560 มีจำนวน 437,949 คน ที่ส่วนใหญ่อยู่ในสาขาอุตสาหกรรม จำนวน 246,735 คน คิดเป็นร้อยละ 56.34 รองลงมาเป็นสาขาพาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ จำนวน 125,389 คน คิดเป็นร้อยละ 28.63 สาขาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จำนวน 28,862 คน คิดเป็นร้อยละ 4.13 และน้อยที่สุดเป็นอุตสาหกรรมสิ่งทอ จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 0.04 โดยส่วนใหญ่ักเรียนจะหายไปในปีที่ 2 มากที่สุดและมีนักเรียนตกค้างหรือกลับเข้ามาเรียนอยู่ในชั้นปีที่ 3

ตารางที่ 4-3 จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ภาคเอกชน จำแนกตาม สาขาวิชา

ประเภทวิชา	2555	2556	2557	2558	2559	2560
ภาพรวม	252,607	237,531	218,283	167,084	196,922	209,628
ปวช.1	95,214	79,153	65,491	43,209	74,336	74,247
ปวช.2	80,811	80,589	75,475	40,333	63,741	69,157
ปวช.3	76,582	77,789	77,317	83,542	58,845	66,224
เกษตรกรรม	40	51	11	160	83	9
ปวช.1	18	25	6	37	35	4
ปวช.2	12	9	5	43	16	4
ปวช.3	10	17	-	80	32	1
คหกรรม	282	446	495	282	459	634
ปวช.1	141	261	181	81	163	251
ปวช.2	105	85	223	60	155	190
ปวช.3	36	100	91	141	141	193
เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	-	-	-	1,486	769	1,028
ปวช.1	-	-	-	432	383	418
ปวช.2	-	-	-	311	220	392
ปวช.3	-	-	-	743	166	218
พาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ	166,763	153,439	140,722	106,250	115,365	119,511
ปวช.1	62,721	49,157	41,621	27,624	42,229	41,589
ปวช.2	53,982	53,002	48,706	25,501	37,779	39,033
ปวช.3	50,060	51,280	50,395	53,125	35,357	38,889
ประมง	-	-	-	56	-	-
ปวช.1	-	-	-	28	-	-
ปวช.2	-	-	-	-	-	-
ปวช.3	-	-	-	28	-	-
ศิลปกรรม	3,276	3,276	3,013	1,268	3,049	3,486
ปวช.1	1,448	1,201	1,008	349	1,298	1,422
ปวช.2	941	1,103	1,009	285	933	1,057
ปวช.3	887	972	996	634	818	1,007

ตารางที่ 4-3 (ต่อ)

ประเภทวิชา	2555	2556	2557	2558	2559	2560
อุตสาหกรรม	74,867	73,405	67,524	53,922	69,142	74,191
ปวช.1	27,992	25,906	20,658	13,693	26,931	26,223
ปวช.2	23,376	24,134	23,290	13,268	22,078	25,075
ปวช.3	23,499	23,365	23,576	26,961	20,133	22,893
อุตสาหกรรม ท่องเที่ยว	7,379	6,914	6,518	3,660	8,055	10,769
ปวช.1	2,894	2,603	2,017	965	3,297	4,340
ปวช.2	2,395	2,256	2,242	865	2,560	3,406
ปวช.3	2,090	2,055	2,259	1,830	2,198	3,023
อุตสาหกรรม สิ่งทอ	-	-	-	-	-	-
ปวช.1	-	-	-	-	-	-
ปวช.2	-	-	-	-	-	-
ปวช.3	-	-	-	-	-	-

จากตารางที่ 4-3 จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ของสถาบันการศึกษาภาคเอกชน จำแนกตามสาขาวิชา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2555-2558 มีแนวโน้มลดลงทุกปี จนถึงปีการศึกษา 2559-2560 มีแนวโน้มสูงขึ้น โดยในปีการศึกษา 2560 มีจำนวน 209,628 คน ที่ส่วนใหญ่อยู่ในสาขาพาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ จำนวน 119,511 คน คิดเป็น ร้อยละ 57.01 รองลงมาเป็นสาขาอุตสาหกรรม จำนวน 74,191 คน คิดเป็นร้อยละ 35.39 สาขาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จำนวน 10,769 คน คิดเป็นร้อยละ 5.14 และน้อยที่สุดเป็นเกษตรกรรม จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 0.00 โดยส่วนใหญ่ผู้เรียนจะหายไปในช่วงปีที่ 2 มากที่สุดและมีนักเรียนตกค้างหรือกลับเข้ามาเรียนอยู่ในชั้นปีที่ 3

ตารางที่ 4-4 อัตราการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา **ทั้งภาครัฐ**
และเอกชน จำแนกตามสาขาวิชา

สาขาวิชา	2556	2557	2558	2559	2560
ภาพรวม	90.60	95.49	91.49	106.02	92.80
เกษตรกรรม	93.77	98.82	91.20	101.75	89.58
คหกรรม	86.86	91.79	88.77	92.36	90.75
เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	-	-	-	77.72	91.43
พาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ	90.61	95.53	90.45	110.70	93.93
ประมง	78.85	90.42	86.77	69.55	94.06
ศิลปกรรม	85.13	88.67	78.88	114.64	88.71
อุตสาหกรรม	91.41	96.21	92.77	102.89	92.23
อุตสาหกรรมท่องเที่ยว	83.94	92.64	82.00	115.04	94.52
อุตสาหกรรมสิ่งทอ	54.63	96.12	90.91	98.18	85.93

จากตารางที่ 4-4 อัตราการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา **ทั้งภาครัฐและเอกชน** ในปีการศึกษา 2560 มีอัตราการคงอยู่ที่ 92.80 เนื่องจากนักเรียนสามารถเก็บหน่วยกิตรายวิชา เพื่อสามารถกลับเข้ามาเรียนได้ทำให้ในชั้นปีสุดท้ายและมีนักเรียนกลับเข้ามาเรียนหรือตกค้างรวมอยู่ จึงทำให้ค่าเกิน 100 ในปีการศึกษา 2560 เมื่อพิจารณาตามสาขา สาขาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีอัตราการคงอยู่สูงที่สุด 94.52 รองลงมาเป็นประมง 94.06 และน้อยที่สุด คือ อุตสาหกรรมสิ่งทอ 85.93

ตารางที่ 4-5 อัตราการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ภาครัฐ
จำแนกตามสาขาวิชา

สาขาวิชา	2556	2557	2558	2559	2560
ภาพรวม	95.40	93.30	94.34	90.39	92.06
เกษตรกรรม	99.13	89.93	102.12	89.99	94.90
คหกรรม	91.82	90.52	90.63	89.85	92.17
เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	-	-	-	89.34	92.16
พาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ	93.96	93.82	95.06	90.85	93.60
ประมง	90.42	79.37	74.73	94.06	87.54
ศิลปกรรม	89.21	89.51	99.91	87.66	80.93
อุตสาหกรรม	97.02	93.11	93.84	90.57	91.77
อุตสาหกรรมท่องเที่ยว	92.65	90.27	90.99	87.52	91.42
อุตสาหกรรมสิ่งทอ	96.12	90.91	98.18	85.93	107.45

จากตารางที่ 4-5 อัตราการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา สถาบันการศึกษาภาครัฐ ในปีการศึกษา 2560 มีอัตราการคงอยู่ที่ 92.06 เนื่องจากนักเรียนสามารถเก็บหน่วยกิตรายวิชาเพื่อสามารถกลับเข้ามาเรียนได้ทำให้ในชั้นปีสุดท้ายและมีนักเรียนกลับเข้ามาเรียนหรือตกค้างรวมอยู่ จึงทำให้ค่าเกิน 100 ในปีการศึกษา 2560 เมื่อพิจารณาตามสาขา สาขาอุตสาหกรรมสิ่งทอมีอัตราการคงอยู่สูงที่สุด 107.45 รองลงมาเป็นเกษตรกรรม 94.17 และน้อยที่สุด คือ ศิลปกรรม 80.93

ตารางที่ 4-6 อัตราการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ภาคเอกชน
จำแนกตามสาขาวิชา

สาขาวิชา	2556	2557	2558	2559	2560
ภาพรวม	89.97	95.65	87.88	146.74	98.05
เกษตรกรรม	86.67	14.71	0.00	60.00	9.80
คหกรรม	75.20	90.75	49.75	209.93	120.44
เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	0.00	0.00	0.00	51.95	101.16
พาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ	89.36	97.01	87.05	137.67	97.39
ประมง	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
ศิลปกรรม	86.86	87.02	45.56	276.18	92.51
อุตสาหกรรม	92.47	93.66	91.54	156.56	97.88
อุตสาหกรรมท่องเที่ยว	81.51	92.63	63.28	260.00	109.77
อุตสาหกรรมสิ่งทอ	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

จากตารางที่ 4-6 อัตราการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา สถาบันการศึกษาภาคเอกชน ในปีการศึกษา 2560 มีอัตราการคงอยู่ที่ 98.05 เนื่องจากนักเรียนสามารถเก็บหน่วยกิตรายวิชาเพื่อสามารถกลับเข้ามาเรียนได้ทำให้ในชั้นปีสุดท้ายและมีนักเรียนกลับเข้ามาเรียนหรือตกค้างรวมอยู่ จึงทำให้ค่าเกิน 100 ในปีการศึกษา 2560 เมื่อพิจารณาตามสาขา สาขาคหกรรมมีอัตราการคงอยู่สูงที่สุด 120.44 รองลงมาเป็นอุตสาหกรรมท่องเที่ยว 109.77 และน้อยที่สุด คือ เกษตรกรรม 9.80

ตารางที่ 4-7 อัตราการคงอยู่ในชั้นปีสุดท้ายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภท
อาชีวศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชน จำแนกตามสาขาวิชา

สาขาวิชา	2557	2558	2559	2560
ภาพรวม	85.32	94.22	89.37	100.10
เกษตรกรรม	95.18	89.40	99.69	87.97
คหกรรม	81.30	80.19	84.63	84.21
เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	0.00	0.00	0.00	78.00
พาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ	83.57	97.40	87.61	105.75
ประมง	64.82	85.57	60.63	64.52
ศิลปกรรม	74.60	72.47	82.39	97.55
อุตสาหกรรม	87.80	93.80	90.08	97.32
อุตสาหกรรมท่องเที่ยว	79.51	79.33	91.99	110.36
อุตสาหกรรมสิ่งทอ	50.75	81.94	88.24	82.02

จากตารางที่ 4-7 อัตราการคงอยู่ในชั้นปีสุดท้ายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชน ในภาพรวม มีแนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งในปีการศึกษา 2560 มีอัตราการคงอยู่ในชั้นปีสุดท้ายที่ 100.10 สูงกว่าทุกปี เนื่องจากนักเรียนสามารถเก็บหน่วยกิตรายวิชา เพื่อสามารถกลับเข้ามาเรียนได้ทำให้ในชั้นปีสุดท้ายและมีนักเรียนกลับเข้ามาเรียนหรือตกค้างรวมอยู่ จึงทำให้ค่าเกิน 100 ในปีการศึกษา 2560 เมื่อพิจารณาตามสาขา สาขาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีอัตราการคงอยู่ในชั้นปีสุดท้ายสูงที่สุด 110.36 รองลงมาเป็นพาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ 105.75 และน้อยที่สุด คือ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 78.00

ตารางที่ 4-8 อัตราการคงอยู่ในชั้นปีสุดท้ายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภท
อาชีวศึกษา ภาครัฐ จำแนกตามสาขาวิชา

สาขาวิชา	2557	2558	2559	2560
ภาพรวม	88.68	89.18	86.68	83.41
เกษตรกรรม	88.24	99.14	88.55	89.09
คหกรรม	81.47	84.87	82.03	82.50
เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	73.19	378.30	86.78	81.26
พาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ	87.26	89.81	86.84	84.16
ประมง	71.64	60.63	72.73	98.56
ศิลปกรรม	78.55	82.74	82.24	74.63
อุตสาหกรรม	90.84	88.40	87.35	83.39
อุตสาหกรรมท่องเที่ยว	83.64	85.75	81.91	80.62
อุตสาหกรรมสิ่งทอ	81.94	88.24	82.02	98.15

จากตารางที่ 4-8 อัตราการคงอยู่ในชั้นปีสุดท้ายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ของสถาบันการศึกษาภาครัฐ ในภาพรวมมีแนวโน้มลดลง ซึ่งในปีการศึกษา 2560 มีอัตราการคงอยู่ในชั้นปีสุดท้ายที่ 83.41 ลดลงจากปีการศึกษา 2559 เนื่องจากนักเรียนสามารถเก็บหน่วยกิตรายวิชาเพื่อสามารถกลับเข้ามาเรียนได้ทำให้ในชั้นปีสุดท้ายและมีนักเรียนกลับเข้ามาเรียนหรือตกค้างรวมอยู่ ในปีการศึกษา 2560 เมื่อพิจารณาตามสาขา สาขาประมงสูงที่สุด 98.56 รองลงมาเป็นอุตสาหกรรมสิ่งทอ 98.15 และน้อยที่สุด คือ อุตสาหกรรมท่องเที่ยว 80.62

ตารางที่ 4-9 อัตราการคงอยู่ในชั้นปีสุดท้ายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภท
อาชีวศึกษา ภาคเอกชน จำแนกตามสาขาวิชา

สาขาวิชา	2557	2558	2559	2560
ภาพรวม	81.20	105.54	89.85	153.26
เกษตรกรรม	0.00	0.00	0.00	0.00
คหกรรม	64.54	54.02	77.90	238.27
เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	0.00	0.00	0.00	50.46
พาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ	80.35	108.07	84.95	140.78
ประมง	0.00	0.00	0.00	0.00
ศิลปกรรม	68.78	52.79	81.15	288.54
อุตสาหกรรม	84.22	104.07	97.46	167.19
อุตสาหกรรมท่องเที่ยว	78.06	70.30	108.97	313.26
อุตสาหกรรมสิ่งทอ	0.00	0.00	0.00	0.00

จากตารางที่ 4-9 อัตราการคงอยู่ในชั้นปีสุดท้ายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ของสถาบันการศึกษาภาคเอกชน มีแนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งในปีการศึกษา 2560 มีอัตราการคงอยู่ในชั้นปีสุดท้ายที่ 153.26 สูงกว่าทุกปี เนื่องจากนักเรียนสามารถเก็บหน่วยกิตรายวิชา เพื่อสามารถกลับเข้ามาเรียนได้ทำให้ในชั้นปีสุดท้ายและมีนักเรียนกลับเข้ามาเรียนหรือตกค้างรวมอยู่ จึงทำให้ค่าเกิน 100 ในปีการศึกษา 2560 เมื่อพิจารณาตามสาขา สาขาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีอัตราการคงอยู่ในชั้นปีสุดท้ายสูงที่สุด 313.26 รองลงมาเป็นศิลปกรรม 288.54 และน้อยที่สุดคือ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 50.46

4.2 ปัจจัยการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา

การศึกษาปัจจัยการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา จากการสำรวจแบบสอบถาม จากผู้บริหาร/ครู จำนวน 350 คน และนักเรียน 936 คน รายละเอียดดังตารางที่ 4-10 – 4-14

ตารางที่ 4-10 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารและครู

ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารและครู	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	150	42.86
- หญิง	200	57.14
2. ประเภทสถาบัน		
- รัฐบาล	158	45.14
- เอกชน	192	54.86
3. ตำแหน่ง		
- ผู้บริหาร	57	16.29
- ครู	293	83.71
4. ประสบการณ์ทำงาน		
- น้อยกว่า 3 ปี	60	17.14
- 3 - 5 ปี	38	10.86
- 6 - 10 ปี	73	20.86
- มากกว่า 10 ปี	179	51.14

จากตารางที่ 4-10 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหาร/ครู ประกอบด้วยเพศชายจำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86 และเพศหญิงจำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 57.14 ประเภทสถาบันของรัฐบาล จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 45.14 และเอกชน จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 54.86 เป็นผู้บริหาร จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 16.29 ครู จำนวน 293 คน คิดเป็นร้อยละ 83.71 และประสบการณ์การส่วนใหญ่มากกว่า 10 ปี จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 51.14 รองลงมา 6-10 ปี จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 20.86 น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 17.14 และน้อยสุด 3-5 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 10.86

ตารางที่ 4-11 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน

ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	448	47.86
- หญิง	488	52.14
2. ประเภทสถาบัน		
- รัฐบาล	429	45.83
- เอกชน	507	54.17
3. ภูมิภาค		
- กรุงเทพมหานคร	238	25.43
- ภาคกลาง	153	16.35
- ภาคเหนือ	250	26.71
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	215	22.97
- ภาคใต้	80	8.55
4. เกรดเฉลี่ย		
- ต่ำกว่า 2.01	46	4.91
- 2.01-2.50	230	24.57
- 2.51-3.00	318	33.97
- 3.01-3.50	234	25.00
- มากกว่า 3.50	108	11.54
5. สาขาวิชา		
- อุตสาหกรรม	311	33.23
- ศิลปกรรม	20	2.14
- พาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ	469	50.11
- คหกรรม	12	1.28
- เกษตรกรรม	38	4.06
- ประมง	13	1.39
- อุตสาหกรรมท่องเที่ยว	23	2.46
- อุตสาหกรรมสิ่งทอ	50	5.34
- เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	311	33.23
6. การพักอาศัย		
- อยู่กับบิดา/มารดา	613	65.49
- อยู่กับญาติ/พี่น้อง	129	13.78
- อยู่หอพัก	194	20.73

ตารางที่ 4-11 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน	จำนวน	ร้อยละ
7. อาชีพของผู้ปกครอง		
- รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	68	7.26
- พนักงานบริษัทเอกชน	71	7.59
- ธุรกิจส่วนตัว	145	15.49
- รับจ้างทั่วไป	472	50.43
- เกษตรกร	179	19.12
- อื่นๆ เช่น	1	0.11
8. ค่าใช้จ่ายในการศึกษา		
- บิดามารดา/ผู้ปกครอง	818	87.39
- หาเงินเรียนเองจากการหารายได้เสริม	161	17.20
- กู้เงินเรียน	187	19.98
- ได้รับทุนศึกษา	78	8.33

จากตารางที่ 4-11 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภท อาชีวศึกษา จากการสำรวจแบบสอบถาม จากนักเรียน 936 คน เป็นเพศชายจำนวน 448 คน คิดเป็น ร้อยละ 47.86 เพศหญิงจำนวน 488 คน คิดเป็นร้อยละ 52.14 ศึกษาในสถาบันการศึกษารัฐบาล จำนวน 429 คน คิดเป็นร้อยละ 45.83 สถาบันการศึกษาเอกชนจำนวน 507 คน คิดเป็นร้อยละ 54.17 ส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 238 คน คิดเป็นร้อยละ 25.43 ภาคกลาง จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 16.35 ภาคเหนือ 250 คน คิดเป็นร้อยละ 26.71 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 215 คิดเป็นร้อยละ 22.97 และภาคใต้จำนวน 80 คิดเป็นร้อยละ 8.55 มีเกรดเฉลี่ยต่ำกว่า 2.01 จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 4.91 เกรดเฉลี่ย 2.01-2.50 จำนวน 230 คิดเป็นร้อยละ 24.57 เกรดเฉลี่ย 2.51-3.00 จำนวน 318 คน คิดเป็นร้อยละ 33.97 เกรดเฉลี่ย 3.01-3.50 จำนวน 234 คิดเป็นร้อยละ 25.00 และเกรดเฉลี่ยมากกว่า 3.50 จำนวน 108 คิดเป็นร้อยละ 11.54 นักเรียนศึกษาในสาขาอุตสาหกรรม จำนวน 311 คิดเป็นร้อยละ 33.23 สาขาศิลปกรรม จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 2.14 สาขาพาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ จำนวน 469 คิดเป็นร้อยละ 50.11 สาขาคหกรรม จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 1.28 สาขาเกษตรกรรม จำนวน 38 คน คิดเป็น ร้อยละ 4.06 สาขาประมง จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 1.39 สาขาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 2.46 สาขาอุตสาหกรรมสิ่งทอ จำนวน 50 คิดเป็นร้อยละ 5.34 และ สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จำนวน 311 คิดเป็นร้อยละ 33.23 ส่วนใหญ่นักเรียนพัก อาศัยอยู่กับบิดา/มารดามากที่สุด จำนวน 613 คน คิดเป็นร้อยละ 65.49 อยู่กับญาติ/พี่น้อง จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 13.78 อยู่หอพัก จำนวน 194 คิดเป็นร้อยละ 20.73 ผู้ปกครองส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปมากที่สุด จำนวน 472 คน คิดเป็นร้อยละ 50.43 รองลงมาประกอบอาชีพ เกษตรกร จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 19.12 น้อยที่สุดประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ

จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 7.26 และ ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ได้จากบิดามารดา/ผู้ปกครอง จำนวน 818 คน คิดเป็นร้อยละ 87.39 รองลงมาได้จากการกู้ยืม จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 19.98 จากการหาเงินเรียนเองจากการหารายได้เสริม จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 17.20 และน้อยที่สุด ได้รับจากทุนการศึกษา จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33

ตารางที่ 4-12 ร้อยละของความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และนักเรียนถึงเหตุผลในการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษา

เหตุผลในการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษา	ผู้บริหาร/ครู n= 350	นักเรียน n= 936
1. เป็นความต้องการของผู้ปกครอง	57.43	31.30
2. เป็นความตั้งใจของตัวเอง	64.86	73.40
3. อยู่ใกล้บ้าน	50.29	37.93
4. ผลตอบแทน/ค่าจ้าง เมื่อจบการศึกษา	36.00	21.37
5. เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน	66.57	34.72
6. ชื่อเสียงและการเป็นที่ยอมรับของสถาบัน	38.00	12.18
7. การสนับสนุนหน่วยงานต่างๆ (ทุนการศึกษา)	25.71	8.76
8. ฐานะทางครอบครัว	36.86	16.99
9. การรับประกันการมีงานทำเมื่อสำเร็จการศึกษา	35.71	30.24
10. สถาบันมีการจัดหางานเพื่อให้มีรายได้ในระหว่างการเรียน	36.57	21.15
11. รูปแบบการจัดการศึกษาของสถาบัน	40.86	21.58
12. อื่นๆ เช่น ตามเพื่อน	2.00	0.43

จากตารางที่ 4-12 เหตุผลในการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร/ครู มากที่สุด คือ เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ร้อยละ 66.57 รองลงมาเป็นความตั้งใจของตัวเอง ร้อยละ 64.86 เป็นความต้องการของผู้ปกครอง ร้อยละ 57.43 และน้อยที่สุด คือ การสนับสนุนหน่วยงานต่างๆ ร้อยละ 25.71 ส่วนความคิดเห็นของนักเรียน มากที่สุด คือ เป็นความตั้งใจของตัวเอง ร้อยละ 73.40 รองลงมาเป็น อยู่ใกล้บ้าน ร้อยละ 37.93 เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ร้อยละ 34.72 และน้อยที่สุด คือ การสนับสนุนหน่วยงานต่างๆ ร้อยละ 8.76

ตารางที่ 4-13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยทำให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีวศึกษา จำแนกตามผู้บริหาร/ครู และนักเรียน

ปัจจัยที่ทำให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่	ผู้บริหาร/ครู			นักเรียน			GAP
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ	
1. ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว	3.87	0.76	มาก	3.68	0.84	มาก	0.19
2. ความสัมพันธ์ในครอบครัว	3.89	0.70	มาก	4.06	0.83	มาก	0.17
3. การปรับตัวเข้ากับรุ่นพี่และเพื่อน	4.01	0.65	มาก	3.92	0.78	มาก	0.09
4. ไม่มีปัญหาส่วนตัว เช่น ติดยาเสพติด ตั้งครรภ์	3.80	1.06	มาก	3.88	1.39	มาก	0.08
5. นักเรียนได้เลือกเรียนในสาขาที่ตนเองชอบ	4.41	0.64	มากที่สุด	4.22	0.82	มากที่สุด	0.19
6. ความภาคภูมิใจในสถาบัน	4.19	0.67	มาก	4.17	0.75	มาก	0.02
7. กฎ ระเบียบ และความเข้มงวดของสถาบัน	3.97	0.72	มาก	4.03	0.81	มาก	0.06
8. ความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน เช่น สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมืออุปกรณ์	4.07	0.69	มาก	4.00	0.80	มาก	0.07
9. การรับประกันการมีงานทำเมื่อสำเร็จการศึกษา	4.06	0.74	มาก	4.09	0.69	มาก	0.03
10. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น ตรงตามความต้องการของนักศึกษา	4.14	0.67	มาก	3.98	0.77		0.16
11. การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก	3.89	0.77	มาก	3.81	0.85	มาก	0.08
12. ความเข้าใจ เข้าถึงและการเอาใจใส่ดูแลนักเรียนของอาจารย์	4.40	0.63	มากที่สุด	4.13	0.77	มาก	0.27
13. การชี้แนะแนวทางและการช่วยเหลือของอาจารย์ทั้งเรื่องเรียนและเรื่องส่วนตัว	4.31	0.63	มากที่สุด	4.16	0.78	มาก	0.15
14. สภาพแวดล้อมภายนอกของสถาบันที่ดี เช่น ไม่มีสถานบันเทิง ไม่มีร้านเกม ไม่มีแหล่งมั่วสุม เป็นต้น	4.03	0.81	มาก	3.98	0.85	มาก	0.05
15. การเดินทางมาสถาบัน	4.02	0.72	มาก	3.95	0.81	มาก	0.07
16. การให้เงินกู้ด้านการศึกษา	4.11	0.78	มาก	3.89	0.94	มาก	0.22
17. ไม่มีการทะเลาะวิวาทระหว่างสถาบัน	4.00	0.86	มาก	3.90	1.10	มาก	0.10

จากตารางที่ 4-13 ระดับปัจจัยทำให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีวศึกษา จำแนกตามผู้บริหาร/ครู และนักเรียนสรุปได้ดังนี้

ผู้บริหาร/ครูมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทำให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีวศึกษาทุกข้ออยู่ในระดับมากขึ้นไป โดยปัจจัยที่ทำให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่สูงที่สุด คือ นักเรียนได้เลือกเรียนในสาขาที่ตนเองชอบ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.41, SD = 0.64) รองลงมาเป็นความเข้าใจ เข้าถึงและการเอาใจใส่ดูแลนักเรียนของอาจารย์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.40, SD = 0.63) การชี้แนะแนวทางและการช่วยเหลือของอาจารย์ทั้งเรื่องเรียนและเรื่องส่วนตัว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.31, SD = 0.63) และปัจจัยทำให้นักเรียนยังคงเรียนน้อยที่สุด คือ การที่นักเรียนไม่มีปัญหาส่วนตัว เช่น ดิถยาเสพติด ตั้งครรภ์ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 3.80, SD = 1.06)

นักเรียนมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทำให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีวศึกษาทุกข้ออยู่ในระดับมากขึ้นไป โดยปัจจัยทำให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่สูงที่สุด คือ นักเรียนได้เลือกเรียนในสาขาที่ตนเองชอบ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.22, SD = 0.82) รองลงมาเป็นการชี้แนะแนวทางและการช่วยเหลือของอาจารย์ทั้งเรื่องเรียนและเรื่องส่วนตัว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.16, SD = 0.78) ความเข้าใจ เข้าถึงและการเอาใจใส่ดูแลนักเรียนของอาจารย์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.13, SD = 0.77) และปัจจัยทำให้นักเรียนยังคงเรียนน้อยที่สุด คือ ฐานะทางครอบครัว ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 3.68, SD = 0.84)

ความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นระหว่างผู้บริหาร/ครูและนักเรียนที่แตกต่างกันมากที่สุด คือ ความเข้าใจ เข้าถึงและการเอาใจใส่ดูแลนักเรียนของอาจารย์ (GAP=0.27) รองลงมาเป็นการให้เงินกู้ด้านการศึกษา (GAP=0.22) และน้อยที่สุด คือ ความภาคภูมิใจในสถาบัน (GAP=0.02)

ตารางที่ 4-14 ร้อยละของสาเหตุนักเรียนที่ไม่ได้กลับเข้ามาศึกษาในปีการศึกษา 2561

สาเหตุ	ร้อยละของความคิดเห็น	
	ผู้บริหาร/ครู	นักเรียน
1. ย้ายที่เรียนใหม่	23.14	4.27
2. ฐานะทางครอบครัว	16.86	1.50
3. ปัญหาส่วนตัวของนักเรียนเอง	37.71	8.55
4. อื่นๆ เช่น ตามเพื่อน เกรดไม่ถึงเกณฑ์ มีปัญหากับอาจารย์	2.57	0.53

จากตารางที่ 4-14 ร้อยละของสาเหตุนักเรียนที่ไม่ได้กลับเข้ามาศึกษาต่อในปีการศึกษา 2561 ในความคิดเห็นของทั้งผู้บริหาร/ครู และนักเรียนส่วนใหญ่เป็นปัญหาของนักเรียนเอง รองลงมาเป็นการย้ายที่เรียนใหม่ และฐานะทางครอบครัว

4.3 ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ประเภทอาชีวศึกษา

ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนคงอยู่จนจบการศึกษา ที่ได้จากการสัมภาษณ์ มีปัจจัยหลายสาเหตุด้วยกัน โดยที่ครู ผู้ปกครอง และตัวนักเรียน ที่ต่างช่วยเหลือดูแล ได้แก่

1. ส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้ถึงความถนัดของตัวเอง ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้นักเรียนได้เรียนรู้จริง ได้เห็นจริง ในหลากหลายอาชีพ ตลอดจนให้ทดลองปฏิบัติงานต่างๆ ที่ทำให้เกิดความชอบที่แท้จริงและเป็นสิ่งที่นักเรียนเองอยากจะเรียนรู้ต่อยอด
2. ปรับปรุงการแนะแนวทางการศึกษาให้นักเรียนได้รู้ถึงเส้นทางการเรียนต่อที่หลากหลาย ตลอดจนให้คำแนะนำการวางแผนทำงานเมื่อศึกษาจบ
3. ส่งเสริมให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างศึกษา และการันตีการมีงานทำหลังสำเร็จการศึกษา
4. จัดการเรียนการสอนที่สามารถตอบสนองต่อนักเรียนได้หลายรูปแบบ ทันสมัยต่อโลกที่เปลี่ยนแปลง สามารถนำไปปฏิบัติงานได้จริงในสถานประกอบการสามารถสร้างรายได้และประกอบอาชีพได้
5. การดูแล เอาใจใส่ และให้ความช่วยเหลือของครู ในด้านต่างๆ เช่น ด้านการเรียน ความเป็นอยู่ การใช้ทักษะชีวิต เป็นต้น
6. สถาบันอาชีวศึกษาต้องตอบโจทย์ความต้องการของตลาดแรงงานในพื้นที่ในปัจจุบันและอนาคตได้ เพื่อให้นักเรียนจะได้มีงานทำที่ใกล้บ้าน
7. สร้างบรรยากาศการเรียนการสอนที่ดี ครูเข้าใจบริบทนักเรียน ครูเป็นผู้ชี้แนะการเรียนรู้ คอยกระตุ้น ส่งเสริมให้นักเรียนคิดต่อยอด ที่สามารถทำให้เกิดการเรียนด้วยตนเองที่สูงขึ้นได้
8. ครอบครัวมีการสนับสนุน ส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนในระดับมัธยมศึกษา ประเภทอาชีวศึกษา
9. แนวทางการศึกษาต่อที่สามารถถึงระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่า
10. มีผลตอบแทนที่สูงเมื่อสำเร็จการศึกษา
11. การส่งเสริม สนับสนุนของภาครัฐและเอกชนในด้านต่างๆ เช่น ทุนการศึกษา เครื่องมือในการฝึกปฏิบัติงาน สถานที่ในการฝึกประสบการณ์ เป็นต้น
12. ความเข้มแข็งของสถาบันที่มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างรุ่น และการสร้างชื่อเสียงต่างๆ ที่ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในสถาบันที่นักเรียนศึกษาอยู่
13. ความมุ่งมั่นในการศึกษาของนักเรียนที่มีต่อการศึกษา ตลอดจนการมองเห็นเส้นทางการสร้างอาชีพ และอนาคตที่ชัดเจน ที่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข
14. สิ่งแวดล้อมรอบข้างของสถาบันต้องไม่มีสิ่งยั่วยุหรือชักจูงนักเรียนให้ไปในทางที่ไม่ดี เช่น สถานบันเทิงต่างๆ แหล่งมั่วสุม เป็นต้น

4.4 แนวทางการเพิ่มอัตราการคงอยู่ และสัดส่วนผู้เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา

แนวทางการเพิ่มอัตราการคงอยู่ และสัดส่วนผู้เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ที่ได้จากการสัมภาษณ์ ได้แก่

1. ปรับทัศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีวศึกษา ในเรื่องต่างๆ เช่น กลัวนักเรียนตีกัน ค่าตอบแทนเมื่อสำเร็จการศึกษาน้อย และไม่สามารถเรียนต่อในระดับปริญญาตรีได้ เป็นต้น

2. การันตีการมีงานทำ และค่าตอบแทนที่เหมาะสมเมื่อสำเร็จการศึกษา

3. หน่วยงานเอกชนสามารถเปิดหลักสูตรผลิตนักเรียน เพื่อตอบโจทย์ของหน่วยงานตนเองได้ (โรงเรียนในโรงงาน)

4. สถาบันการศึกษาต้องผลิตแรงงานให้ตรงกับความต้องการในแต่ละท้องถิ่นได้ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

5. สถาบันการศึกษาต้องร่วมมือกับเอกชนในการจัดการศึกษาเพื่อความเชื่อมั่นของนักเรียนและผู้ปกครอง ต่อคุณภาพและมาตรฐานการจัดการเรียนการสอน

6. เปิดหลักสูตรที่สามารถศึกษาต่อได้ถึงระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่า

7. การแนะแนวของครูถึงเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษา

8. การเพิ่มจำนวนการรับนักเรียนประเภทอาชีวศึกษาให้สูงขึ้น และปรับการลดนักเรียนประเภทสามัญศึกษา ตลอดจนการเพิ่มสถาบันการศึกษาประเภทอาชีวศึกษาที่มีจำนวน 841 แห่ง ให้สูงขึ้นเมื่อเทียบกับสถาบันการศึกษาประเภทสามัญศึกษาที่มีอยู่ 3,634 แห่ง ที่แตกต่างกันมาก

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สภาพและปัจจัยการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการดำเนินงานตามแผนการศึกษาชาติ นโยบายรัฐบาลและยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปีของประเทศ ที่ต้องการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา และผลิตกำลังคนให้เพียงพอกับความต้องการของตลาดแรงงาน

สรุป

1. การศึกษาสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ที่ได้จากข้อมูลทุติยภูมิ จากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ที่เป็นจำนวนนักเรียนตั้งแต่ปี 2555-2560 ทั้งภาครัฐและเอกชนตั้งแต่ปีการศึกษา 2555-2558 มีแนวโน้มลดลงทุกปี จนถึงปีการศึกษา 2559-2560 มีแนวโน้มสูงขึ้น โดยในปีการศึกษา 2560 มีจำนวน 647,577 คน ที่ส่วนใหญ่อยู่ในสาขาอุตสาหกรรม จำนวน 320,926 คน คิดเป็นร้อยละ 49.56 รองลงมาเป็นสาขาพาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ จำนวน 244,900 คน คิดเป็นร้อยละ 37.82 สาขาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จำนวน 28,862 คน คิดเป็นร้อยละ 4.46 และน้อยที่สุดเป็นอุตสาหกรรมสิ่งทอ จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 0.03 โดยส่วนใหญ่ นักเรียนจะหายไปในปีที่ 2 มากที่สุด โดยนักเรียน ปวช.1 ในปีการศึกษา 2559 มีจำนวน 244,103 คน คงเหลืออยู่ 192,989 คน ในปีการศึกษา 2560 ที่เป็น ปวช.2 คิดเป็นอัตราการคงอยู่ร้อยละ 79.06 ที่นักเรียนหายไปถึงร้อยละ 20.94 (จำนวน 51,114) ที่สาเหตุส่วนใหญ่มาจากตัวนักเรียนเองที่เลือกเรียนไม่ตรงกับความต้องการของตัวเอง ย้ายที่เรียนใหม่ เป็นต้น อัตราการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชน ในปีการศึกษา 2560 มีอัตราการคงอยู่ที่ 92.80 เมื่อพิจารณาตามสาขา สาขาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีอัตราการคงอยู่สูงที่สุด 94.52 รองลงมาเป็นประมง 94.06 และน้อยที่สุดคือ อุตสาหกรรมสิ่งทอ 85.93 อัตราการคงอยู่ในชั้นปีสุดท้ายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชน ในภาพรวม มีแนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งในปีการศึกษา 2560 มีอัตราการคงอยู่ในชั้นปีสุดท้ายที่ 100.10 สูงกว่าทุกปี (เนื่องจากนักเรียนสามารถเก็บหน่วยกิตรายวิชา เพื่อสามารถกลับเข้ามาเรียนได้ทำให้ในชั้นปีสุดท้ายและมีนักเรียนกลับเข้ามาเรียนหรือตกค้างรวมอยู่ จึงทำให้ค่าเกิน 100) เมื่อพิจารณาตามสาขา สาขาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีอัตราการคงอยู่ในชั้นปีสุดท้ายสูงที่สุด 110.36 รองลงมาเป็นพาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ 105.75 และน้อยที่สุดคือ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 78.00

2. การศึกษาปัจจัยการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา จากการสำรวจจากแบบสอบถาม ที่ประกอบด้วยผู้บริหาร/ครู จำนวน 350 คน เพศชายจำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86 และเพศหญิงจำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 57.14 ประเภทสถาบันของ

รัฐบาล จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 45.14 และเอกชน จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 54.86 เป็นผู้บริหาร จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 16.29 ครู จำนวน 293 คน คิดเป็นร้อยละ 83.71 และประสบการณ์ส่วนใหญ่มากกว่า 10 ปี จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 51.14 รองลงมา 6-10 ปี จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 20.86 น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 17.14 และน้อยสุด 3-5 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 10.86 และนักเรียน จำนวน 936 คน เป็นเพศชายจำนวน 448 คน คิดเป็นร้อยละ 47.86 เพศหญิงจำนวน 488 คน คิดเป็นร้อยละ 52.14 ศึกษาในสถาบันการศึกษารัฐบาลจำนวน 429 คน คิดเป็นร้อยละ 45.83 สถาบันการศึกษาเอกชนจำนวน 507 คน คิดเป็นร้อยละ 54.17 ส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 238 คน คิดเป็นร้อยละ 25.43 ภาคกลาง จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 16.35 ภาคเหนือ 250 คน คิดเป็นร้อยละ 26.71 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 22.97 และภาคใต้จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 8.55 ส่วนใหญ่มีเกรดเฉลี่ย 2.51-3.00 จำนวน 318 คน คิดเป็นร้อยละ 33.97 รองลงมาเกรดเฉลี่ย 3.01-3.50 จำนวน 234 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 นักเรียนศึกษาในสาขาอุตสาหกรรม จำนวน 311 คน คิดเป็นร้อยละ 33.23 สาขาศิลปกรรม จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 2.14 สาขาพาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ จำนวน 469 คน คิดเป็นร้อยละ 50.11 สาขาคหกรรม จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 1.28 สาขาเกษตรกรรม จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 4.06 สาขาประมง จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 1.39 สาขาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 2.46 สาขาอุตสาหกรรมสิ่งทอ จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 5.34 และสาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จำนวน 311 คน คิดเป็นร้อยละ 33.23 ส่วนใหญ่นักเรียนพักอาศัยอยู่กับบิดา/มารดามากที่สุด จำนวน 613 คน คิดเป็นร้อยละ 65.49 อยู่กับญาติ/พี่น้อง จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 13.78 อยู่หอพัก จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 20.73 ผู้ปกครองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปมากที่สุด จำนวน 472 คน คิดเป็นร้อยละ 50.43 รองลงมาประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 19.12 น้อยที่สุดประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 7.26 และ ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ได้จากบิดา มารดา/ผู้ปกครอง จำนวน 818 คน คิดเป็นร้อยละ 87.39 รองลงมาได้จากการกู้ยืม จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 19.98 จากการหาเงินเรียนเองจากการหารายได้เสริม จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 17.20 และน้อยที่สุดได้รับจากทุนการศึกษา จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33

2.1 เหตุผลในการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร/ครู มากที่สุด คือ เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ร้อยละ 66.57 รองลงมาเป็นความตั้งใจของตัวเอง ร้อยละ 64.86 เป็นความต้องการของผู้ปกครอง ร้อยละ 57.43 และน้อยที่สุด คือ การสนับสนุนหน่วยงานต่างๆ ร้อยละ 25.71 ส่วนความคิดเห็นของนักเรียน มากที่สุด คือ เป็นความตั้งใจของตัวเอง ร้อยละ 73.40 รองลงมาเป็น อยู่ใกล้บ้าน ร้อยละ 37.93 เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ร้อยละ 34.72 และน้อยที่สุด คือ การสนับสนุนหน่วยงานต่างๆ ร้อยละ 8.76

2.2 ระดับปัจจัยทำให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา จำแนกตามผู้บริหาร/ครู และนักเรียน สรุปได้ดังนี้

2.2.1 ผู้บริหาร/ครูมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทำให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษาทุกข้ออยู่ในระดับมากขึ้นไป โดยปัจจัยที่ทำให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่สูงสุด คือ นักเรียนได้เลือกเรียนในสาขาที่ตนเองชอบ อยู่ในระดับมากที่สุด

($\bar{X}$ = 4.41, SD = 0.64) รองลงมาเป็นความเข้าใจ เข้าถึงและการเอาใจใส่ดูแลนักเรียนของอาจารย์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.40, SD = 0.63) การชี้แนะแนวทางและการช่วยเหลือของอาจารย์ทั้งเรื่องเรียนและเรื่องส่วนตัว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.31, SD = 0.63) และปัจจัยที่ทำให้นักเรียนยังคงเรียนน้อยที่สุด คือ การที่นักเรียนไม่มีปัญหาส่วนตัว เช่น ดิถยาเสพติด ตั้งครรรค์ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 3.80, SD = 1.06)

2.2.2 นักเรียนมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทำให้ นักเรียนยังคงเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีวศึกษาทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุดไป โดยปัจจัยที่ทำให้ นักเรียนยังคงเรียนอยู่สูงที่สุด คือ นักเรียนได้เลือกเรียนในสาขาที่ตนเองชอบ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.22, SD = 0.82) รองลงมาเป็น การชี้แนะแนวทางและการช่วยเหลือของอาจารย์ทั้งเรื่องเรียนและเรื่องส่วนตัว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.16, SD = 0.78) ความเข้าใจ เข้าถึงและการเอาใจใส่ดูแลนักเรียนของอาจารย์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.13, SD = 0.77) และปัจจัยที่ทำให้ นักเรียนยังคงเรียนน้อยที่สุด คือ ฐานะทางครอบครัว ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 3.68, SD = 0.84)

2.2.3 ความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นระหว่างผู้บริหาร/ครูและนักเรียนที่แตกต่างกันมากที่สุด คือ ความเข้าใจ เข้าถึงและการเอาใจใส่ดูแลนักเรียนของอาจารย์ (GAP=0.27) รองลงมาเป็น การให้เงินกู้ด้านการศึกษา (GAP=0.22) และน้อยที่สุด คือ ความภาคภูมิใจในสถาบัน (GAP=0.02)

3. ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนคงอยู่จนจบการศึกษา ที่ได้จากการสัมภาษณ์ มีปัจจัยหลายสาเหตุด้วยกัน โดยที่ครู ผู้ปกครอง และตัวนักเรียน ที่ต่างช่วยเหลือดูแล ได้แก่ การส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้ถึงความถนัดของตนเองตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรับปรุงการแนะแนวทางการศึกษาให้นักเรียนได้รู้ถึงเส้นทางการเรียนต่อที่หลากหลายตลอดจนให้คำแนะนำการวางแผนทำงานเมื่อศึกษาจบส่งเสริมให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างศึกษา การันตีการมีงานทำหลังสำเร็จการศึกษาจัดการเรียนการสอนที่สามารถตอบสนองต่อนักเรียนได้หลายรูปแบบ การดูแลเอาใจใส่และให้ความช่วยเหลือของครู สถาบันอาชีวศึกษาต้องตอบโจทย์ความต้องการของตลาดแรงงานในพื้นที่ในปัจจุบันและอนาคตได้ สร้างบรรยากาศการเรียนการสอนที่ดี ครูเข้าใจบริบทนักเรียน ครูเป็นผู้ชี้แนะการเรียนรู้อย่างกระตุ้น ส่งเสริมให้นักเรียนคิดต่อยอด ที่สามารถทำให้เกิดการเรียนด้วยตนเองที่สูงขึ้นได้ครอบครัวมีการสนับสนุน ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดจนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนในระดับมัธยมศึกษา ประเภทอาชีวศึกษาแนวทางการศึกษาต่อที่สามารถถึงระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่ามีผลตอบแทนที่สูงเมื่อสำเร็จการศึกษาความเข้มแข็งของสถาบันที่มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างรุ่น และการสร้างชื่อเสียงต่างๆ ที่ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในสถาบันที่นักเรียนศึกษาอยู่สิ่งแวดล้อมรอบข้างของสถาบันต้องไม่มีสิ่งยั่วยุหรือชักจูงนักเรียนให้ไปในทางที่ไม่ดี เป็นต้น

4. แนวทางการเพิ่มอัตราการคงอยู่ และสัดส่วนผู้เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ที่ได้จากการสัมภาษณ์ ได้แก่ การปรับทัศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีวศึกษา การันตีการมีงานทำ และค่าตอบแทนที่เหมาะสมเมื่อสำเร็จการศึกษาหน่วยงานเอกชนสามารถเปิดหลักสูตรผลิตนักเรียน เพื่อตอบโจทย์ของหน่วยงานตนเองได้ (โรงเรียนในโรงงาน) สถาบันการศึกษาต้องผลิตแรงงานให้ตรงกับความต้องการในแต่ละท้องถิ่นได้ทั้งในปัจจุบันและในอนาคตสถาบันการศึกษาต้องร่วมมือกับเอกชนในการจัด

การศึกษาเปิดหลักสูตรที่สามารถศึกษาต่อได้ถึงระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่าการแนะแนวของครูถึงเส้นทางการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาการเพิ่มจำนวนการรับนักเรียนประเภทอาชีวศึกษาให้สูงขึ้น

อภิปรายผล

การศึกษาสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ตั้งแต่ปี 2555-2560 ทั้งภาครัฐและเอกชนตั้งแต่ปีการศึกษา 2555-2558 มีแนวโน้มลดลงทุกปี จนถึงปีการศึกษา 2559-2560 มีแนวโน้มสูงขึ้น โดยในปีการศึกษา 2560 มีจำนวน 647,577 คน โดยส่วนใหญ่ นักเรียนจะหายไปในช่วงปีที่ 2 มากที่สุด ในปีการศึกษา 2560 มีอัตราการคงอยู่ในชั้นปีที่ 2 ที่ร้อยละ 79.06 ที่นักเรียนหายไปถึงร้อยละ 20.94 (จำนวน 51,114) ที่มีอัตราการคงที่น้อยกว่าปีการศึกษา 2559 อยู่ที่ ร้อยละ 91.01 ที่สาเหตุส่วนใหญ่มาจากตัวนักเรียนเองที่เลือกเรียนไม่ตรงกับความต้องการของตัวเองทำให้เกิดการย้ายที่เรียนใหม่ เป็นต้น ที่สอดคล้องกับนางสาวเตือนใจ อารีโรจนนุกูล (2557) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาต่อสายอาชีพ ให้ข้อสรุปถึงด้านตัวผู้เรียนเองมีอิทธิพลสูงสุด โดยเฉพาะอุปนิสัยส่วนตัวของผู้เรียน และปริญญา มีสุข (2559) จากการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลการตัดสินใจออกกลางคันของนักเรียน เขตภาคกลาง 1 ที่พูดถึงทัศนคติของนักเรียนต่อการศึกษาที่ไม่ตรงตามความต้องการอัตราการคงอยู่ในภาพรวมอยู่ที่ร้อยละ 92.80 และอัตราการคงอยู่ในชั้นปีสุดท้ายร้อยละ 100.10 (เนื่องจากไม่มีระเบียบที่นักเรียนสามารถเก็บหน่วยกิตรายวิชาเพื่อสามารถกลับเข้ามาเรียนได้ทำให้ในชั้นปีสุดท้ายมีนักเรียนกลับเข้ามาเรียนหรือตกค้างรวมอยู่ จึงทำให้ค่าเกิน 100)

ปัจจัยทำให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีวศึกษาผู้บริหาร/ครูมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทำให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีวศึกษาทุกข้ออยู่ในระดับมากขึ้นไป โดยปัจจัยที่ทำให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่สูงที่สุด คือ นักเรียนได้เลือกเรียนในสาขาที่ตนเองชอบ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาเป็นการเข้าใจ เข้าถึงและการเอาใจใส่ดูแลนักเรียนของอาจารย์อยู่ในระดับมากที่สุด การชี้แนะแนวทางและการช่วยเหลือของอาจารย์ทั้งเรื่องเรียนและเรื่องส่วนตัว อยู่ในระดับมากที่สุด นักเรียนมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทำให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีวศึกษาทุกข้ออยู่ในระดับมากขึ้นไป โดยปัจจัยที่ทำให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่สูงที่สุด คือ นักเรียนได้เลือกเรียนในสาขาที่ตนเองชอบ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาเป็นการชี้แนะแนวทางและการช่วยเหลือของอาจารย์ทั้งเรื่องเรียนและเรื่องส่วนตัว อยู่ในระดับมาก ความเข้าใจ เข้าถึงและการเอาใจใส่ดูแลนักเรียนของอาจารย์อยู่ในระดับมาก ที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ นางสาวเตือนใจ อารีโรจนนุกูล (2559) ปริญญา มีสุข (2559) และวันฉัตร ทิพย์มาศ (2556) ที่ส่วนใหญ่ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่จะเป็นตัวนักเรียนเองที่ต้องมีทัศนคติที่ดี และความตั้งใจในการที่จะสำเร็จการศึกษา และครูต้องเอาใจใส่ดูแลตลอดจนสถานบันต้องมีการจัดการเรียนการสอนที่ดี น่าสนใจ ชี้ให้เห็นถึงการมีงานทำและได้ค่าตอบแทนอย่างเหมาะสม

ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนคงอยู่จนจบการศึกษา ที่ได้จากการสัมภาษณ์ ได้แก่ การส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้ถึงความถนัดของตัวเองตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรับปรุงการแนะแนวการศึกษาให้นักเรียนได้รู้ถึงเส้นทางการเรียนต่อที่หลากหลาย ส่งเสริมให้นักเรียนมีรายได้ระหว่าง

ศึกษา การันตีการมีงานทำหลังสำเร็จการศึกษาจัดการเรียนการสอนที่สามารถตอบสนองต่อนักเรียน ได้หลายรูปแบบ การดูแลเอาใจใส่ และให้ความช่วยเหลือของครู สถาบันอาชีวศึกษาต้องตอบสนองความต้องการ ของตลาดแรงงานในพื้นที่ในปัจจุบันและอนาคตได้ สร้างบรรยากาศการเรียนการสอนที่ดี ครูเข้าใจ บริบทนักเรียน แนวทางการศึกษาต่อที่สามารถถึงระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่ามีผลตอบแทนที่สูงเมื่อ สำเร็จการศึกษาความเข้มแข็งของสถาบันที่มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างรุ่น และการสร้างชื่อเสียงต่างๆ ที่ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในสถาบันที่นักเรียนศึกษาอยู่สิ่งแวดล้อมรอบข้างของสถาบันต้องไม่มีสิ่งยั่วยุหรือชักจูงนักเรียนให้ไปในทางที่ไม่ดี เป็นต้น

แนวทางการเพิ่มอัตราการคงอยู่ และสัดส่วนผู้เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอน ปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ที่ได้จากการสัมภาษณ์ ได้แก่ 1) การปรับทัศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีวศึกษา ที่นักเรียนสามารถศึกษาต่อได้ถึงระดับปริญญา ตรี และความปลอดภัยของนักเรียนระหว่างเข้ารับการศึกษา 2) การันตีการมีงานทำ และค่าตอบแทน ที่เหมาะสมหรือสูงกว่าเมื่อเทียบกับสายสามัญ 3) หน่วยงานเอกชนสามารถเปิดหลักสูตรผลิตนักเรียน เพื่อตอบสนองของหน่วยงานตนเองได้ (โรงเรียนในโรงงาน) 4) สถาบันการศึกษาต้องผลิตแรงงานให้ ตรงกับความต้องการในแต่ละท้องถิ่นได้ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต เพื่อเมื่อสำเร็จการศึกษานักเรียน สามารถทำงานได้ใกล้บ้าน ทำให้ไม่กระจุกตัวในเขตเมือง เกิดความอบอุ่นในครอบครัวในการดูแลกัน และกัน 5) สถาบันการศึกษาต้องร่วมมือกับเอกชนในการจัดการศึกษา เพื่อเป็นการการันตีคุณภาพ และมาตรฐานการจัดการศึกษา ที่ทันสมัยทันต่อโลกที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน 6) เปิดหลักสูตรที่เป็น หลักสูตรต่อเนื่องที่สามารถศึกษาต่อได้ถึงระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่า

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา สภาพและปัจจัยการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย ควรมีการปรับปรุงระเบียบการบริหารข้อมูลของ กระทรวงศึกษาธิการ ต้องมีการบังคับใช้และเพิ่มบทลงโทษที่แท้จริง ในการจัดส่งข้อมูลรายบุคคล ควบคู่กับการสนับสนุนเงินรายหัว ที่สามารถจัดทำสารสนเทศในเชิงพื้นที่ได้ เพื่อเป็นการวางแผนและ การตรวจสอบข้อมูลการเข้าออกของนักเรียนได้แท้จริงในทุกภาคเรียนตลอดจนจัดทำแผนและ แนวทางบริหารข้อมูลในรูปแบบ Big Data ที่มีการบูรณาการกับภาคส่วนที่ร่วมกันจัดการศึกษา โดยเฉพาะการเชื่อมโยงกับกระทรวงแรงงานถึงความต้องการกำลังคนให้สอดคล้องต่อความต้องการ ของประเทศ

2. ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ มีดังนี้

- 2.1 การเพิ่มสัดส่วนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ประเภทอาชีวศึกษา ต้องมีการปรับ ทัศนคติของผู้ปกครองและนักเรียนในเรื่องการเรียนอาชีวศึกษาที่เข้ารับการศึกษาแล้วสามารถศึกษา ต่อได้ถึงระดับปริญญาตรี เมื่อสำเร็จการศึกษามีผลตอบแทนที่เหมาะสม และ บางสาขาวิชาเป็นที่ ต้องการของตลาดแรง ตลอดจนภาพลักษณ์ภายนอกของนักเรียนอาชีวศึกษาในภาพลบต่าง ๆ ให้ดีขึ้น

- 2.2 การจัดทำระบบที่ปรึกษาเพื่อเป็นการเฝ้าระวังนักเรียนที่จะออกกลางคันในช่วง ชั้นปีที่ 1 และ 2 ที่มีอัตราการคงอยู่ที่ประมาณร้อยละ 80 ทำให้นักเรียนหายไปถึงร้อยละ 20 ที่ทำให้

รัฐต้องเสียทรัพยากรต่าง ๆ ในการลงทุนค่อนข้างสูง ทำให้ไม่ได้มีการศึกษาจำนวนเงินที่สูญเสียจากการที่นักเรียนหายไป

2.3 มีการทดสอบถึงความถนัดของนักเรียนในการเลือกเรียนในแต่ละสาขา เพื่อลดการออกกลางคัน จะทำให้นักเรียนไม่เสียเวลาและมีความสุขต่อการเรียน

2.4 สถาบันการศึกษาต้องศึกษา และวางแผนความต้องการตลาดแรงงานในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อผลิตนักเรียนที่สามารถรองรับแรงงานในอนาคตได้อย่างถูกต้อง ทำให้นักเรียนไม่ตกงานและได้ทำงานใกล้บ้าน

2.5 สถาบันการศึกษาต้องเปิดกว้าง ในการร่วมมือกับหน่วยงานเอกชนในการจัดการเรียนการสอนควบคู่กัน โดยสถาบันการศึกษาจะสอนในเชิงเนื้อหาและการเตรียมความพร้อมเบื้องต้น และหน่วยงานเอกชนจะช่วยในเรื่องการฝึกปฏิบัติงานจริงกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย

2.6 การจัดการเรียนการสอนของสถาบัน ต้องเน้นการฝึกปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในปัจจุบัน ตลอดจนสอนให้นักเรียนสามารถเป็นผู้ผลิต สร้างอาชีพได้จริง

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้

3.1 การศึกษาเส้นทางการตัดสินใจที่นักเรียนจะออกกลางคัน หรือการตัดสินใจเรียนต่อจนจบการศึกษา ตลอดจนเส้นทางการตัดสินใจการเลือกเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีพศึกษา

3.2 ศึกษาความสัมพันธ์ของแต่ละปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีพศึกษา ถึงความเกี่ยวเนื่องกันอย่างไร

3.3 ศึกษาการสูญเสียงบประมาณที่เกิดจากนักเรียนออกกลางคัน และงบประมาณที่ต้องสนับสนุนในแต่ละสาขาวิชาที่มีบริบทที่แตกต่างกัน

3.4 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาสภาพการคงอยู่ที่แท้จริงต้องทราบจำนวนนักเรียนที่กลับเข้ามาเรียนโดยแยกออกจากชั้นปีที่ 3 และจำนวนปีที่ใช้ในการศึกษา เพื่อได้คำนวณค่าอัตราคงอยู่ที่แท้จริงได้

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. โครงการศึกษาเพื่อทบทวนความต้องการกำลังคนเพื่อใช้วางแผนการผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2559.

วารสาร และหนังสือพิมพ์

ณัฐสิริ รักษ์เกียรติวงศ์. การปฏิรูปอาชีวศึกษาของประเทศไทย. มปพ. 2559.

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

วันฉัตร ทิพย์มาศ. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนของนักเรียนในเขตภาคใต้ตอนบน. 24,2 (กุมภาพันธ์ - สิงหาคม 2556). 150-159.

พาริกา กิมชัยวงศ. อัตราการคงอยู่และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต (พัฒนาการเศรษฐกิจ) คณะพัฒนาการเศรษฐกิจสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 2557.

ปริญญา มีสุข. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจออกกลางคันของนักเรียนอาชีวศึกษา เขตภาคกลาง 1. 2559.

เตือนใจ อารีโรจนนุกุล. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการไม่เลือกศึกษาต่อสายอาชีพ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนประเภทขยายโอกาส ที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่. วิทยาลัยเทคโนโลยีพายัพและบริหารธุรกิจ. 2559.

เตือนใจ อารีโรจนนุกุล. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1. วิทยาลัยเทคโนโลยีพายัพและบริหารธุรกิจ จังหวัดเชียงใหม่. 2557.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. ข้อเสนอแนะความต้องการกำลังคนเพื่อตอบสนองความต้องการในอนาคต. 2559. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://backoffice.thaiedresearch.org/uploads/paper/304700b4fb19880db0cf570d7cd18fb7.pdf> (วันที่ ๒๗ พ.ย. ๒๕๖๐).

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับความต้องการแรงงานในอนาคต. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา : www.bltbangkok.com/article/info/48/255 (วันที่ 26 ก.พ. 2561).

ยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษานโยบาย ยุทธศาสตร์การผลิต
และพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา ในระยะ 15 ปี ๒๕๕๕ - ๒๕๖๙. [ระบบออนไลน์].

แหล่งที่มา :

<http://www.kiec.ac.th/kiec/Filepdf/%E0%B8%99%E0%B9%82%E0%B8%A2%E0%B8%9A%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B9%81%E0%B8%A5%E0%B8%B0%E0%B8%A2%E0%B8%B8%E0%B8%97%E0%B8%98%E0%B8%A8%E0%B8%B2%E0%B8%AA%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B9%8C%20%E0%B8%AA%E0%B8%AD%E0%B8%A8.%20%E0%B8%9E.%E0%B8%A8.%202555%20-%202569.doc> (วันที่ ๒๗ พ.ย. ๒๕๖๐).

ภาคผนวก

ผนวก ก

สำหรับ
ผู้บริหาร/ครู

แบบสำรวจ

สภาพและปัจจัยการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภท
อาชีวศึกษา

คำชี้แจงโปรดเติมเครื่องหมาย ลงในช่อง ของแบบสำรวจตามความเป็นจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของแบบสอบถาม

1. เพศ ชาย หญิง
2. ประเภทสถาบัน รัฐบาล เอกชน
3. ตำแหน่ง ผู้บริหาร ครู/อาจารย์
4. ประสบการณ์การทำงาน น้อยกว่า 3 ปี
 3-5 ปี
 5-10 ปี
 มากกว่า 10 ปี

ตอนที่ 2 สาเหตุอะไรที่ทำให้นักเรียนตัดสินใจศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษา (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ เป็นความต้องการของผู้ปกครอง	☐ เป็นความตั้งใจของตัวเอง
☐ อยู่ใกล้บ้าน	☐ ผลตอบแทน/ค่าจ้าง เมื่อจบการศึกษา
☐ เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน	☐ ชื่อเสียงและการเป็นที่ยอมรับของสถาบัน
☐ การสนับสนุนหน่วยงานต่างๆ (ทุนการศึกษา)	☐ ฐานะทางครอบครัว
☐ การรับประกันการมีงานทำเมื่อสำเร็จการศึกษา	☐ สถาบันมีการจัดหางานเพื่อให้มีรายได้ในระหว่างการศึกษา
- เรียน
- รูปแบบการจัดการศึกษาของสถาบันเป็นที่น่าสนใจ เช่น การมีส่วนร่วมของสถานประกอบการ เป็นต้น
- อื่นๆระบุ.....

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ทำให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีพศึกษา

ปัจจัยที่ทำให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่	ระดับปัจจัยที่ทำให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว					
2. ความสัมพันธ์ในครอบครัว					
3. การปรับตัวเข้ากับรุ่นพี่และเพื่อน					
4. ไม่มีปัญหาส่วนตัว เช่น ติดยาเสพติด ตั้งครรภ์					
5. นักเรียนได้เลือกเรียนในสาขาที่ตนเองชอบ					
6. ความภาคภูมิใจในสถาบัน					
7. กฎ ระเบียบ และความเข้มงวดของสถาบัน					
8. ความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน เช่น สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมืออุปกรณ์					
9. การรับประกันการมีงานทำเมื่อสำเร็จการศึกษา					
10. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น ตรงตามความต้องการของนักศึกษา					
11. การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก					
12. ความเข้าใจ เข้าถึงและการเอาใจใส่ดูแลนักเรียน ของอาจารย์					
13. การชี้แนะแนวทางและการช่วยเหลือของอาจารย์ ทั้งเรื่องเรียนและเรื่องส่วนตัว					
14. สภาพแวดล้อมภายนอกของสถาบันที่ดี เช่น ไม่มีสถานบันเทิง ไม่มีร้านเกม ไม่มีแหล่งมั่วสุม เป็นต้น					
15. การเดินทางมาสถาบัน					
16. การให้เงินกู้ด้านการศึกษา					
17. ไม่มีการทะเลาะวิวาทระหว่างสถาบัน					

ตอนที่ 4 ในภาคเรียนที่ผ่านมา มีนักเรียนที่ไม่ได้กลับเข้ามาศึกษาในภาคเรียนปัจจุบันหรือไม่

ไม่มี

มี ทราบสาเหตุหรือไม่

ไม่ทราบสาเหตุในการไม่กลับมาศึกษา

ทราบสาเหตุ คือ

ย้ายที่เรียนใหม่

ฐานะทางครอบครัว

ปัญหาส่วนตัวของนักศึกษาเอง

อื่นๆ ระบุ .....

ตอนที่ 5 อะไรที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีพศึกษา

😊😊😊 ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ😊😊😊

สำหรับ
นักเรียน

แบบสำรวจ
สภาพและปัจจัยการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภท
อาชีวศึกษา

คำชี้แจงโปรดเติมเครื่องหมาย ลงในช่อง ของแบบสำรวจตามความเป็นจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของแบบสอบถาม

5. เพศ ชาย หญิง
6. ประเภทสถาบัน รัฐบาล เอกชน
7. ชั้นปี ชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 สูงกว่าชั้นปีที่ 3
- 8.เกรดเฉลี่ย ต่ำกว่า 2.01 2.01-2.50 2.51-3.00
 3.01-3.50 มากกว่า 3.50
9. สาขาวิชา อุตสาหกรรม ศิลปกรรม พาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ
 คหกรรม เกษตรกรรม ประมง
 อุตสาหกรรมท่องเที่ยว อุตสาหกรรมสิ่งทอ เทคโนโลยีสารสนเทศ
10. การพักอาศัย อยู่กับบิดา/มารดา อยู่กับญาติ/พี่น้อง อยู่หอพัก อื่นๆ ระบุ
.....
11. อาชีพของผู้ปกครอง รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน ธุรกิจส่วนตัว
 รับจ้างทั่วไป เกษตรกร อื่นๆ ระบุ
.....
12. ค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการศึกษา(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 บิดามารดา/ผู้ปกครอง หาเงินเรียนเองจากการหารายได้เสริม
 กู้เงินเรียน ได้รับทุนศึกษา
 อื่นๆ ระบุ .....

ตอนที่ 2 สาเหตุในการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษา (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- เป็นความต้องการของผู้ปกครอง   เป็นความตั้งใจของตัวเอง
 อยู่ใกล้บ้าน   ผลตอบแทน/ค่าจ้าง เมื่อจบการศึกษา
 เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน   ชื่อเสียงและการเป็นที่ยอมรับของสถาบัน
 การสนับสนุนหน่วยงานต่างๆ (ทุนการศึกษา)   ฐานะทางครอบครัว
 การรับประกันการมีงานทำเมื่อสำเร็จการศึกษา   สถาบันมีการจัดหางานเพื่อให้มีรายได้ในระหว่างการศึกษา
 รูปแบบการจัดการศึกษาของสถาบันเป็นที่น่าสนใจ เช่น การมีส่วนร่วมของสถานประกอบการ เป็นต้น
 อื่นๆระบุ.....

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ทำให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีวศึกษา

ปัจจัยที่ทำให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่	ระดับปัจจัยที่ทำให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว					
2. ความสัมพันธ์ในครอบครัว					
3. การปรับตัวเข้ากับรุ่นพี่และเพื่อน					
4. ไม่มีปัญหาส่วนตัว เช่น ติดยาเสพติด ตั้งครรภ์					
5. นักเรียนได้เลือกเรียนในสาขาที่ตนเองชอบ					
6. ความภาคภูมิใจในสถาบัน					
7. กฎ ระเบียบ และความเข้มงวดของสถาบัน					
8. ความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน เช่น สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมืออุปกรณ์					
9. การรับประกันการมีงานทำเมื่อสำเร็จการศึกษา					
10. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น ตรงตามความต้องการของนักศึกษา					
11. การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก					
12. ความเข้าใจ เข้าถึงและการเอาใจใส่ดูแลนักเรียน ของอาจารย์					
13. การชี้แนะแนวทางและการช่วยเหลือของอาจารย์ ทั้งเรื่องเรียนและเรื่องส่วนตัว					
14. สภาพแวดล้อมภายนอกของสถาบันที่ดี เช่น ไม่มีสถานบันเทิง ไม่มีร้านเกม ไม่มีแหล่งมั่วสุม เป็นต้น					
15. การเดินทางมาสถาบัน					
16. การให้เงินกู้ด้านการศึกษา					
17. ไม่มีภาระทะเลาะวิวาทระหว่างสถาบัน					

ตอนที่ 4 ในภาคเรียนที่ผ่านมา มีเพื่อนหรือรุ่นพี่ที่ไม่ได้กลับเข้ามาศึกษาในภาคเรียนปัจจุบันหรือไม่

ไม่มี

มี ทราบสาเหตุหรือไม่

ไม่ทราบสาเหตุในการไม่กลับมาศึกษา

ทราบสาเหตุ คือ

ย้ายที่เรียนใหม่

ฐานะทางครอบครัว

ปัญหาส่วนตัวของนักศึกษาเอง

อื่นๆ ระบุ .....

ตอนที่ 5 อะไรที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายประเภท
อาชีวศึกษา

😊😊😊 ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ😊😊😊

ผนวก ข

ที่ ศธ ๐๓๐๖.๒/๑๕๙๗๐

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
๔๔/๒๐ ถนนสุโขทัย เขตดุสิต
กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

๗ มิถุนายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสำรวจ

เรียน ผู้อำนวยการสถานศึกษา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสำรวจสภาพและปัจจัยการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา

ด้วย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา ได้ดำเนินการศึกษาสภาพและปัจจัยการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา เพื่อเป็นแนวทางการเพิ่มอัตราการคงอยู่ และสัดส่วนผู้เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นหนึ่งในนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ในการเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษา ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานได้ในอนาคต

ในการนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ขอความอนุเคราะห์ท่าน ครู จำนวน ๓ คน และนักเรียน จำนวน ๑๐ คน ดำเนินการตอบแบบสำรวจสภาพและปัจจัยการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ตามสิ่งที่ส่งมาด้วย และขอความกรุณาส่งแบบสอบถามภายในวันพุธที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๓ และสามารถสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ผู้ประสานงาน นายภาณุพงศ์ พนมวัน ทางโทรศัพท์หมายเลข ๐ ๒๖๖๘ ๗๑๒๓ ต่อ ๓๓๔๗

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามดังกล่าว สำนักงานฯ หวังเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับความร่วมมือจากท่านดังเช่นที่ผ่านมา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางศิริพร ศรีพันธุ์)

ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา ปฏิบัติราชการแทน
เลขาธิการสภาการศึกษา

สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา

โทร ๐ ๒๖๖๘ ๗๑๒๓ ต่อ ๓๓๔๗

โทรสาร ๐ ๒๖๔๓ ๐๐๘๔

ผนวก ค

Reliability

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.923	17

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
t3_1	65.23	102.530	.689	.917
t3_2	65.13	100.740	.672	.917
t3_3	65.03	103.551	.481	.923
t3_4	65.20	99.407	.456	.929
t3_5	64.60	104.662	.659	.918
t3_6	64.77	105.426	.563	.920
t3_7	64.97	102.654	.664	.918
t3_8	64.73	105.030	.706	.918
t3_9	64.77	104.599	.697	.918
t3_10	64.90	104.576	.662	.918
t3_11	65.20	105.545	.522	.921
t3_12	64.87	104.189	.838	.916
t3_13	64.80	102.786	.904	.914
t3_14	65.17	101.592	.733	.916
t3_15	65.17	100.695	.825	.914
t3_16	64.77	101.426	.772	.915
t3_17	65.23	101.082	.439	.928

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นางศิริพร ศรีพันธุ์
เกิดเมื่อ	25 ธันวาคม 2505
ภูมิลำเนาเดิม	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	46/45 หมู่บ้านฉัตรนันทน์ ถนน ประชาอุทิศ 16 แขวง/เขต ดอนเมือง กรุงเทพมหานคร 10210
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2528	ศิลปศาสตรบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ (การบริหารรัฐกิจ) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2547 – 2551	บุคลากร 8ว. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
พ.ศ. 2551 – 2559	นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการพิเศษสำนักงานเลขาธิการสภา การศึกษา
พ.ศ. 2559 – 2560	ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
พ.ศ. 2560 – ปัจจุบัน	ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษาสำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา

สรุปย่อ

เรื่อง การศึกษาแนวทางการเพิ่มอัตราการคงอยู่และสัดส่วนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
ประเภทอาชีวศึกษา

ผู้วิจัย นางศิริพร ศรีพันธุ์

หลักสูตร

วปอ. รุ่นที่ 60

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศ ที่ปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วและซับซ้อน อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการเปิดประชาคมอาเซียนใน พ.ศ. 2558 ที่จะมีการเปิดเสรีในการเคลื่อนย้ายแรงงาน จึงจำเป็นต้องเร่งการเตรียมความพร้อมให้แก่กำลังคนของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมรวมทั้งประเทศไทยยังเผชิญความท้าทายในการเข้าสู่ยุคเทคโนโลยีและการสื่อสารทำให้ประเทศไทยต้องเร่งพัฒนาและเพิ่มทักษะ และมาตรฐานฝีมือแรงงาน ให้พร้อมเป็นแรงงานของภูมิภาคอาเซียนเพื่อสร้างโอกาสที่ดีกว่าการลดเงื่อนไขให้ผู้ประกอบการนำเข้าแรงงานต่างชาติเข้ามาทดแทน ที่ต้องมีการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนาากำลังคนให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายนอกประเทศและสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 นโยบายรัฐบาลและยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปีของประเทศ รวมทั้งแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559)

การศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาคนและประเทศ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ แต่ในปัจจุบันความต้องการแรงงานและภาคอุตสาหกรรมที่มาจากผู้สำเร็จอาชีวศึกษายังขาดแคลน ไม่เพียงพอกับความต้องการของสถานประกอบการ โดยสาขาที่มีความต้องการมากที่สุด คือ สาขาช่างกลโรงงาน รองมาสาขาไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และสาขาช่างยนต์ ในขณะที่แนวโน้มของผู้เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนใหญ่เลือกเรียนประเภทสามัญศึกษา (ปีการศึกษา 2560 อยู่ที่ร้อยละ 65) เพื่อมุ่งเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาเพราะต้องการปริญญาบัตร ส่วนใหญ่เลือกเรียนจากที่จบง่าย โดยเลือกเรียนสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ไม่เป็นความต้องการของตลาดแรงงานมากถึงร้อยละ 70 ส่งผลให้ผู้จบปริญญาตรีสาขานี้หางานทำไม่ได้เกิดภาวะการว่างงาน ทำให้นักเรียนเลือกเรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษาน้อยลง แต่อีกปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นคือนอกจากนักเรียนเลือกเรียนประเภทอาชีวศึกษาน้อยลง และมีอัตราการคงอยู่ร้อยละ 87 ในปีการศึกษา 2559 ที่ยังเป็นปัญหาอยู่ถึงแม้ว่านักเรียนจะสามารถสะสมผลการศึกษา

และกลับเข้ามาศึกษาต่อได้ และประเพณีวิชาที่มีการอัตราการคงอยู่น้อยที่สุด ในปี 2559 คือ อุตสาหกรรมสิ่งทอ รองลงมาเป็นศิลปกรรม

การพยากรณ์จำนวนแรงงานในอีก 10 ปีข้างหน้า คือ พ.ศ. 2559–2568 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)พบว่าใน พ.ศ. 2563 สาขาสังคมศาสตร์ธุรกิจ และกฎหมาย จะเป็นสาขาที่มีความต้องการแรงงานมากกว่ากำลังแรงงานที่มีอยู่จริง และเป็นสาขาที่มีแนวโน้มที่จะเกิดอุปสงค์ส่วนเกินสูงสุดถึง 0.22 ล้านคนใน พ.ศ. 2568 รองลงมา คือ สาขาการบริการ สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากผู้เข้าศึกษาในระดับ ปวช. มีแนวโน้มลดลงส่งผลให้อัตราการขยายตัวของกำลังแรงงานในสาขาวิชาดังกล่าวมีน้อยกว่าอัตราการขยายตัวของความต้องการแรงงาน จึงทำให้กำลังแรงงานไม่เพียงพอต่อความต้องการ นอกจากนี้สาขาที่มีความต้องการแรงงานในระดับ ปวช. มากกว่ากำลังแรงงานที่มีอยู่ในตลาด ได้แก่ สาขาการศึกษา สาขาเกษตรศาสตร์และสาขาสุขภาพและสวัสดิการ ในขณะที่สาขาวิทยาศาสตร์และคอมพิวเตอร์มีกำลังแรงงานมากกว่าความต้องการแรงงานส่งผลให้เกิดอุปทานส่วนเกินในตลาดแรงงาน เนื่องจากเป็นสาขาที่มีผู้สำเร็จการศึกษามากกว่าความต้องการของแรงงานในตลาด ส่วนสาขาวิศวกรรมศาสตร์การผลิต และการก่อสร้างเป็นสาขาที่มีอุปทานส่วนเกินมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับสาขาวิชาอื่นๆและระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ผลการคาดประมาณอุปสงค์และอุปทานของแรงงานในระดับ ปวส. หรืออนุปริญญา พบว่าในพ.ศ. 2563 และ พ.ศ. 2568 สาขาวิศวกรรมศาสตร์การผลิต ก่อสร้าง และสังคมศาสตร์ธุรกิจ และกฎหมายเป็นสาขาที่มีสัดส่วนจำนวนมากเมื่อเทียบกับสาขาวิชาอื่น แต่ความต้องการแรงงานมีสูงมากกว่ากำลังแรงงานที่สำเร็จการศึกษาในระดับ ปวส. หรืออนุปริญญา จึงส่งผลให้เกิดอุปสงค์ส่วนเกินในตลาดแรงงานระดับปวส. หรืออนุปริญญา และเกิดอุปสงค์ส่วนเกินจำนวนที่มากกว่าสาขาวิชาอื่น แสดงให้เห็นว่าแม้สาขาวิชานี้มีผู้ศึกษาในระดับปวส. หรืออนุปริญญา เป็นจำนวนมากนั้นยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดแรงงานส่วนสาขาวิชาที่มีกำลังแรงงานมากกว่าความต้องการแรงงานหรือเกิดอุปทานส่วนเกิน เป็นสาขาวิชาที่มีสัดส่วนจำนวนแรงงานและกำลังแรงงานไม่สูง เช่น สาขาเกษตรศาสตร์มีอุปทานแรงงานส่วนเกินเท่ากับ 0.004 ล้านคนใน พ.ศ. 2563 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็น 0.007 ล้านคน ใน พ.ศ. 2568 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559)

จากปัญหาข้างต้นได้มีนโยบายที่จะสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ผู้เรียนอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้น และขยายการจัดอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา สู่กลุ่มประชากรวัยแรงงาน และสนับสนุนการจัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาวิชาชีพชั้นสูงระดับปฏิบัติการ ตลอดจนผลิตและพัฒนากำลังคนสาขาขาดแคลน และที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ รวมทั้งปรับกระบวนการผลิตกำลังคนสายวิชาการและสายวิชาชีพให้มีประสิทธิภาพตอบสนองการพัฒนาประเทศ ที่สอดคล้องกับทิศทางในการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 รวมทั้งนโยบายรัฐบาลและยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปีของประเทศในการเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขัน และร่วมมือกับนานาประเทศ เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประชาชน ขยายโอกาสให้กว้างขวางและลดปัญหาคนออกจากระบบการศึกษา และแผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี พ.ศ. 2560-2579 ด้านการตอบโจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง ที่ต้องเพิ่มสัดส่วนนักเรียนอาชีวศึกษาต่อสามัญเป็น 70 ต่อ 30 ภายในปี 2579 ที่เป็นนโยบายที่ทำนายต่อการปฏิบัติ

ดังนั้น จากปัญหาที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เลือกเรียนประเภทอาชีพศึกษาน้อยลงทุกปี ในขณะที่ความต้องการกำลังคนเพิ่มขึ้น และปัญหาอัตราการคงอยู่ที่มีน้อย ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีพศึกษา ตลอดจนสาเหตุและปัญหา เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการดำเนินงานตามแผนการศึกษาชาติ นโยบายรัฐบาลและยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปีของประเทศ ที่ต้องการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา และผลิตกำลังคนให้เพียงพอกับความต้องการของตลาดแรงงานต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. ศึกษาสภาพและปัจจัยการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีพศึกษา
2. แนวทางการเพิ่มอัตราการคงอยู่ และสัดส่วนผู้เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีพศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านประชากร ประกอบด้วย

- 1.1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีพศึกษา ตั้งแต่ชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2561
- 1.2 นักเรียน และผู้ปกครองชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีพศึกษาที่ไม่ได้ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2561
- 1.3 ครู และผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษา ที่เปิดสอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ที่ประกอบด้วย สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 842 แห่ง
- 1.4 เจ้าหน้าที่ส่วนกลางของกระทรวงศึกษาธิการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

2. ด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาปัจจัย และสภาพการคงอยู่ของศึกษานักเรียนมัธยมศึกษา

ตอนปลาย ประเภทอาชีพศึกษา ตั้งแต่ชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2561 เท่านั้น ไม่รวมรวมนักเรียนที่พักการศึกษา รักษาสภาพนักเรียน และย้ายสถานศึกษา

3. ด้านตัวแปร ประกอบด้วย

- 3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ ประเภทสถาบัน ชั้นปี เกรดเฉลี่ย สาขาวิชา การพักอาศัย อาชีพของผู้ปกครอง ค่าใช้จ่ายในการศึกษา สาเหตุในการตัดสินใจต่อการศึกษาต่อ
- 3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีพศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีพศึกษา เป็นงานวิจัยแบบผสม (Mix Method) ที่ประกอบด้วย

1. การวิจัยเชิงปริมาณเป็นสำรวจสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีพศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1.1 ข้อมูลทุติยภูมิที่เป็นจำนวนนักเรียน ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.)

1.2 แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่ประกอบด้วยสถานภาพส่วนตัว ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษาสาเหตุของผู้ที่ไม่ได้ศึกษาต่อ หรือไม่ได้ลงทะเบียนเรียนใน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 และข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมต่อการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. การวิจัยเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่ม (focus groups) ในเรื่องสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ประเด็นในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ ปัญหาและสาเหตุของการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา เพื่อนำมารวบรวมวิเคราะห์ และสังเคราะห์ถึงปัจจัย และแนวทางการเพิ่มอัตราการคงอยู่ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ ได้แก่ วิเคราะห์สถิติพื้นฐาน(Descriptive Statistic) เพื่อให้ทราบลักษณะการแจกแจงในแต่ละตัวแปร โดยใช้สถิติพื้นฐานบรรยายให้ทราบค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดกลุ่มข้อมูลข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมต่อการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา

ผลการวิจัย

การศึกษาสภาพการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ตั้งแต่ปี 2555-2560 ทั้งภาครัฐและเอกชนตั้งแต่ปีการศึกษา 2555-2558 มีแนวโน้มลดลงทุกปี จนถึงปีการศึกษา 2559-2560 มีแนวโน้มสูงขึ้น โดยในปีการศึกษา 2560 มีจำนวน 647,577 คน โดยส่วนใหญ่จะหายไปในช่วงปีที่ 2 มากที่สุด ในปีการศึกษา 2560 มีอัตราการคงอยู่ในชั้นปีที่ 2 ที่ร้อยละ 79.06 ที่นักเรียนหายไปถึงร้อยละ 20.94 (จำนวน 51,114) ที่มีอัตราการคงที่น้อยกว่าปีการศึกษา 2559 อยู่ที่ ร้อยละ 91.01 ที่สาเหตุส่วนใหญ่มาจากตัวนักเรียนเองที่เลือกเรียนไม่ตรงกับความถนัดของตัวเองทำให้เกิดการย้ายที่เรียนใหม่ เป็นต้น อัตราการคงอยู่ในภาพรวมอยู่ที่ร้อยละ 92.80 และอัตราการคงอยู่ในชั้นปีสุดท้ายร้อยละ 100.10 (เนื่องจากมีระเบียบที่นักเรียนสามารถเก็บหน่วยกิตรายวิชาเพื่อสามารถกลับเข้ามาเรียนได้ทำให้ในชั้นปีสุดท้ายมีนักเรียนกลับเข้ามาเรียนหรือตกค้างรวมอยู่ จึงทำให้ค่าเกิน 100)

ปัจจัยทำให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ผู้บริหาร/ครูมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทำให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีวศึกษาทุกข้ออยู่ในระดับมากขึ้นไป โดยปัจจัยที่ทำให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่สูงที่สุด คือ นักเรียนได้เลือกเรียนในสาขาที่ตนเองชอบ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาเป็นการเข้าใจเข้าถึงและการเอาใจใส่ดูแลนักเรียนของอาจารย์อยู่ในระดับมากที่สุด การชี้แนะแนวทางและการช่วยเหลือของอาจารย์ทั้งเรื่องเรียนและเรื่องส่วนตัว อยู่ในระดับมากที่สุด นักเรียนมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทำให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีวศึกษาทุกข้ออยู่ในระดับมากขึ้นไป โดยปัจจัยที่ทำให้นักเรียนยังคงเรียนอยู่สูงที่สุด คือ นักเรียนได้เลือกเรียนในสาขาที่

ตนเองชอบ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาเป็นการชี้แนะแนวทางและการช่วยเหลือของอาจารย์ทั้งเรื่องเรียนและเรื่องส่วนตัว อยู่ในระดับมาก ความเข้าใจ เข้าถึงและการเอาใจใส่ดูแลนักเรียนของอาจารย์อยู่ในระดับมาก

ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนคงอยู่จนจบการศึกษา ที่ได้จากการสัมภาษณ์ ได้แก่ การส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้ถึงความถนัดของตนเองตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรับปรุงการแนะแนวการศึกษาให้นักเรียนได้รู้ถึงเส้นทางการเรียนต่อที่หลากหลาย ส่งเสริมให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างศึกษา การันตีการมีงานทำหลังสำเร็จการศึกษา จัดการเรียนการสอนที่สามารถตอบสนองต่อนักเรียนได้หลายรูปแบบ การดูแลเอาใจใส่ และให้ความช่วยเหลือของครู สถาบันอาชีวศึกษาต้องตอบโจทย์ความต้องการของตลาดแรงงานในพื้นที่ในปัจจุบันและอนาคตได้ สร้างบรรยากาศการเรียนการสอนที่ดี ครูเข้าใจบริบทนักเรียน แนวทางการศึกษาต่อที่สามารถศึกษาได้ถึงระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีผลตอบแทนที่สูงเมื่อสำเร็จการศึกษา ความเข้มแข็งของสถาบันที่มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างรุ่น และการสร้างชื่อเสียงต่างๆ ที่ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในสถาบันที่นักเรียนศึกษาอยู่ สิ่งแวดล้อมรอบข้างของสถาบันต้องไม่มีสิ่งยั่วยุหรือชักจูงนักเรียนให้ไปในทางที่ไม่ดี เป็นต้น

แนวทางการเพิ่มอัตราการคงอยู่ และสัดส่วนผู้เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ที่ได้จากการสัมภาษณ์ ได้แก่ 1) การปรับทัศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีวศึกษา ที่นักเรียนสามารถศึกษาต่อได้ถึงระดับปริญญาตรี และความปลอดภัยของนักเรียนระหว่างเข้ารับการศึกษา 2) การันตีการมีงานทำ และค่าตอบแทนที่เหมาะสมหรือสูงกว่าเมื่อเทียบกับสายสามัญ 3) หน่วยงานเอกชนสามารถเปิดหลักสูตรผลิตนักเรียนเพื่อตอบโจทย์ของหน่วยงานตนเองได้ (โรงเรียนในโรงงาน) 4) สถาบันการศึกษาต้องผลิตแรงงานให้ตรงกับความต้องการในแต่ละท้องถิ่นได้ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต เพื่อเมื่อสำเร็จการศึกษานักเรียนสามารถทำงานได้ใกล้บ้าน ทำให้ไม่กระจุกตัวในเขตเมือง เกิดความอบอุ่นในครอบครัวในการดูแลกันและกัน 5) สถาบันการศึกษาต้องร่วมมือกับเอกชนในการจัดการศึกษา เพื่อเป็นการการันตีคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษา ที่ทันสมัยทันต่อโลกที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน 6) เปิดหลักสูตรที่เป็นหลักสูตรต่อเนื่องที่สามารถศึกษาต่อได้ถึงระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่า

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา สภาพและปัจจัยการคงอยู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

การปรับปรุงระเบียบการบริหารข้อมูลของกระทรวงศึกษาธิการ ต้องมีการบังคับใช้และเพิ่มบทลงโทษที่แท้จริง ในการจัดส่งข้อมูลรายบุคคลควบคู่กับสนับสนุนเงินรายหัว ที่สามารถจัดทำสารสนเทศในเชิงพื้นที่ได้ เพื่อเป็นการวางแผนและการตรวจสอบข้อมูลการเข้าออกของนักเรียนได้แท้จริงในทุกภาคเรียน ตลอดจนจัดทำแผนและแนวทางบริหารข้อมูลในรูปแบบ Big Data ที่มีการบูรณาการกับภาคส่วนที่ร่วมกันจัดการศึกษา โดยเฉพาะการเชื่อมโยงกับกระทรวงแรงงานถึงความต้องการกำลังคนให้สอดคล้องต่อความต้องการของประเทศ

2. ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ มีดังนี้

2.1 การเพิ่มสัดส่วนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ประเภทอาชีวศึกษา ต้องมีการปรับทัศนคติของผู้ปกครองและนักเรียนในเรื่องการเรียนอาชีวศึกษาที่เข้ารับการศึกษแล้วสามารถศึกษาต่อได้ถึงระดับปริญญาตรี เมื่อสำเร็จการศึกษามีผลตอบแทนที่เหมาะสม และบางสาขาวิชาเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ตลอดจนภาพลักษณ์ภายนอกของนักเรียนอาชีวศึกษาในภาพลบต่างๆ ให้ดีขึ้น

2.2 การจัดทำระบบที่ปรึกษา เพื่อเป็นการเฝ้าระวังนักเรียนที่จะออกกลางคัน ในช่วงชั้นปีที่ 1 และ 2 ที่มีอัตราการคงอยู่ที่ประมาณร้อยละ 80 ทำให้นักเรียนหายไปถึงร้อยละ 20 ทำให้รัฐต้องเสียทรัพยากรต่างๆ ในการลงทุนค่อนข้างสูง ทำให้ไม่ได้มีการศึกษาจำนวนเงินที่สูญเสียจากการที่นักเรียนหายไป

2.3 มีการทดสอบถึงความถนัดของนักเรียนในการเลือกเรียนในแต่ละสาขา เพื่อลดการออกกลางคัน จะทำให้นักเรียนไม่เสียเวลาและมีความสุขต่อการเรียน

2.4 สถาบันการศึกษาต้องศึกษา และวางแผนความต้องการตลาดแรงงานในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อผลิตนักเรียนที่สามารถรองรับแรงงานในอนาคตได้อย่างถูกต้อง ทำให้นักเรียนไม่ตกงานและได้ทำงานใกล้บ้าน

2.5 สถาบันการศึกษาต้องเปิดกว้าง ในการร่วมมือกับหน่วยงานเอกชนในการจัดการเรียนการสอนควบคู่กัน โดยสถานการศึกษาจะสอนในเชิงเนื้อหาและการเตรียมความพร้อมเบื้องต้น และหน่วยงานเอกชนจะช่วยในเรื่องการฝึกปฏิบัติงานจริงกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย

2.6 การจัดการเรียนการสอนของสถาบัน ต้องเน้นการฝึกปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในปัจจุบัน ตลอดจนสอนให้นักเรียนสามารถเป็นผู้ผลิต สร้างอาชีพได้จริง

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้

3.1 การศึกษาเส้นทางการตัดสินใจที่นักเรียนจะออกกลางคัน หรือการตัดสินใจเรียนต่อจนจบการศึกษา ตลอดจนเส้นทางการตัดสินใจการเลือกเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีวศึกษา

3.2 ศึกษาความสัมพันธ์ของแต่ละปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษา ถึงความเกี่ยวเนื่องกันอย่างไร

3.3 ศึกษาการสูญเสียงบประมาณที่เกิดจากนักเรียนออกกลางคัน และงบประมาณที่ต้องสนับสนุนในแต่ละสาขาวิชาที่มีบริบทที่แตกต่างกัน

3.4 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาสภาพการคงอยู่ที่แท้จริงต้องทราบจำนวนนักเรียนที่กลับเข้ามาเรียนโดยแยกออกจากชั้นปีที่ 3 และจำนวนปีที่ใช้ในการศึกษา เพื่อได้คำนวณค่าอัตราคงอยู่ที่แท้จริงได้